لەم ژمارەیەدا
● دیموگراسی میللی لە تیۆری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستدا – بە پێنووسی مامۆستا یحیی جاف – ل ٣

هاوکاری

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە
سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕی و سەرنووسەر
مصطفى مصطفى جەلالی

التضامن

پێنج شەممە ١٩٨٦/٦/١٩ ژمارە ٨٤٤ | ١٢ لاپەڕە | بە ٥٠ فلسە | الخميس ١٩٨٦/٦/١٩ العدد ٨٤٤

دوژمن وزەی لێ براوە

هەلۆنە بەردەکانمان بەردەوامن لە لەت و پەت کردنی هێزەکانی ئێران

دوژمن ناتوانێ خۆی لە بەردەم هێزەکانماندا ڕاگرێ

دوای ئەوەی لە ڕۆژانی رابوردوودا هێزە دلێرەکانمان بەدوژمنیان سەلماند کە توانای تێکوپێک شکاندنی هەموو هێرشێکی دوژمنیان هەیەو هەر شوێنێ مەبەسیان بێ و سەربازی ئێرانی لێبێ دەتوانن بیگرن وەك لە چەند سەعاتێکدا شاری میهران و شارۆچکەکانی دەوروپشتی ئەو شارەیان گرت

ئێستاش چەند ڕۆژێکە بۆ چەسپینی سەرکەوتنەکانی سوپای قارەمانمان لە گشت بەرەکانی جەنگدا هەلۆ ئازاکانمان بەربوونەتە گیانی دوژمن و کەوتونەتە لەت وپەت کردنی هێزە رووخاوەکانی . هەموو ڕۆژێ چەندەها جار مەردانە هەلد-ەکوتنە سەر بنکەو سەنگەر و ئامێرو ئامرازو کەرەسەی جەنگی دوژمن و بەخۆیان و سەربازەکانی ناویانەوە بەناخی زەویاندا دەبەنە خوارەوە .

ئەمە جگە لەوەی کە پێرێکە دەستێکی مەردانەیان لە دوورگەی نەوتی خەرج وەشاندو ئاگریان لەو نیشانانە بەردا کە مەبەسیان بوو .

لە لایەکی ترەوە هێزە ئازاکانمان لە کەرتی ڕۆژهەلاتی بەسرە لەبەرەی نەیلەقی سێیەم بەتۆپ و دەبابە تۆپ بارانی سەنگەرەکانی پێشەوەی دوژمنیان کردو زیانێکی زۆریان لە دوژمندا .

هەروەها لەم هەفتەیەدا هێزەکانمان بە ووشیارێکی زۆرو بەتوانایەکی گەورەوە هەموو هەولێکی دوژمنیان زیندەبەچال کردوە کە ویستویانە کەمێ لە هێزەکانمان نزیك ببنەوە .... دوژمن کە هێزی لەبەر براوەو دوای گرتنی میهران سەری لێ شێواوەو ناتوانێ لەمەیدانی جەنگدا خۆی لەبەردەم هێزەکانماندا رابگرێ کەوتۆتە ئازاردانی دانیشتوانی ناوچەکانی سەرسنوورمان و پێرێکە بەتۆپ لە ابی الخصیب و دەوروپشتی خانەقین و ئەوێلەیدا وە لە ئەنجامی ئەمەدا یەکێك شەهیدو ١٣ کەس بریندار بووە .

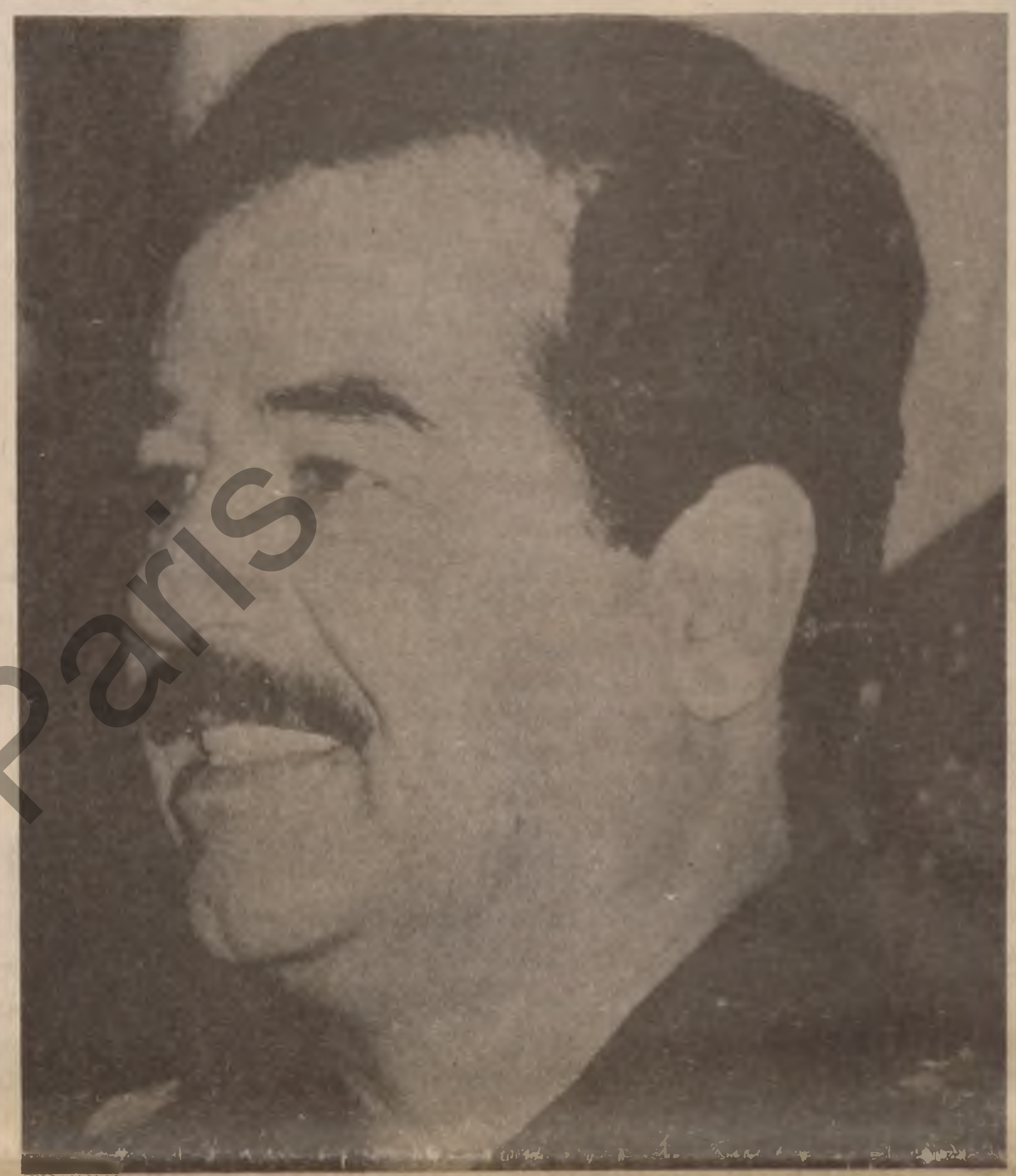

Institut Kurde de Paris

■ وتەی هاوکاری

ڕژێمی سوریا پیلانێکی گەورە دژی گەلی عیراق دەگێڕێ

ڕۆژبەڕۆژ ڕژێمی خیانەتکاری سوریا پیلانگێڕیی خۆی دژی جەماوەری گەلی عیراقمان زیاتر دەردەخاو هەولدانی بۆ زیان‌گەیاندن بە دەسەلاتو سەربەرزیی عیراق زیاتر دەکەوێتە روو و مەودای مەترسی زیاتر لێ‌دەبینرێ ..

عیراقیەکان کە ئاسۆیەکی نوێیان بۆ ژیانێکی پێشکەوتووتر کێشاوەو سەرکەوتنیان بەخوێنی خۆیان بەدرێژایی بەرەی ڕووبەڕوو وەستانی ئێرانی دوژمن بەدەستەهێناوە ، کەچی ڕژێمی سوریا هەر هەنگاوی دوژمنانە دژی گەلەکەمان دەنێ هەر لە برینی ئاوی فوراتو برینی نەوتی عیراق بەرەو سوریا بۆ دەریای سپی ناوەراستو تا هەولی کوشتن و تاوانباری کە بۆ کوشتنی خەلکی بێ‌گوناە لە ڕێگەی تەقینەوەی ئۆتۆمۆبێل و شتی ترەوە رەچاوی دەکا ..

لای هیچ کەسێك شاراوە نیە کە ڕژێمی حافظ اسد بە هاوکاری لەگەل قەوارەی زایۆنیدا ڕێگەیان بۆ دەستدرێژی ڕژێمی ئێران بۆ سەر گەل و شۆڕش و دەسکەوتەکانمان خۆش‌کردو دەروازەی مەخزەنی چەکەکانی سوریای لەبەردەم هێزەکانی ئێراندا ئاوەلاکردو وای لێهات هەرچیەك ڕژێمی ئێران لە کوشتن و تاوان بەدی دەهێنێ بەسەرکەوتن دەژمێردرێ و حاکمەکانی سوریاو ئێران پێوەی پیرۆزبایی لەیەکتری دەکەن ..

ئەمە جگە لەوەی کە لەو پەیوەندی‌کردنەدا بەرچاودەکەوێ کە پایتەختەکانی عەرەب بۆ سنووردانان بۆ دەستدرێژی ئێران بۆ سەر عیراق دەیگێڕن و زۆر زەق ڕۆلی ڕژێمی سوریا لەو پەیوەندی‌کردنانەدا دێتە بەرچاو کە چۆن ناهێلێ یا هەول دەدا بۆ سەرنەگرتنی هیچ کارێك کە ببێتە هۆی سنووردانان بۆ ئەو ڕەفتارە پیلانگێرییەی ئێران دەیگێرێ و دەیەوێ دۆخی لاوازیی و نشوستیی لێك‌هەلبڕان لە ناوچەکەدا وەك واقیعێك بەردەوام‌بێ تاوەکو بتوانێ هەلوێستی سیاسی قازانج بەخۆی تاسەر بۆ سەقامگیربێ ..

ڕژێمی خیانەتکاری سوریا لەوە گەیشتووە کە لە دۆخی هەلوێستێکی نالەباری وادا نابێ کە ئەو مەبەستیەتی بۆی ناکرێ کەسانی تر تەفرە بداو سوودیان لێ‌ببینێ لەبەر ئەوە هەر کارێك بۆنی هاوکاری‌کردنی لێ‌بێ تێکی‌دەداو ناهێلێ سەربگرێ و هەر لەسەر هەمان مەبەس هەرکارێك ببێتە ڕووبەڕوو وەستانێکی کاریگەرانە لە لایەن ولاتانی عەرەبەوە دژی ڕژێمی ئێران تێکی دەداو گیروگرفتی بۆ پەیدا دەکا ..

ئەو قسەو دروشمە بەتالانەش کە ڕژێمی سوریا دەری دەبرێ و وا نیشان دەدا کە بەتەنگ نەتەوەی عەرەب و ولاتانی عەرەبەوەیە شتێك نیە کەس باوەڕی پێ بکاو ئەو ئەنجامانەش کە ئەو ڕژێمەو قەوارەی زایۆنی و دەستەی خومەینی وایان نیازە بۆیان بەدی بێ شتێك نیە کە هێنانەدی ئاسان بێ و بێگومان تاسەر ئەو ئەنجامانەی بەدوایدا دەگەڕێن پێش چاوهەلێنیان زیندە بەچال دەکرێن ..

ڕژێمی سوریا لەو هەولدانەی بەزین و ژێرکەوتن نەبێ هیچ شتێکی تری چنگ ناکەوێ و جەماوەری گەلی مەزنی عیراقمان کە گشت گیانیان کارامەو بلیمەتی‌یە هەرگیز ئەم جۆرە هەلوێستە هەلپەرستەی ئەسەدیان بەسەردا تێناپەڕێ .

« هاوکاری »

ئوردون پشتگیریی خۆی بۆ عیراق دووپات دەکاتەوە .

میرحەسەن جێ‌نشینی مەلیکی ئوردون وتی ولاتەکەی وەك ئەرکێکی ڕەوشتی و نەتەوەیی شان‌بەشان عیراق دەوستێ .

لە وتەیەکدا کە لە کۆڕی جەنگی کەنداو مەودا سیاسی و ئابووریی و ئاسایشیەکانی بۆ سەر ناوچەکەدا کە لە بارەگای کۆمەلەی زانستی مەلیکایەتی دەبەستریێ وتی ، خەریك کردنی عیراق بەجەنگەوە هاوسەنگی‌ی ستراتیجی رۆژهەلاتی عەرەبی تێك‌داوە

شەڕ لە نێوان بەرهەلستکاران و هێزەکانی ئێراندا

ڕێکخراوی موجاهیدینی خەلکی ئێران رایگەیاند کە جەنگاوەرانی لە دە ڕۆژی رابوردوودا چەند شەڕێکیان لەگەل هێزەکانی خومەینیدا کردوەو لە یەکێك لەو شەڕانەدا کە لە باشووری مەریوان رووی‌داو چواردە سەعاتی خایاند پەنجا پاسداری خومەینی تێدا کوژراو چوار ئۆتۆمۆبێلی پڕ چەکی تێدا تەقێنرایەوەو نۆ کەسیش لە جەنگاوەرانی رێکخراوەکە کوژران .

لە لایەکی ترەوە ئەو هەوالانەی لە تارانەوە هاتون وا رادەگەیەنن کە لایەنگرانی منتظری و لایەنگرانی ڕەفسنجانی بەربونەتە گیانی یەکتری بەهۆی هەلبژاردنی یەکەمیان لەبری خومەینی هەر وەختێ ئەمەی دوایی مرد .

لە ئابی ئایندەدا کاروانی حاجیەکانی عیراق دەکەوێتە ڕێ

بەڕێز احسان محمد طاهر وەکیلی وەزیری ئەوقاف لە راگەیاندنێکدا بۆ ئاژانسی دەنگوباسی عیراق رایگەیاند کە وەزارەتەکەی هەموو پێداویستێکی بۆ ئەو حاجیانە رەخساندوە کە سەر لە مالی‌خوا دەدەن ..

ئیتر ئەو پێداویستانە چ سەبارەت بەدەرکردنی جەواز و دابین‌کردنی هۆی گواستنەوەو جێی پشوودان لەسەر ڕێگاو خانوو پەیداکردن بۆیان کاتێ تا ئەرکی سەردانیان لە مالی خوا تەواو دەکەن لیایدا نیشتەجێ دەبن

هەروەها وتی وەزارەت ڕێ‌وشوێنی حەج‌کردنی دەرکردوەو بەپێی ڕێ‌وشوێنەکە ئەو ئافرەتەی گەیشتۆتە پەنجا سال و ئەو پیاوەی گەیشتۆتە پەنجاوپێنج سال دەتوانن بۆ حەج بچن بە مەرجێك ئافرەتەکە مێردی خۆی یا مەحرەمێکی خۆی لەگەل‌دابێ .

میتران لەگەل کولدا کۆدەبێتەوە

سەرەکی فەرەنسا فرانسوا میتران پێرێکە لە رامبولیە لە فەرەنسا لەگەل هیلمۆت کۆلی راوێژکاری ئەلمانیای فیدرالی‌دا کۆبۆوە .

سەرچاوە ئاگادارەکان وتیان کۆبونەوەکە لە بەرنامەی کاروباری کۆنگرەی بالای کۆمەلەی ئەورووپا دواوە کە وا بڕیارە هەفتەی ئایندە لە لاهای‌دا کۆببێتەوە .

بەیادر :

ڕژێمی سوریا پشتی ئیسرائیل دەگرێ

گۆڤاری بەیادری سیاسی کە لە قودسی داگیرکراو دەر دەچێ وتی ، ئەو هەرەشەیەی «ئیسرائیل» لە ڕژێمی سوریای دەکا تەنها پروپاگەندەیەکی راگەیاندنیەو بە مەبەستی پاراستنی ڕژێمەکەیە .

هەروەها وتی ، ڕژێمی سوریا ئەو زرێ‌بە پێك‌دێنێ کە «ئیسرائیل» دەپارێزێ ، دەبێ چی لەو ڕژێمە چاوەڕێ بکەین کە کەوتنی بەرزاییی جۆلانی پێش بیست‌وچوار سەعات پێش کەوتنی راگەیاند دوای ئەوەی نرخەکەی وەرگرت ؟

دەبێ چی لەو ڕژێمە چاوەڕێ بکەین کە کەوتۆتە شوێن سەرکردایەتی نەلەستینی لە هەر شوێنێك بێ تاوەکو بتوانێ پشتی هەلمەتی زایۆنیەکان بگرێ.

وەزیرانی دەرەوەی عەرەب کۆدەبنەوە

سەرچاوە ئاگادارەکان دەریان‌خست کە دوای چاوپێکەوتنی بەڕێز شازلی قولەیبی بە یاسر عەرەفات لە لایەك و بە مەلیك حەسەن لە لایەکی ترەوە جۆرە بڕوایەکی جیاواز سەبارەت بە بەستنی کۆنگرەی بالای لەبری عەرەب پەیدابووە .

ئەو سەرچاوانە دەلێن ڕای مەلیکی مەغریب وایە کە کۆنگرەی وەزیرانی دەرەوەی عەرەب لە دارالبیضاء ببەسترێ ئەگەرچی بەرێکەوتن لەسەر بەرنامەیەکیش بێ کە کەمترین خالی تێدابێ لەو خالانەی کە پێویستە لە بەرنامەی کاروبارەکەدا بێ.

وێنەی ئەو فڕۆکە (استطلاع)ەی دوژمنی دەستدرێژی‌کەر ویستی بێتە ناوسنوور لەکەرتی فەیلەقی حەوتی پالەوان خرایەخوارەوە .

فڕۆکەکانی ڕژێمی خومەینی بۆردومانی دێهاتەکانی ئێران دەکەن

ڕێکخراوی موجاهیدینی خەلکی ئێران وتی ، فڕۆکەکانی ڕژێمی ئێران بۆردومانی ئەو دێهاتە ئازادکراوانەی کرد کە لە باکووری ئێران لە ناوچەی کاهرزادا هێزەکانی ڕێکخراوەکە ئازادیان کردوە .

ڕێکخراوەکە لە بەیاننامەیەکدا کە پێرێ لە لەندەن دابەشی کرد وتی ، دوای ئەوەی هێزەکانی ئێران نەیانتوانی ڕووبەڕووی هێرشەکانی ڕێکخراو بوەستن بە فڕۆکەی فانتۆم کەوتنە بۆردومان‌کردنی ئەو دێهاتانەو ئەمەش بووە هۆی کوشتن و بریندارکردنی ژمارەیەك لە دانیشتوانی ئەو دێهاتانە .

دەرچوونی مەرسوومێکی کۆماری بۆ دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

مەرسوومێکی کۆماری دەرچوو بۆ دەسنیشان کردنی ڕۆژی سیازدەی ئابی داهاتوو بە ڕۆژی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستان . ئەمەی خوارەوەیش دەقی مەرسوومەکەیە :

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

مەرسوومی کۆماری ژمارە ٤٩٥ ؛

بەپێی ئەوەی لە مادده ٢١ی قانوونی ژمارە ٥٦ی ساڵی ١٩٨٠ی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستاندا هاتووەو بەگوێرەی ئەوەی سەرەکی دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردن پێشنیاری داوە ...... بڕیاری ئەمەی خوارەوەمان دا :

ڕۆژی چوارشەممەی ڕێکەوتی ١٣-٨-١٩٨٦ ڕۆژی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستان دەبێ .

پێویستە لەسەر سەرەکی دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردن ئەم مەرسوومە جێبەجێ بکا .

لە بەغدادا نووسراوە لە ڕۆژی حەوتی مانگی شەووالی ساڵی ١٤٠٦ی کۆچی ڕێکەوتی ڕۆژی چواردەی حوزەیرانی ساڵی ١٩٨٦ی زایین .

صدام حسين
سەرۆک کۆمار

بەڕێز پارێزگاری هەولێر

خۆئامادەکردنی تەواو بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان

لە مانگی ئابی داهاتوودا ، دەست دەکرێ بە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کوردستان کە لەم ماوەی دواییەدا کۆتایی بە کاروبارەکانی خولی پێشووی خۆی هێنا ... بۆ ئەم مەبەستە ، پارێزگای هەولێر دەستی کردووە بە پێشوازی و چەندان کۆبوونەوە بە سەرەکایەتی بەڕێز پارێزگاری هەولێر ساز کراوە

بەڕێز ابراهيم زەنگەنە پارێزگاری هەولێر ، بەم بۆنەوە بۆ هاوکاری قسەی کردو وتی :

هەموو هەوڵو توانایەک خراوەتە کار بۆ خۆ ئامادەکردنی ڕۆژی هەڵبژاردن کە جەماوەر بەشداری تێدا دەکا وەکو مافێکی ڕەوای خۆی ، بۆ ئەم مەبەستەش چەندان لێژنە پێک هاتووەو پارێزگای هەولێر دابەشی سەر چوار ناوچەی هەڵبژاردن کراوەو تا ئێستا ٨١ سەندووقی تایبەتی و ٨٤٤ تابلۆی هەڵبژێردراوان ئامادە کراوە . بێ گومان ، بەگوێرەی هەولێرەوە ، ١٨ کەس خۆی هەڵدەبژێرێ ، کە بەگوێرەی ناوچەکان دابەش کراوە ... واتە هەر -٥- کەس بۆ ناوچەیەک ، تەنیا ناوچەی چوارەم کە تەنیا سێ کەسە.

● بەڵام بەگوێرەی مەڵبەندەکانەوە بەڕێز پارێزگاری هەولێر وتی :

٥٢ مەڵبەندی هەڵبژاردن دەست نیشان کراوە ، کە بەسەر هەر چوار ناوچە دابەش کراوەو ناوچەی یەکەم ١٧ مەڵبەندو ١٥ مەڵبەند بۆ ناوچەی دووەمو ١٤ مەڵبەند بۆ ناوچەی سێیەمو -٦- مەڵبەند بۆ ناوچەی چوارەم. هەڵبەتە هەموو پێویستی یەکی هەڵبژاردن لەو مەڵبەندانەدا تەرخان کراوە ، لەوانەش ، تەرخان کردنی هۆیەکانی گواستنەوەی هاووڵاتیانو ڕاهێنانی -هەزارو شەش سەد- نووسەرو ڕابەری هەڵبژاردن کە یارمەتی پێویست بۆ هاووڵاتیان دابین دەکەنو بەو هیوایەین کە هەڵبژاردنی نوێ بەشێوەی پێویست بێتە دیو هاووڵاتیان بەشداری فراوان لەم هەنگاوە دیموکراتی یەدا بکەن .

- شێرزاد -

خولی خۆئامادەکردن بۆ هەڵبژاردن

لە هەولێر خۆ ئامادەکردن بەردەوامە بۆ پێشوازی کردن لە هەڵبژاردنی نوێی ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان ... بۆ ئەم مەبەستەش ، پارێزگای هەولێر دابەشی چوار ناوچە کراوە ، بەو شێوەیە کە هەموو هاووڵاتیان بتوانن بەشداری لە هەڵبژاردندا بکەن ...

هەر لە پارێزگای هەولێر، کۆڕو کۆبوونەوە بەمەبەستی خۆ ئامادەکردنی تەواو بەردەوامە ، ئەوەبو لەم ڕۆژانەی دواییدا ،

وە لە چوارچێوەی ئەم چالاکیانەدا ، خولێکی تایبەتی بۆ فێربوونی شێوازی هەڵبژاردنو ڕابەری کردن کرایەوە کە لێژنەی کادیرو ڕابەران لە پارێزگای هەولێر سازی کردو -٢٥٠- کارگێڕی دەزگاکان بەشداربوون .. بێ گومان ژمارەی نووسەرو ڕابەرانی ئەم هەڵبژاردنە دەگاتە ١٦٠٠ کەسو بە شێوەیەکی بەردەوام خولی ڕاهێنانیان بۆ دەکرێتەوە .

لقی هەولێر

دەرچوونی دوو بەیاننامە لە لایەن دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانانەوە

دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان بەیاننامەیەکی لەبارەی بەش بەش کردنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی یەوە دەرکرد بە چەند ناوچەیەکی هەڵبژاردن .

ئەمەیش دەقی بەیاننامەکەیە : بەیاننامە

بەپێی ئەوەی لە برگەی (یەکەم)ی ماددەی «٢٣»ی چاککراوی قانوونی ژمارە ٥٦ی ساڵی ١٩٨٠ی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستاندا هاتووە ، دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان بڕیاری دا کە هەر ئەندامێکی ئەنجومەنی یاسادانان نوێنەرایەتی ی ٤٠٠٠ کەس بکا لە دانیشتوانی ناوچەی هەڵبژاردنەکە .

هەروەها دەستەکە بەپێی ئەوەی لە برگەی (دووەم)ی چاککراوی ماددەی «٢٦»ی قانوونەکەدا هاتووە بڕیاری ئەوەی دا کە پارێزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەش بەش بکا بەگوێرەی ئەو ناوچانەی هەڵبژاردن کە ژمارەو مەڵبەندو گەڕەکو دێهاتەکانی ناونراونو ژمارەی نوێنەرەکانی لە ئەنجومەنی یاسادانانا وەک ئەوەی لەم لیستەیەدا هاتووە .

عزة ابراهيم
جێنشینی سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرەکی دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان

ناوی پارێزگاکە	ژمارەی ناوچەی هەڵبژاردن	مەڵبەندی ناوچەی هەڵبژاردن	ئەو گەڕەکو دێهاتانەی سەر بە ناوچەی هەڵبژاردنەکەن	ژمارەی نوێنەرانی ناوچەی هەڵبژاردنەکە لە ئەنجومەنی یاسادانانا
هەولێر	١	قایمقامیەتی قەزای مەرکەزی هەولێر	گەڕەکی عەرەب ، عجيل ، خانەقا ، ئاشتی ، ئازادی ، ڕزگاری ، ڕووناکی ، مستەوفی ، قەڵا لەناو شاری هەولێردا	٥
هەولێر	٢	قایمقامیەتی قەزای مەخموور	گەڕەکی صلاح الدين ، شۆڕش ، برایەتی ، خەبات ، کە لە شاری هەولێرو قەزای مەخموورو ناحیەکانیانداو جووتە ناحیەی مەرکەزی هەولێرو خەبات بەپێی سنووری ئیداری یان	٥
هەولێر	٣	بەڕێوەبەرایەتی ناحیەی صلاح الدين	جووتە قەزای کۆیسنجەقو شەقڵاوەو ناحیەکانیانو جووتە ناحیەی قوشتەپەو خەلیفان بەگوێرەی سنووری ئیداری یان	٥
هەولێر	٤	قایمقامیەتی قەزای صديق	جووتە قەزای چۆمان زێبارو ناحیەکانیانو مەرکەزی قەزای صدیقو ناحیەکانی برادۆستو دیانەو ڕەواندز بە گوێرەی سنووری ئیداری یان .	٣
سلێمانی	١	دار المعلمات ی سەرەتایی	گەڕەکی قلیاسان ، گەڕەکی کارگەی شەکرەکە ، گەڕەکی صدام ، خانووەکانی کارگەی جگەرە ، هندرين ، ئابلاخ ، بەرانان ، شێخ محی الدين ، جوولەکان ، چوارباخ ، گەڕەکی بەلەدیە شەقامی حاجی ئاوا ، خەبات ، گردی سەیوان ، دەرگەزێن ، ولووبە ، هوانە ، قرگە ، گۆیژە ، مەلکەندی ، کانیکان ، شۆڕش ، کارێزە وشکە ، ئاشتی ئەزمر کە دەکەونە ناو شاری سلێمانی .	٥
سلێمانی	٢	قایمقامیەتی مەرکەزی سلێمانی	گەڕەکی کارێزی مەجیدبەگ ، هەوارە بەرزەو تووی مەلیک ، ئازادی ، شەهیدان ، ئیبراهیم پاشاو دارۆغا کە لەناو شاری سلێمانیداو قەزای شارباژێڕو ناحیەکانی و جووتە ناحیەی سەرچنارو قەرەداغ بەگوێرەی سنووری ئیداری یان	٥
سلێمانی	٣	قایمقامیەتی قەزای ڕانیە	قەزای پشدەرو ڕانیەو دوکانو ناحیەکانیان بەگوێرەی سنووری ئیداری یان .	٤
سلێمانی	٤	قایمقامیەتی قەزای هەڵەبجە	جووتە قەزای هەڵەبجەو پێنجوێنو ناحیەکانیانو ناحیەی تانجەرۆ بەگوێرەی سنووری ئیداری یان .	٥
سلێمانی	٥	قایمقامیەتی قەزای دەربەندیخان	قەزای کەلارو دەربەندیخانو چەمچەماڵو ناحیەکانیانو ناحیەی بازیان بەگوێرەی سنووری ئیداری یان .	٤
دهۆک	١	قایمقامیەتی قەزای مەرکەزی دهۆک	جووتە قەزای دهۆکو ئامێدیو ناحیەکانیان بەگوێرەی سنووری ئیداری یان .	٥
دهۆک	٢	قایمقامیەتی قەزای زاخۆ	جووتە قەزای زاخۆو سمێلو ناحیەکانیان بەگوێرەی سنووری ئیداری یان .	٤

دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان بەیاننامەیەکی لەبارەی پێکهێنانی ئەو لیژنانەوە دەرکرد کە سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستان دەکەن . ئەمەی خوارەوە دەقەکەیەتی .

بەیاننامە

بەپێی ئەوەی لە برگەی سێهەمی مادده (٢٦)ی قانوونی ژمارە ٥٦ی ساڵی ١٩٨٠ی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستاندا هاتووە دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان ئەو لیژنانەی کە سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکە دەکەن لە ناوچەکانی هەڵبژاردندا بەپێی ئەم لیستەیە پێکهێنا ..

عزة ابراهيم
جێنشینی سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرەکی دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان

ناوی پارێزگاکە	ژمارەی ناوچەکە	سەرۆکی لیژنەکە نوێنەری وەزارەتی عەدالەت	ئەندام نوێنەری وەزارەتی حوکمڕانی ی ناوخۆ	ئەندام نوێنەری حزبی بەعسی عەرەبی ی سۆشیالیست	ئەندام نوێنەری بەرەی نیشتمانی و نەتەوایەتی ی یەکگرتوو
هەولێر	١	بەڕێز رشيد عبدالقادر سليم جێنشینی سەرۆک ئیستینافی ناوچەی ئۆتۆنۆمی	بەڕێز مامەند عباس مامەند ئاغا قایمقامی قەزای مەرکەزی هەولێر	بەڕێز عبدالمنعم بادی محمد	بەڕێز عبدالمجيد عثمان مصطفى
هەولێر	٢	بەڕێز ناظم يوسف سعيد جێنشینی سەرۆک ئیستینافی ناوچەی ئۆتۆنۆمی .	بەڕێز هۆشیار همزه سلیمان جێنشینی قایمقامی قەزای مەخموور	بەڕێز سامی راجی الهيمن	بەڕێز حمادی کردی زعين
هەولێر	٣	بەڕێز محمد سعيد علی جێنشینی سەرۆک ئیستینافی ناوچەی ئۆتۆنۆمی	بەڕێز ابراهيم کريم عزيز قایمقامی قەزای شەقڵاوە	بەڕێز عاشوور شهاب احمد	بەڕێز حسام شاکر محمود
هەولێر	٤	بەڕێز نهاد حاجی صادق قازی ی دادگای بیدائەی هەولێر .	بەڕێز شوکت علی محمد رشيد قایمقامی قەزای صدیق .	بەڕێز عبدالمجيد عليوی مظلوم	بەڕێز عبدالمهدی جواد عبدالله
سلێمانی	١	بەڕێز محمد صالح سعيد جێنشینی سەرۆک ئیستینافی ناوچەی ئۆتۆنۆمی سەرۆکی جنایاتی سلێمانی .	بەڕێز جميل حمزه کاکەشین بەڕێوەبەری ناحیەی سەرچنار .	بەڕێز مقداد محمود سليمان	بەڕێز یاسر حسن سلطان
سلێمانی	٢	بەڕێز عزيز عبدالله احمد جێنشینی سەرۆک ئیستینافی ناوچەی ئۆتۆنۆمی .	بەڕێز برهان الدين نافع صدیق بەڕێوەبەری ناحیەی تانجەرۆ جێنشینی قایمقامی قەزای مەرکەزی سلێمانی .	بەڕێز محمد علی مطيلب	بەڕێز خالص عبدالجبار

پروانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

بەشی یەکەم

دیموکراسی میللی لە تیۆری

حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستدا

یحیی رشید جاف

حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست کە ڕێکخراوەیەکی دیموکراسی شۆڕشگێڕە چ لە بواری ژیانی ناوخۆی حزبو ئیلتزامیەوە بە بیروباوەڕی بنیاتنانی دیموکراسی یەوە لە تیۆری یەکەیا بۆ ڕێکخستن کە لەسەر هاوسەنگی وەستاوە لە نێوان ناوەندایەتیو دیموکراسیدا بەپێی پێداویستەکانی کاری شۆڕشگێڕانە ، یا لە بواری بنیاتی بیری یداو دانانی ئازادی بە ئامانجێکی بنچینەیی لە ئامانجەکانی ، مەسەلەی وەرگرتنی دەسەلاتو سەرکردایەتیی شۆڕشگێڕانەی بۆ کردووە بە سەرەتایەك بۆ دامەزراندنی بناغەی بنیاتی دیموکراسی لەسەر بنەمایەکی ڕاست .

شانبەشانی دەوری حزبیش دەزگا دیموکراسی یەکانی تر وەك ئەنجومەنی نیشتمانیو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیو ڕێکخراوە جەماوەریو پیشەیی یەکانو ئەنجومەنەکانی گەل دامەزراون بۆ قوولکردنەوەی بناغەکانی ئەم بنیاتە دیموکراسی یە . لە هەمان کاتیشدا دەوری حزبو پالنانی بە جەماوەرەوە بۆ ئەوەی بیروباوەڕیان دەربڕن لەبارەی چۆنیەتیی بنیاتنانی ڕەوتو وردە کارەکانی ئیشی ڕۆژانەوە کە بیروباوەڕ دەربڕن ، وەك شێوەیەکی دیاری شێوەکانی تاقیکردنەوەی دیموکراسیی حزب دەمێنێتەوە .. لێکۆڵینەوەیش لە تاقیکردنەوەی عیراق لە بواری پیڕەوکردن بە دیموکراسیەتدا ڕواڵەتێکی تایبەتیی هەیە چونکە بۆچوونی بیریی حزبو پیڕەوکردنی عەمەلیی مانای دیموکراسیەتی دەولەمەند کردووەو مەودای تری تازەی خستوەتە سەر بەتایبەتی چونکە مەسەلەی دیموکراسیەت چەندەها سالی زۆرە مرۆڤایەتیی خەریك کردووەو مرۆڤایەتی هەولی ئەوەی داوە لا تیۆری یەکانی جێبەجێ بکسا بەلام لەمەدا سەرنەکەوتووە ، لەبەر ئەوە مەسەلەی دیموکراسیەت هەر لە بگرەوبردەدا بووە لە نێوان سیاسەتو زانایانی کۆمەلناسیو خاوەنبیری تردا بە جۆرێ زۆریان گەیشتوونەتە ئەو ئەنجامەی کە دیموکراسیەت هەر خەوێکەو هەرگیز نایەتە دی بە ڕاستی .

زۆر کەس لەبەر ئەوەی بە یەك چاوەوە سەیری ئەم مەسەلە بنچینەیە دەکەن بەجۆرێکی وا لە دیموکراسیەت گەیشتوون کە نەیگەیاندوونەتە ئەنجامێکی ئیجابیو بەرەو هەلدێر ڕۆیشتوون . ئەمەیش لە ئەنجامی دوو بۆچوونی دژبەیەکدا پەیدابوون یەکەم بۆچوونێکی مارکسیو دووهەم لیبرالی . مارکسی یەکان بۆچوونێکی جیاوازیان هەیە لە بۆچوونی لیبرالیە سەرمایەدارەکان ، هەروەها سەرمایەدارەکانیش لە بۆچوونەکەیانا لە بۆچوونە ماددی یە چینایەتی یانەکەی مارکسی یەکان جیاوازنو مارکسی یەکان ئەو بیرەیان لا بەسەندە کە کۆمەل بالی دابکێشیو تاك بتوێتەوەو لیبرالیەکانیش بیری تاکی بەرەللاو ئازادی تاکایەتیی بەرەللایان لا پەسەندە بێ گوێدانە کۆمەل .

چونکە عیراقیش توانیویەتی بە هۆشیاری یەکی فراوانەوە کە پشتی بەستووە بە تێڕوانینی بەعسەوەو هاوڕێی تێکۆشەر صدام حسین تیۆری کارو بۆچوونی فیکری خستوەتە سەر ، لە چەند لای جیاجیادا تێڕوانینێکی تازە دروستبکا کە تایبەتی بێ بەرامبەر بەم مەسەلەیە کە ئەویش بریتی یە لەوەی کە واقیعی نەتەوەو ئاواتو ئامانجی سەیربکا بەجۆرێکی وا کە دیموکراسیەت بە مانایەکی تازە بتوانێ بێتە دیو ڕۆژ بە ڕۆژ قوولتر بێتەوە .

پیڕەوکردنی دیموکراسی یەت بەپێی ئەو ڕواڵەتە تایبەتی یە نەتەوایەتی یەی کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست پێی گەیشتووە بە ڕووداوێکی ئایدیۆلۆژی دیار دادەنرێ لە مێژووی بیری مرۆڤایەتیداو ، ئەم ڕووداوەیش بەهۆی نانەسەریەکی بیریو جێبەجێکردنی عەمەلی یەوە قەوارەی گەورەترو سەنگیشی زیاتر دەبێ .

پیڕەوی دیموکراسی یانە بەو جۆرەی کە لە ولاتدا دەکرێ شوێنێکی دیاری هەیە لە تاقیکردنەوەی شۆڕشگێڕیماناو ڕواڵەتێکی دەرکەوتووی بۆ خۆی وەدەست هێناوە لە ڕەولی کۆمەلگای بەرەوپێشچووماناو یەکێکە لەو شێوانەی کە پێوەندیی نێوان سەرکردایەتیی حزبو شۆڕشو جەماوەری فراوان دەردەبڕێ بە

هەموو ڕیزەکانیەوەو ئەمەیش ناوکرۆکی بیروباوەڕی خەباتکارانە دەردەخاو بەهایەکی گرنگ دووپات دەکاتەوە لە بەها بەرینەکانی شۆڕش ، چونکە بۆچوونی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست دووچاری هیچ جۆرە شێوەیەك نەبوە لە شێوەکانی لەیەك جیابوونەوە یا دوورکەوتنەوە لە تێڕوانینی فراوانی ژیان ، یا لە تیۆری سۆشیالیستانەی کار ، بەلکو بە دووروودرێژی ، ئەو دەردەبڕێ ، ئەمەیش پشتی بەستووە بە کۆمەلێك ڕاستیی گومان لێنەکراوەوە کە تاقیکردنەوەکەی ئێستا دەری دەخاو ئەو دەستکەوتانە دووپاتی دەکەنەوە کە وەدەست هێنراون چ لە بواری دەولەمەندکردنی تیۆریدا یا لە بواری گردکردنەوەی جەماوەری فراواندا بە دەوری ئامانجە نەتەوایەتی یەکانا .

گرنگیی ئاشکرای ڕەوتی دیموکراسی لەوەدایە کە بەشێکی گرنگی فەلسەفەی حزبو بیروباوەڕو بۆچوونی دەردەبڕێ لەبارەی جوولانەوەی دەولەتو کۆمەلگاوەو .. چۆنیەتیی پێوەندیی نێوان پێشڕەوی شۆڕشگێڕانەو گەلی ڕێکخراوی شۆڕشگێر دەسنیشان دەکا . ئەمەیش پرۆسێسێك نیە لە شێوازدا هەر بۆ مەبەستی ئەوەی کە قەوارەی ڕەسمیو قانوونی ی دەولەتو دەزگاکانی تەواوکا ، بەلکو لە چواچێوەی وێنەی ئەو پێوەندی یەدایە کە هەر لە سەرەتاوە پێویستە لە نێوانی سەرکردایەتیو بنکەدا بۆ ئەوەی لە ئەنجامدا ببێ بە هۆی کارلەبەککردنو ئامادەبوونو سوودوەرگرتن لە توانا بەو جۆرەی کە لەگەل ئەو ئەرکە گەورانەدا بگونجێ کە سپێرراون بەو بزووتنەوە شۆڕشگێڕی یەی کە سەرجەمی ڕەوت دەبا بە ڕێوە .

هێنانەدیی باشتر پلەی پێوەندیی دیموکراسی یانە لەنێوان جوولانەوەی شۆڕشگێڕانەو جەماوەردا ، ئەوەیە کە لە (بابەتی دیموکراسی یانە) بگەین کە بریتی یە لە پێڕەوی یەکی دروست لەپێش هەموو شتێکداو ئەنجا بەو پێ یەیش کە ئەرکێکە بەستراوە بە بەرژەوەندیی نیشتمانیو نەتەوایەتی یەوەو ، دەبێ هەستکردن بەم مەسەلەیەیش پێوەندی یەکی پتەوی هەبێ بەو بیرە شۆڕشگێڕی یەوە کە گۆڕەپانی کاری دیموکراسی یانە بە هەلێکی ڕەوا بزانێ بۆ دەربڕینی ناوەڕۆکەکانیو بۆ ڕاپەڕاندنی بەرنامەو ئاواتەکانی .

ئەوەیش کە گومانی تیا نیە ئەوەیە کە هەر گەلی ڕێکخراو دەتوانێ بوونی خۆی دووپات بکاتەوەو ، دیموکراسی یش خۆی لە خۆیدا ئامانجێکی جیاکراوە نیە لەو شێوە گشتی یەی کە پێویستە بۆ جوولانەوەی گەلو ڕێکخستنی بەلکو لە ڕاستیدا شێوەیەکی تەواوی ڕێکخستنە بەلام لە ڕاستیدا شێوەیەکی وشکی ڕێکخستن نیە بەلکو شێوەیەکی زیندووی وایە کە لەگەل واقیعدا بژیو بە شێوەیەکی ڕاسترو وردتر دەری بڕێ لەبەر ئەوە یەکێ لە لاکانی تایبەتیی تاقیکردنەوەی دیموکراسی یانە لە ولاتماناو لە چوارچێوەی تایبەتیی تاقیکردنەوەی شۆڕشگێڕیماندا ئەوەیە کە بە شێوەیەکی زیندووانە جوولانەوەی جەماوەرو پێوەندیی دەردەبڕێ بە پێشڕەوی شۆڕشگێڕەوە بە مەبەستی هێنانەدی ئەوەی کە توانا هاوشانەکان پێکەوە بکەونەکارو هەموو توانایەك بخرێتە شوێنی شیاوی خۆیەوە یانی لە پلەی ڕێکخستنی تواناندا بەپێی ئاسۆی ستراتیژی ی دەسنیشان کراو .

بەو ڕادەیەی کە بیری حزبی بەعسی عەرەبی ی سۆشیالیست بە پانوبەرینیو توانایەوە دەتوانێ وەلامی ئەو پرسیارو تاقیکردنەوانە بداتەوە کە ڕووبەڕووی جوولانەوەی کۆمەلگاو ئادەمیزاد بوونەتەوە پێڕەوی دیموکراسی یانەیش لە چوارچێوەی ڕەوتی شۆڕشدا لە عیراق دەربڕی هۆشیاری یە بە تەواوی جوولانەوەی بنیاتنانو گۆڕینو ڕەوشتێکی پەروەردەیی یانەی شۆڕشگێڕانەیەو هەولی بلاوکردنەوەی دەدا بە ناو کۆمەلگادا چونکە ئەنجامی شیکردنەوە زانیاری یەکانیا بۆی دەرکەوتووە کە پێکەوە پێگەیشتنی هۆشیاریی پێڕەوی دیموکراسی یانە لە نێوان جوولانەوەی شۆڕشگێڕی لەلایەکەوەو لەگەل جەماوەردا هەر دەبێتە هۆی قوولکردنەوەی پێوەندیی چارەنووسانە لەنێوانیاناو دەوری پێشڕەوی شۆڕشگێڕانە قوولتر دەکا بەو پێ یەی کە سەرکردەیەکی هەستیاری دەورو ئەرکی خۆیەتی .

ئەم لێکۆلینەوەیە هەولی ئەوە دەدا کە سەیری ناوەڕۆکی پێڕەوی دیموکراسی یانە بکا لە چوارچێوەی ڕەوتی شۆڕشی ١٧ - ٣٠ی تەمووزی ١٩٦٨ کە ڕواڵەتە سەرەکی یە تایبەتی یەکانی لە ڕواڵەتە تایبەتی یەکانی بیری پێشڕەوانەی بەعسو جۆری ئەو پێوەندی یەوە وەرگرتووە کە لەنێوان حزبو جەماوەردا هەیەو ، لە پانتایی ئەو شوێنانەی کە ڕەوتی دیموکراسی تیا هێنراوەتە دی لە ولاتی عیراقدا کە لە پێڕەودا پێکەوەن لەگەل بنچینەی بیری حزبی بەعسی عەرەبی ی سۆشیالیستو ئامانجە ناوەندی یەکانیا ، چونکە وەك سەرەکی فەرماندە صدام حسین (خوا بیپارێزێ) فەرمووی مەسەلەی دیموکراسی وا تێدەگەیەنرێ کە لە مەسەلەیەکی فراوانی ژیانەو ، هەر ئەرکێك نیە بەلکو مافێکیشە .

● خاسیەتەکانی دیموکراتیەت

شۆڕشی ١٧ - ٣٠ تەمووزی ١٩٦٨ توانی بە شێوەیەکی دەرکەوتوو تیئوری حزب لە مەسەلەی دیموکراتیەتدا بنوێنێو بەرەفتاری زیندوو پتەوی بکا بۆ ئەوەی بیکا بە نموونەیەکی ئیلهامداری شۆڕشی عەرەبی لە ڕێگای هەولو تەقەلایەکی گەورەوە بۆ پەیداکردنی بڕوا لە نێوان حزبو شۆڕشو جەماوەرداو لابردنی ئەو بۆچوونە سلبی یانەی کە لە سەردەمەکانی پێشوودا دروستبوون . چونکە لە مەسەلە جەوهەریەکانی بیناکردنەوەی دەولەت ، پشت بەستنیەتی بە بنچینەی شۆڕشگێڕیو زانستی یانەو لەمانە دەرکەوترینیان مەسەلەی دیموکراتیەتو زانینی شێوازی ئەو بەڕێوەبەریی یەی لە ئارادایەو کارتێکردنی ئەو لە کرداری پەرەسەندن بەشێوەیەکی تایبەتیو لە کرداری بەرهەمهێنان بەشێوەیەکی گشتی ...

دیموکراتیەت بەشێوازی بەڕێوەبەریو ڕەفتارکردن دادەنرێ ، لە جەوهەردا هاوبەشی جەماوەر لە بەڕێوەبردنی ڕژێمی حوکمو دیاریکردنی ناسنامە سیاسیو ئابووریو کۆمەلایەتی یەکەی تێدایە ، ئەمەش بەشێوەو شێوازی وا دێتەدی کە لە ولاتێك تا ولاتێکی تر جیایە بەلام ڕەفتارکردنی بەکردەوەو نواندنی دروست بۆ جەوهەری دیموکراتیەت مەبەسی بنەڕەت بەدی دەهێنێ کە ئەویش هاندانی گەلو جەماوەرە لە هەلبژاردنی هۆشمەندانەدا ، چونکە تێگەیشتنی نوێی دیموکراتیەت وای لێ هاتووە لەگەل ئەو گۆڕانکاری یە کۆمەلایەتی یانەدا دەگونجێ کە جیهانی هاوچەرخ بە خۆیەوە دەبینێ ، ئەم تێگەیشتنە لە شێوەیەکی نوێدا گەلالەی کرد کە دیموکراتیەتی گەلی پێ دەوترێ ..

دیموکراتیەتی گەلی جووت سروشتە چونکە هۆو مەبەسە ، ئەم لە لایەکەوە هۆیە لەبەر ئەوەی ڕێبازێکە بۆ هێنانەدیو پاراستنی دەسکەوتە شۆڕشگێڕیەکان لە قۆناغی گۆڕانکاری یە کۆمەلایەتی یەکان بە مەبەسی گەیشتن بە هێنانەدی ئامانجە سۆشیالیستیەکان لە هەموو کەرتەکاندا ، لە لایەکی ترەوە دیموکراتیەتی گەلی خۆی لە خۆیدا بە مەبەس دادەنرێ ، چونکە سەرکردایەتی کاروانی تێکۆشان بە جەماوەران دەسپێرێ ، دیموکراتیەتی گەلی شێوازی حوکمێکی شۆڕشگێڕیە بە خاسیەتی دیاریکراوی هەیە ، دەتوانرێ لە ڕێی ئەم نیشانانەی خوارەوە دیارترینیان باس بکرێ :

● دیموکراتیەتی گەلی شێوازە حوکم کردنێکە ناتوانرێ بەجێبهێنرێ تەنها لەو کۆمەلانەدا نەبێ کە ئامانجیان گۆڕینی دۆخە کۆمەلایەتی یەکان وەك گۆڕانکاری یە سۆشیالیستیەکان ، چونکە دیموکراتیەتی گەلی کردارێکی شۆڕشگێڕی یە کۆسپە ڕۆتینیەکان بەجێدەهێلێو بە خێرایی یەکی تەواو و بە شێوەیەکی سەرکەوتوو ئامانجە مەوزوعی یەکان بەجێدەهێنێ ، ئەم شێوازێکی شۆڕشگێڕیانەیەو ئاسایی کۆمەلە سۆشیالیستیەکان ئامانجی هێنانەدی بەرژەوەندی گشتی یە بە دوور لە بەرژەوەندی تاکەکەسی خۆبەرستانە ..

ڕاپۆرتی سیاسی کە لە کۆنگرەی قوتری هەشتەمەوە (کانوونی دووەمی ١٩٧٤) دەرچووە ئەو قۆناغەی دیاری کردوە کە ولاتی عیراقی پێدا تێدەپەڕێو بە قۆناغی گواستنەوە بەرەو سۆشیالیستی داناوە ، تیایدا هاتووە « .. دانانی ئەو پێشەکی یەی دەتوانرێ دابنرێ بۆ گواستنەوە بەرەو سۆشیالیستی » ئەو ئەرکە بنەڕەتی یەشی دیاری کردوە کە حزب لە مەیدانی گۆڕانکاری سۆشیالیستیدا لە سالانی ئایندەدا چاوەڕێی دەکا کە ئەویش تەواوکردنی بنەماو دەزگا دیموکراتی یە گەلی یەکانە ، ماددەی یەکەمی دەستوور کە سالی ١٩٧٠ دەرچووە دەری خستوە کە عیراق کۆمارێکی دیموکراتی گەلی یەو ماددەی دووەمیشی گەلی بە سەرچاوەی دەسەلاتو ڕەوایەتی ئەو داناوە ..

● دیموکراتیەتی گەلی شێوازێکی ڕێ گرە چونکە ڕێ بەو دەستانە کە لە واقیعی جەماوەری زەحمەتکێشەوە غەریبن و هێزە راستڕەوە هەلگەڕاوەکانو سەرمایەدارەکان نادەن کە دەرفەت ڕەنێو بهێنێ بۆ بەربەرەکانی کردنی کاروانی گۆڕانکاری یەکان ، ئەم گەلی یە چونکە بە تەنها گەلەوە تایبەتکارە .. ئەم سەرنجە یاسای چاکردنی ڕژێمی یاسایی ژمارە ٣٥ی سالی ١٩٧٧ی دیاری کردوەو تیایدا هاتووە (.. لە ڕەفتارکردنی دیموکراتیەتدا چ لە ڕووی مافی هەلبژاردنی دەزگا دیموکراتیەکانەوە یاخود مافی نواندن لەو دەزگایانەدا پێویستە هەموو ئەو کەسانە دوور بخرێنەوە کە هەلوێستێکی سیاسی یاخود ئابووری یافیکری دژ بە شۆڕشو پرۆگرامەکەی دەوەستن ..) .

● لە دیموکراتیەتی گەلیدا دەزگاو دەستەی نوێ دەسەلاتی گشتی لەناو کۆمەلانی جەماوەری هەژارەوە دێتەکایەوە کە ئۆبالی سەرکردایەتی کردنی کاروانی جەماوەر بە ئەستۆوە دەگرێو بەو ئامانجە ستراتیجی یانەوە پابەند دەبێ کە لەپێناو بەجێهێنانیەوە هاتووە ، شێوازی دیموکراتیەتی گەلی هەر هاتنەکایەی دەزگا سیاسی یەکانی حوکم نیە ، بەلکو دەورەکەی درێژ دەبێتەوە تا هەموو شوێنە گشتی یە زیندووەکانی ناو دەولەت دەگرێتەوە ، تاقیکردنەوە دەری خستووە کە دەزگا ئیداریو هونەری یەکانی ئەو کەرتە سۆشیالیستی ئابووری یا لە ڕێگای دیموکراتیەتی گەلی یەوە هاتونەتە کایەوە سوودێکی باشو بەکردارو ئەنجامێکی بەرزی لە کاتی بەجێهێنانی عەمەلیدا بە دەستەوە داوە .. یاسای چاکردنی ڕژێمی یاسایی پەنجەی بۆ ئەوە کێشاوە کە دیموکراتیەتی گەلی لە بەرچاوی حزبو شۆڕشدا مافی هەموو ئەو چینو دەستە کۆمەلایەتی یانەیە کە بڕوایان بە یەکێتیو سەربەستیو سۆشیالیستی هەیە لە رادەربڕینو بەشداریکردن لە بیناکردنی کۆمەلو سەرکردایەتی کردنیدا ..

● لە دیموکراتیەتی گەلیدا سەرکردایەتی لەگەل جەماوەردا بە یەکەوە بە کارتێکردنێکی جەدەلی کار لە یەك دەکەن لەبەر پەیوەندیی بەرژەوەندو یەککرتنی بەشێوەیەکی عضوی ، چونکە ئەرکی هاوولات لە بیروڕای دیموکراتیەتی گەلیدا تەنها بە دەنگدانی دوایی نایە وەك لە ڕژێمی سەرمایەداریدا وایە بەلکو پەیوەندیی لە نێوان هاوولاتو لە نێوان ئەو کەسەدا کە بڕوای پێداوە بەردەوام دەبێ ، هاوولات هەر چاوەدێریی دەکاو بە شێوەیەکی بەردەوام لەگەل سەرکردایەتی یەکەیدا لە ڕێگای بنەڕەتی ڕەخنەو ڕەخنەی خۆیی ڕێك دەکەوێ ، هەروەها ڕۆلی هاوولات لەم حالەتەدا هەر لەسەر دەرخستنی ئەو ناتەواویانە نیە کە لەکاتی کارکردندا دەردەکەوێ بەلکو لەوە تێپەڕ دەبێ بەرەو دەرخستنی ئەو چارەسەرە سەرکەوتوانەی کە لە ڕێگایانە دەتوانێ بە بێ تەنگو چەلەمە هاوبەشی لە پێشخستنی کاروانی تێکۆشاندا بکا ..

لەبەر ئەوە تاقیکردنەوە لە نێوان تاکە کەسو سەرکردایەتیدا فرمانێکی پێویستە بۆ پاراستنی یەکێتی تێکۆشانی جەماوەر لەگەل سەرکردایەتیدا لە پێناو هێنانەدی ئامانجە ستراتیجی یەکاندا ، سەرکردایەتی ئۆبالی رابەری کردنی کاروانەکە لە ئەستۆ دەگرێو جەماوەریش ئۆبالی پاراستنی قەوارە شۆڕشگێڕیە دیموکراتی یە سۆشیالیستی یەکە بە ئەستۆی خۆیەوە دەگرێ . دەستوور مافو ئەرکی تاکە کەسی بەرامبەر دەولەت دیاری کردوە کە تێکڕای بە ئامانجی یەکگرتنە لە نێوانیاندا هەر وەك راپۆرتی سیاسیو یاسای چاککردنی ڕژێمی یاسایی یەکگرتنی چارەنووسی لە نێوان سەرکردایەتیو قاعیدەدا دیاری کردوە ..

■ ماویەتی ■

Institut Kurde de Paris

خولی چوارەمی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان کۆتایی هات

★ لە ٣١-٥-١٩٨٦ دوا کۆبوونەوەی خولی چوارەمی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان بەسترا ، بەم جۆرە کۆتایی بە خولی ئەنجومەن هات، لەم زوانە دەست دەکرێ بە خۆ ئامادە کردن بۆ هەڵبژاردنی خولی پێنجەم ...

هەڵبەت لەم چوار دەورەیەدا ئەنجومەنی یاسادانان وەك پەرلەمانێکی یاساگەری گەلێك راسپاردەو بڕیاری گرنگی گەیاندە جێگەی خۆی و گفتوگۆی راستەو خۆی لەسەرکرا ..

لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا چاومان بە بەرێز احمد عبدالقادر النقشبندی سەرەکی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان کەوت ، تاکو سەربردەی کاروانی ئەم چەند ساڵەی ئەنجومەنەکەمان بۆ بگێڕێتەوە ..

● ڕۆڵی ئەنجومەن ●

بەرێزی لە سەرەتادا دەستنیشانی ڕۆڵی ئەنجومەنی کرد لەبارودۆخی ئەمڕۆداو وتی :-

ماوەی ئەنجومەن کۆتایی هاتو هەتا ئێستاکەش شەڕ بەردەوامە ، چونکە ڕژێمی تاران بەردەوامە لەسەر دوژمنکارانەی خۆی و ڕەفز کردنی ئاشتی و ئاسایشی لەلایانەوەو سوربوونیان لەسەر رێگای خوێن ڕشتنیان .. بۆ ئەوەی خەونە نەخۆشەکانیان بەداگیرکردنی عیراقی خۆشەویستمان ئەمەش مەحاڵە .

خۆ گێل کردنیان لە هەموو توانایەك بۆ وەستانی جەنگو هێنانی ئاشتی ... هەر چەند ئەمان سورن لەسەر ئەوەی خوێن بڕژێو جەنگ بەردەوام بێ .. بەقەد ئەمانەوە سوپای نەبەزی عیراق ڕۆژبەدوای ڕۆژ سەرکەوتنی زیاتر وەدەست دێنێ لە هەموو مەیدانەکانەوە ..

سەرکەوتنەکانمان ئەوەنیشان دەدا کە دار ودەستە خوێن ڕێژەکەی خومەینی لەو پەڕی ناخۆشی و موعاناتی خۆیانا دەژین بۆیەلە هەموو ئەو هێرشە ناپەسەندانەی دەیکەن بەشەرمەزاری دەگەڕێنەوە دواوە ئەمەش بەتەواوی لە جەنگەکانی ئەم دواییەدا خۆی نیشان دەدا .

هەر ئەو هۆیە بوو کە لایەنی عەسکەری عیراقی وای بە چاك زانی کە ستراتیجیەتی یەکی نوێ بەکاربهێنێ ئەویش دووپاتی کردەوە کە پێویستە ئەم لێپرسراویەتی یە تازەیە بگرێتە ئەستۆ ، ئەوە بوو توانی لە زۆر لایەوە هێرش بباتە سەر دوژمن و گەلێك لەو خاکەی ئێمە کە ڕژێمی خومەینی لەکاتی خۆیدا داگیری کردبوو بهێنێتەوە دەستو بیگێڕێتەوە باوەشی نیشتمان .. بەمەش نەوەستا پاڵەوانانی قەیلەقی دوو گەورەترین سەرکەوتنیان بەدەست هێنا ئەویش داگیرکردنی شاری (مەهران) بوو ... هەروەها قەیلەقەکانی «یەك و چوار و پێنج»یش سەرکەوتن بەدوای سەرکەوتنیان بەدەست هێناو ئاڵای پیرۆزی عیراقیان لەسەر شاخ و لوتکەو دەشتاییەکان بەرزکردەوەو دەرسێکی ئەو تۆیان دا دوژمن کە هەتا دونیا ماوە لە بیریان نەچێتەوە .. هەڵبەت بەشداری کردنی گەلی کوردمان بەشداری کردنێکی دلێرانەو مێژوویی بوو لە راوانانی دوژمنان و هێنانە دیی سەرکەوتنە مەزنەکان لەسایەی سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین (خوا بیپارێزێ ..)

● پشتگیری دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی ●

بەرێز احمد عبدالقادر النقشبندی سەرەکی ئەنجومەن دەستنیشانی ئەو پشتگیری یە فراوانەی کرد کە لەلایەن میری یەوە دەدرێتە دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی و وتی :-

هەر لە ڕۆژی دروستبوونی دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی چاودێری یەکی بێبڕانەوەی دەکرێت لەلایەن سەرکردایەتی حزبو شۆڕش لەسەرووی هەمووشیانەوە سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین «خوابیپارێزێ» ئەو چاودێری و پشتگیری یە بووە هۆی سەرەکی سەرکەوتنی ئەو تاقی کردنەوە مێژوویی یە ..

لەم ڕوانگەیەوە ئەنجومەنی یاسادانان بەشێکی گەورەی لەم پشتگیری و چاودێری یە بەرکەوتووە بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی ڕێك و پێك ئەرك و لێپرسراوێتی خۆی بەجێ بهێنێ لەپێناوی بەخشینی خزمەتگوزاری ناوچەکەو بەرەو پێش بردنی ..

● بەشداری جەنگی ڕەوامان ●

بەرێز سەرەکی ئەنجومەن باسی دەوری ئەندامانی ئەنجومەنی کرد لەبەشداری کردنیان لەجەنگی ڕەوامان دژی ڕژێمی خومەینی و وتی :-

ئەنجومەن بەشداری چەکدارانەی کردووە لە بەرەکانی جەنگ دژی ڕژێمی خومەینی بەکرێ گیرا.. ئەوە بوو ژمارەیەکی زۆر لە ئەندامانی ئەنجومەن چەکیان هەڵگرت و چوونە بەرەکانی جەنگ .. ئەمە سەرەڕای دەورگێڕانی ئەنجومەن لە هوشیارکردنەوە وتی گەیاندنی هاووڵاتیان لەم جەنگەو پووچەڵ کردنەوەی هەموو پیلانێك و نەخشە دانانێکی دوژمنان بەنیازی ناوبەدکردنی وڵاتەکەمان .. هەروەها پتەوکردنی یەکێتی نیشتمانی لەمیانەی ئەو چاوپێکەوتن و کۆڕ و کۆبوونەوانەی کە لە سەرانسەری ناوچەی کوردستان دەبەستران .

● کارەکانی ئەنجومەن ●

بەرێز سەرەکی ئەنجومەن دەربارەی ئەو کارانەی کە ئەنجومەن لە خولی چوارەمدا رایپەراندون وتی :-

بەو پێیەی کە ئەنجومەنی یاسادانان لایەنێکی گەشی دیموکراتیەتە لە ناوچەکەدا ئەندامانی هەمیشە ئیش و کارەکانیان بەشێوەیەکی زۆر دڵسۆزانە رایەڕاندووە . پەیرەوی لێپرسراویەتی خۆیان کردووە بەپێی سیغەیەکی دیموکراتی . دانیشتنەکان پڕ بوو لە گفتوگۆی مەوزوعیانە کە لایەنی کاروباری ناوچەکەو دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی دەخستە ڕوو ..

ئاشکراشە کە ئەنجومەنی یاسادانان دەستەیەکی یاساگەری هەڵبژێردراوە لەناوچەکەداو مومارەسەی ئەرکەکانی خۆی دەکات بەپێی برگەی (١٢) لە یاسای ئۆتۆنۆمی ژمارە «٣٣»ی ساڵی (١٩٧٤) بۆیە دەمەوێ وێنەیەکی ئاشکراو راستەقینەتان بۆ بخەمە ڕوو بەتایبەت لەو (٣)ساڵەی دوایی کە چالاکی یەکانی

بڕوانە ل ١٠

ناظم دڵبەند لقی هەولێر

لە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر

بەرنامەیەکی فراوان لە ساڵی ١٩٨٦دا

✻ بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر ، وەك دەزگایەکی ڕۆشنبیری گرنگی سەر بە ئەمینداریتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان دەورێکی گرنگ دەگێڕێ لە ڕووی نواندنی چالاکی جەماوەری و کۆڕی ڕۆشنبیری و ئەدەبی و ڕێکخستنی مەهرەجان و دیداری فراوان ...

لەم ڕۆژانەدا بەڕێوەبەرایەتی ناوبراو دەستی کرد بە جێبەجێ کردنی بەرنامەکانی ساڵی (١٩٨٦). بە پێویستمان زانی کە چاومان بە بەرێز «شامل مردان محمود» بەڕێوەبەری ڕۆشنبیری جەماوەر بکەوێت ، تاکو هەندێك لەم پرۆگرامە بخاتە ڕوو بە نیازی شارەزا بوونی خەڵکی ڕۆشنبیر و ئەدەب دۆست ..

● هەنگاوی یەکەم ●

کاك (شامل مردان) وەك هەنگاوی یەکەم کە ئەم بەڕێوەبەرایەتی یە هاویشتوویەتی وتی :-

ئاشکرایە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر ساڵی ١٩٧٤ یەکێك لەو فەرمانگانەی کە لەگەڵ دامەزراندنی دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی دروست بوو ، هەر لەگەڵ دروست بوونی کۆمەڵێك نووسەر و ئەدیب و ڕۆشنبیری کوردی بە خۆیەوە گرت توانرا لە ماوەیەکی کورت شوناسنامەی خۆی بناسێنێ و گەلێك کۆڕی شیعری و چیرۆك و ڕەخنە و ئەمە سەرەڕای دروست کردنی تیپێکی شانۆیی و مۆسیقا و ژوورێك بۆ ڕەسم کردن خۆ کاروانی راگەیاندن لەوێوە راوەستێ .. کە ئەم بەڕێوەبەرایەتی یە بە دەیان هەڵمەتی راگەیاندنی لە گوندەکانی کوردستان ڕێکخستووە بە نیازی هوشیار کردنەوەی هاووڵاتیان ،بە کورتی تا دەگاتە ئەمڕۆ ئەم بەڕێوەبەرایەتی یە لە کاروباری خۆی بەردەوامە

● بەرنامەی ساڵی ١٩٨٦ ●

کاك (شامل مردان) دەربارەی بەرنامەی ساڵی ١٩٨٦ چەند لایەنێکی بۆ باس کردین و ئێمەش لە سەر زمانی ئەوەوە پێتانی رادەگەیەنین . وتی :-

بۆ ساڵی ١٩٨٦ بەرنامەیەکی فراوانمان ڕێکخستووە هەندێکمان لێ بەجێ هێناوە لەمانە چەند کۆڕێکی ئەدەبی و شانۆیی و سایکۆلوجی ... دوا جاریش دیداری یەکەمی فۆلکلۆری بوو کە سێ ڕۆژی خایاند تیایدا برایان «دلشاد مەریوانی و خالد جوتیار و مەلا داود بەشداری یان تێدا کرد و جێگەی ڕەزامەندی هەموو لایەك بوو ..

ئەمە سەرەڕای بەستنی چەند کۆڕێك بۆ نووسەرانی وەك «محمد تیمور» دەربارەی شانۆی کوردی و (کامەران رفیق) دەربارەی خوای خۆش بوو «رفیق چالاك» و کۆڕێکی زانستی بۆ (ئازاد هۆشمەند) و چەند کۆڕێکی تر .. ئێستاکەش بەردەوامین نیازمان وایە کە ئاهەنگێکی ڕێز لێنان بۆ مامۆستای بەرێز «طاهر توفیق» ڕێك بخەین .. ئینجا کۆڕێکی فراوان دەربارەی هونەری گۆرانی کوردی ..

● تیپی شانۆی ڕۆشنبیری ●

لە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر ، تیپێکی شانۆیی هەیە کە کۆمەڵێك هونەرمەندی بەخۆیەوە گرتووە لەم ڕوانگەیەوە مامۆستای بەڕێوەبەر باسی چالاکی ئەم تیپەی کرد و وتی :-

ئەوەی ڕاستی بێ دوای بێدەنگی یەکی زۆر لە ساڵی ١٩٨٣ جارێکی تر (تیپی شانۆی ڕۆشنبیری) دامەزرایەوە و کۆمەڵێك هونەرمەندی بەخۆیەوە گرت لەمانە :-

١ - چەتۆ حسن عزیز
٢ - علی احمد خضر
٣ - سلام کۆیی
٤ - جلال احمد رسول
٥ - ابراهیم حکیم
٦ - غازی غفور
٧ - حمە سعید ابراهیم
٨ - مؤید فقی
٩ - اسماعیل علی
١٠- جوهر باپیر

یەکەم کاری ئەم تیپەلەدوای دامەزراندنی یەوە بریتی بوو لە (مرۆڤ و ئازارەکانی) لە نوسینی «بیتر فایس»و وەرگێڕانی (عبدالله گۆران)و دەرهێنانی هونەرمەند «صباح عبدالرحمن» . ئینجا تۆمار کردنی تەمسیلیەی (میوانی ناوەخت) نووسینی «چەتۆ حسن» و دەرهێنانی هونەرمەند «ناصر حسن»و تەمسیلیەی (تاپۆ) نووسینی «چەتۆ حسن»و دەرهێنانی هونەرمەند «زهیر عبدالمسیح»و شانۆگەری «خەج و سیامەند» نوسینی -ناظم دلبەند- و دەرهێنانی هونەرمەند -طلعت سامان- ..

ئێستاکەش ئامادەین بۆ پێشکەش کردنی شانۆگەری یەك لە وەرگێڕانی -چەتۆ حسن-و دەرهێنانی هونەرمەند -تحسین شعبان- .

بڕوانە ل ١١

ناظم دڵبەند لقی هەولێر

محی‌الدین طاهر وێنەی گرتووە

هاوینە گەشت و بەسەرکردنەوەیەك

هەموو ساڵێ ، هەولێری دلێرین ، باوەشی گەرمی بۆ سەدان گەشتکەر دەکاتەوە ، کە لە وەرزی هاوینە تامەزرۆن لە هەوای فێنك و کانی و درەخت و جوانی هاوینە هەوارە هەرە دڵگیرەکانی کات بەسەر بەرن ... هەموو شتێك لەم وەرزەدا تازەیە ، هەموو شتێك بۆنی چیاو خۆشەویستی لێ دێ ، کە خوای گەورە ، بەم کوردستانە ڕەنگینەی بەخشیوە ...

● پێشوازی ...

ناخۆ ئەمساڵ ، هاوینە هەوارەکان ، چۆن باوەش بۆ گەشتکەران دەکەنەوە ؟. لە وەڵامی ئەوەدا ، بەرێز کاك سەردار حوێز حسن - بەڕێوەبەری هاوینە هەوارەکان لە ئەمینداریتی گشتیی شارەوانی و هاوینە هەوارەکان وتی : لە مانگی چوارەوە دەستمان کردووە بەخۆئامادەکردن بۆ پێشوازی ئەمساڵ ، بۆ ئەم مەبەستەش ، نووسینگەی تایبەتی وەرگرتنی خانووەکان تەرخان کراوە ، وە بۆ ئاسان کردنی ئیش و کاری گەشتکەران ، لە بەغدا نووسینگەیەکی تایبەتی کراوەتەوە کە هاووڵاتی دەتوانێ پەیوەندی پێوە بکات ... ئەمەش کاری هاووڵاتی ئاسانتر دەکات بۆ دەسگیربوونی خانوودکان

هەروەها نووسینگە لە هەولێرو لە صلاح الدین کراوەتەوە ، جگە لە تەرخان کردنی کارگێڕانی خۆمان بۆ ڕێنمایی کردنی هاووڵاتیان ، بەتایبەتی پرسگەکانمان کە ئیش و کاری هاووڵاتیان دابین دەکەن ...

● خانووی نوێ ...

ئەمساڵ - سەرباری جەنگ ، پارەیەکی چاك تەرخان کرا بۆ چاك کردنەوەی خانووەکان و کەل و پەل و پێویستی ئەو شوێنانە .. هەروەها ئەوی جێی سەرنج بێت ، دە خانووی نوێ دروست کراوەو دەست کراوە بە بایەخدان بەگازینۆو باخچەو شەقامی ئوتومبێل و خانووەکان ... خانووە تازەکانیش هەموو کەل و پەلیان تێدایە ، بێگومان جگە لە نزیکەی «٢٥٠» خانوو -٥٠- کابینە .. هەڵبەتە ژمارەی گەشت کەران لەو وەرزەدا لەوە زۆرترە.. بۆیە ناتوانین تەواوی داواکاری هاووڵاتیان بەجێ بگەیەنین .

● ئێمەش خەمی خۆمان هەیە ..!

لە نێوان ئەو باس کردن و پێشنیار و گلەیی یانەی لە خەڵکی دەیبیستین ، یان خۆمان لە کاتی سەردانداا بۆ ئەو هاوینە هەوارانە بینیومانە ، بەرێز بەڕێوەبەری هاوینەهەوارەکان ئەوە دەردەبڕێ ، کە کارگێڕانی گەشت و گوزاری خەمی خۆیان هەیە ، دەبێ ئەو خەمانە چی بن ؟!

- هەندێ هاووڵاتی لە کاتی گەشتا ، هەست بەلێپرسینەوە ناکات بەرامبەر بە کەل و پەلی خانووەکان و تێکدانی باخچەکان کە دیمەنێکی دڵگیر دەکاتە دیمەنی شێواو ...

هەروەها پاك و خاوێن ڕانەگرتنی ئەو خانووانەو بایەخ نەدان بەمانەوەی کەل و پەلی ژوورەکان وەك خۆی ..

شێرزاد : لقی هەولێر

Institut Kurde de Paris

دوای مەهران و گردەمەند چی تر .....؟

ڕۆژ بە ڕۆژ بۆ هەموو جیهان ڕوون دەبێتەوە کە عیراق لەجەنگی ڕەوای‌دا لەگەڵ ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێران ، مەبەستی تەنیا بەرگری کردنە لە مافە ڕەواکانی داو دەیەوێ مێژوو بپارێزێ و دەست لە پێشکەوتن و بنیاتنان هەڵنەگرێ .. بەڵام ئێران هەر سوورە لەسەر کەللەڕەقی خۆی ..

دوای شەش ساڵ لە شکستی هەر خەریکی پەلەقاژێیە .. هەر خەریکی ڕیزکردنی درۆو دەلەسەو هەڵخەڵەتاندنی گەلانی ئێرانە ....

بۆ سنوور دانانێکی ئەم بیرکردنەوەو هەڵس‌وکەوتە پڕ خیانەتکاری‌یەی ئێران ، عیراقی کۆڵنەدەر بڕیاری داو بەگرتنی ـ مەهران ـ و گرتنەوەی (گردەمەند) .... ئەمەش خۆی لە خۆی‌دا توانای عیراق بەدەر ئەخات لە تۆمارکردنی هەر سەرکەوتنێك ...

ئەوەی عیراق لە مەهران ـ کردی ... مافی

— هیوا طه

ڕەوای خۆیەتی ... مادام ئێران سوورە لەسەر بەردەوام‌بوونی شەڕو مل بۆ ئاشتی کەچ ناکات ... جەنگە پڕ قارەمانیەتیەکانی گردەمەند ـیش تەنیا پاراستنی خاکی خۆشەویستی عیراقە لەدەست ڕەگەزپەرستان .... ئەوانەی کە خۆیان هەڵدەخەڵەتێنن ... گرتنی ـ مەهران .... لەپێناو ئاشتی بوو .. بۆیە پێویستە لەسەر ئێران کەمێك بیر لەم جەنگە ڕاستی‌یە بکاتەوەو چی‌تر خوێنی ڕۆڵەکانی ئێران بەفیڕۆ نەدات ...

«خومەینی»و دارو دەستە بۆ گەنەکەی هەر چەند درێژە بەم جەنگە بدەن ، ناتوانن هیچ مەبەستێکی گڵاویان بەجێ بێنن .. چونکە عیراق هوشیارەو گەلێکی بەتواناو خاوەن سەرکردەیەکی بێ‌هاوتایە ... عیراق بە باوەڕەوە دەجەنگێ .. ڕۆڵە بەشەرەفەکانی بەباوەڕەوە چەك هەڵدەگرن .. بەپێچەوانەی ئێران کە گەلەکەی بووە بە قوربانی ڕژێمێك کە لەوەتەی هاتووە هەر تەنیا خەریکی پەت و سێدارەو زیندانە ...

دەبێ ئێران دەربارەی گرتنی ـ مەهران ـ چی بڵێ .. ئەی چۆن وەڵامی ئەسەدو قەزافی دەداتەوە ؟!

چۆن کاربەدەستانی سەهیۆنیزم قایل دەکات ؟ بێ‌گومان بەناسنامە عەرەبەکان (ئەسەدو قەزافی) وایان دەزانی عیراق ئاسانە .... هەروا بەئاسانی قووت دەدرێ ... بەڵام ڕووداوەکان و شەڕی ئەم چەند ساڵە دەری خست کە عیراق چ لووتکەیەکی سەربەرزی و قوربانی‌دانە مەهران ـ و ـ گردەمەند ـ دیاری پیرۆزی ڕۆڵە سەربازەکانی صدام حسین ـە بۆ گەل ... مەهران ـ و ـ گردەمەند ـ دیاری مێژووە .. مانای سەربەرزی و فیداکاری و قوربانی‌دانە ئەی دوای مەهران و گردەمەند لووتکە شیرینەکان ، عیراق بەردەوامە لە تۆمارکردنی سەرکەوتن ، چونکە لەپێناو سەربڵندی قوربانی دەدات .

بەرەڤانیا بێ راوەستان

— جمال برواری

بەرەڤانیا مە یا بێ راوەستانە ستراتیجیەتا مە یا نویە وداگیرکرنا بازێرێ مەهران نیشانا ڤێ چەندیە ئەم جارەکا دی چووینە دناف بازێرێ مەهران‌دا وعالەمێ هەمێ پشتا مە گرت چنکو عالەم هەمی دزانیت دلێ مە ناچیتە ئاخا ئیرانێ .

بەلێ دەمێ دوژمن هاتیە دناف ئاخا مەدا عالەم هەمی یا نەرازی بوو چنکو عالەم دزانیت ئنیەتێت رژێما ئیرانێ دخرابن ودلێ دەست درێژاهیێ یێت تەین .

دێ رژێما چەپەل وخوون رێژ زانیت دێ چی بسەری وان ئینین ودناف بازێرو ئاخا وان‌دا دێ چویڤێ مە هەر لسەر سەرێ وان بیت هەتا مەژی تێتە سەرێ وان ئەگەر مەژی مابیت .

هێشتا کانێ ... ما وان چی دیتە ... یا تیرا دبنی .

دەمێ هێزێت مە یێت چەکدار چووینە دناف بازێرێ مەهرانا ئیرانیدا وئالایێ عیراقێ لسەر بلند کری چاك بو دوژمنی ئاشکەرا بوو چی دەم و وەختێ مە بڤێت ئەم دکارین بچینە دناف کویراتیا ئەردێ ئیرانێدا وئەم دکارین بازێرێت ئیرانێ بگرین و داگیر بکەین .

دلێ مە ناچیتە ئەردێ ئیرانێ وئەڤە ژی یا خویاو وئاشکەرایە هەر ژ رۆژا ئەولی ژ شەری دەمێ عەسکەرێ مە چوویە دناف ئاخ وبازێرێت ئیرانێدا .

دەمێ عەسکەرێ مە یێ قارەمان خو ڤەکێشای ژ ناف ئاخا ئیرانێ مەخسەد ژێ ئەو بوو رژێما ئیرانێ گوهـ بدەتە بانگێت ئاشتیێ وبزاڤێت کومەلا دەولەتی ژ بوو راوەستاندنا شەری هەر چەندە ل وی وەختی مە دزانی ئنیەتێت رژێما ئیرانێ دپاقژ نینن .

دوژمنی گەلەك جارا خو جەرباند وئیرش لدیف ئێرشی کرنە سەر وەلاتێ مە بەلێ ئەو بسەری هات یا سەری هاتی ل رۆژ هەلاتا بەسرا نو میسان وپەنجەوین وچوارتە .

رژێما ئیرانی وەکی هەمی جارا خەلەت تێ گەهەشت یا ژوانڤە ئەم یێت بێ هێز بووین وشەر ئێدی بمە نا هێتە کرن نەخێر ئەم ماندی نە بووینە وئەم لاواز نە بووینە هندی شەر درێژ بیت ئەم دکارین شەری بکەین ، وبەرەڤا نیاـ ئاخا خو وەلاتێ خو بکەین .

بەلێ ئەو رۆژ چوو یا کو ئەم لسەر توخیبێت خو شەری بکەین .

سەرکەوتنێکی تری گەورە

— ب . شەپۆل —

ئەم جارەیش ، هێزە دلێرەکانی عیراق لە فەیلەقی دوودا ، بۆ هەموو جیهانیان سەلماندە ، کە توانای عیراق لە ڕادەبەدەر بەتینە ، بۆ سەرکوتکردن و پلیشانەوەی هێزی دوژمن و ، لە کاتی پێویستیش‌دا چوونە ناو خاکی ئێرانەوەو ، دەست گرتن بەسەر ئەو شوێنانەی کەوا پێویست دەکات ، سوپای مەزنی عیراقی لێ‌بێت ، بۆ کۆتایی هێنان بەجەنگ‌و ، دەست‌کردن بەگفت‌و گۆی ئاشتیانە .

عیراق کە لە ساڵی ١٩٨٢دا ، لە خاکی ئێران ،لەلایەن خۆیەوە ، کشایەوە ، ئەو کشانەوەی لە بێ‌توانایی‌یەوە نەبوو ، بەڵکوو بۆئەوە بوو کە بۆ خێرخوازانی هەموو جیهانی بسەلمێنێت ، کە عیراق ئاشتی‌ی دەوێت‌و جەنگی ناوێت ، کوشتن‌و وێرانی‌ی ناوێت ، هێمنی‌و دۆستایەتی‌و دراوسایەتی‌ی دەوێت کەچی ئاخوندە مل‌هوڕەکانی قوم‌و تاران ئەمەیان لە مێشکی گەنیوی خۆیان‌دا بەشتێکی تر لەبەك دایەوە، بەلاوازی‌و بێ‌توانایی‌یان لێك دایەوە ، کەچی پێچەوانەکەی ڕاستەو ڕاست‌بوو ، ئەوەتا پاش نزیکەی شەش ساڵ بەسەر دەست‌پێ‌کردنی جەنگ‌دا ، ئەوا جارێکی تر بە مەبەستی کۆتایی‌هێنان بەجەنگ‌و ،بۆ سەلماندن بە هەموو جیهان کە عیراق ئاشتی‌ی دەوێت ، عیراق ناچار بوو ، هێزە چەکدارەکانی بچنە ناو خاکی ئێرانەوەو ، شاری میهران بخەنە نێو مستی پۆڵایینی خۆیانەوەو ، بە دەست‌و مەچەکی ئاسنینی بیپارێزن‌و تێیدا بمێننەوە ، تا ئێران قایل دەبێت یان لە سێ سووچەی فاو بکشێتەوە یان قایل بێت دەست بەگفت‌وگۆی ئاشتی‌یانە بکات ، ئەگینا هێزە دلێرەکانی عیراق لەوێدا دەمێننەوەو هێزەکانی دوژمن سەرکوت‌دەکەن‌و ئاگربارانی توندوتیژیان دەکەن‌و پەندی زۆریان پێدادەدەن .

ئەمەبە بڕیاری عیراق ، کە لە بوواری توانابوون‌و دەست ڕۆیشتنەوە داویەتی‌و لێی پاشگەز نابێتەوەو هیچ کەسیش لە جیهان‌دا لۆمەی ناکات ، چونکە هەر لایەنی ئێرانی‌یە ئاشتی‌ی ناوێت‌و لەسەر جەنگ‌و بەردەوامی‌ی جەنگ سوورەو هەموو دەست پێشکەرییە ئاشتیخوازەکانی نێو دەوڵەتی‌و میللی‌و ئیسلامی‌و بێ لایەنی ڕەت کردووەتەوەو گوێی خۆی لە ئاستی ئاشتی کەڕ کردووە .

ئەم کارە ڕەوایەی عیراقیش بۆ چوونە ناو خاکی ئێرانەوە لە کاتێك‌دا هاتە کایەوە ، کە ئێران چاوی بڕیوەتە خاکی عیراق‌و ، ددانی خۆی تیژ کردووەو چمکێك لە خاکی عیراقی خستووەتە ژێر چنگی گڵاوی خۆیەوەو ، هەردەم هەڕەشەو گوڕەشەی بێ شوێن‌و ڕێ دەکات ..

ئەمەیش وای کرد ، عیراق بە ڕای نێو دەوڵەتی ڕابگەیەنێت ، کە ئەم چوونە ناوخاکەی ئێران ، واتای ئەوە نییە چاومان بڕیوەتە خاکی ئێران ،بەڵکوو بە مەبەستی ئاشتی‌و لە پێناوی ئاشتی‌دا ئەم کارەی کردووەو هەر کاتێك ئێران ئاشتی‌ی ویست عیراق ئامادەیە لە خاکی ئێران بکشێتەوە .

کەواتە ئەمە ڕێڕەوی نوێی عیراقەو ئەم ڕێڕەوە نوێیەیش خۆی لە خۆیدا سەرکەوتنێکی ترەو ، ڕێگای ئاشتی‌ی ئاواڵە کردووە .

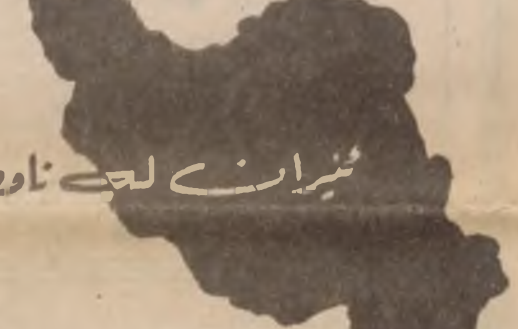

— فؤاد حسین

ئەفسەرێکی ئێرانی بە شێوەیەکی کورت چەند قسەیەکی کردووەو ڕۆژنامەی (لۆماتان)ی فەرەنساوی بڵاوی کردۆتەوە :ـ «بە دەسکی تفەنگەکانمان لە پشتی سەربازەکانمان دەدەین بۆ ئەوەی بەرەوپێشەوە بڕۆن بەڵام بێ‌سوودە» ڕۆژنامەکە ئیتر خۆی شی قسەکانی ئەفسەرەکە دەکاتەوەو نووسیویەتی «ئەمەیە حاڵ‌و ئەحواڵ‌و مەعنەویاتی سەربازەکانی ئێران ... ئەمە ئەوە دەردەخات تا چ ڕادەیەك سوپای ئێران پەککەوتووەو توانای شەڕکردنی نەماوە ... تا چ ڕادەیەك سوپاکەیان گەیشتۆتە حاڵەتێکی نەفسی‌و دەروونی نزمی پڕ ناهومێدی .. چونکە دەزانێت هەرگیز لە مردن ڕزگار نابێت .. چونکە بەچاوی خۆی بینیویە چۆن هەڤاڵەکانی یەك دوای یەك دەکوژرێن‌و کەسیان تا ئێستا بە سەلامەتی نەگەڕاوەتەوە .. یان دەکوژرێت یان بەدیل‌دەبێت یان وون دەبێت ..»

ڕۆژنامەی ـ لۆمان ـ بەردەوامە لە ووتارەکەی‌دا «جا لەبەر ئەم هۆیانە دەبینین ڕژێمی ئێران تووشی گێچەڵێکی گەورە بووە ئەویش زیادبوونی .

ڕاکردنی سەربازەکانیە .. هەر ڕۆژ بە سەدان سەربازو ئەفسەر لە بەرەکانی جەنگ‌دا هەڵدێن یان خۆیان دەدەنە دەستی سوپای عیراقەوە یان خۆیان لە یەکێ لە شارو دێهاتەکانی ئێران‌دا دەشارنەوە .. لەم ماوەی دواییەدا ژمارەی ڕاکردووەکانیان گەیشتۆتە ١٥٠ هەزار کەس .. بێجگە لە ڕاکردن دیاردەیەکی‌تره سەری‌هەڵداوەتەوە «هێشتا قسە بۆ ڕۆژنامەکەیە : ئەویش زیاد بوونی خۆپیشاندانە دژی ڕژێمەکەیان ئەمساڵ بە ژمارە ٢٠٠ خۆپیشاندان تەنها دژی بەردەوام بوونی جەنگ ڕوویداوە ..»

ئێمە شتێکی نوێ لەقسەکانی ئەفسەری ئێرانی ناوبراو ڕەچاو ناکەین .. چونکە خۆمان بەچاوی خۆمان شتەکە دەبینین ، چ لە گۆڕەپانی جەنگ‌داو چ لە گفت‌و گۆمان‌دا لەگەڵ سەربازو ئەفسەرە بەدیل‌گیراوەکانی ڕژێمی داخ‌لەدڵ‌دا ..

هەروەها ئەوەی شایانی باسە لەم بارەیە کە دوو ساڵ بەسەر جەنگەکەدا تێپەری دام‌ودەزگا ڕاگەیاندنەکانی جیهانی ئەم جۆرە ڕاستیانە بڵاودەکەنەوە .. ئێستا مەسەلەکە زیاتر ئاشکراو ڕوونتر بۆتەوە چونکە دیاردەکە زیاتر لە نێوان سەربازو ئەفسەرەکانی ئێران‌دا تەشەنەی کردووە ..!!

دەستەڵات بەسەر چەشنی بەرهەما

— نووسینی • انور قرەداغی •

زۆر کەرەتەت لە کەس‌وکاروو ناسیاوانمان ئەبیستین کەوا ئەم بەرهەمە باشەو ئەو بەرهەمە ئەو باشە نی‌یەو یان بەرهەمی کارگەی فلان لە بەرهەمی کارگەی فلان باشترە هەرچەندە نرخی هەردوکیشیان وەك‌یەکن یان نزیك بەیەکن لێرەدا مەبەست لەو باشی‌و خراپی‌یە تا ڕادەیەك ڕای ئەو مرۆڤانە پیشان ئەدات بەرامبەر بەو بەرهەمانە ئەو ڕایانەش مەرج نی‌یە لەسەر بنچینەیەکی زانین‌و لێکۆڵینەوە بووبێت و دووریش نی‌یە جیاوازی ڕووبدات لە ناوەند ڕاکانی چەند مرۆڤێکا بەرامبەر بەهەمان بەرهەمی هەمان کارگەوناوو بەڵام ئەمە لە هەمان کات‌دا شتێکمان بۆ ڕوون ئەکاتەوە کەوا ئەو ڕایە دەربڕاوە لەبەر شێوەو جوانی ئەو بەرهەمە یان لەبەر چاك‌و زوونەدڕاندن‌و نەفەوتاندنی ئەو بەرهەمە بە بەراوردی لەگەڵ بەرهەمێکی دیکەی وەکو خۆی وە لێرەدا ووشەی (چەشن)مان بۆ دەرئەکەوێت واتە چۆنیەتی باش‌و خراپی ئەو بەرهەمە بۆ ئەو مەبەستەی بۆیی دروستکراوە بەو نرخەی پێ‌ی ئەدرێت .

بێ‌گومان یەکێ لە ئاواتەکانی دەستەیی بەڕێوەبەرانی هەر کارگەیەك ئەوەیە کە بەرهەمەکەیان چەشنی چاکی‌و بێ‌کەم‌و کورتی بێت وەبۆ هێنانەدی ئەو ئاواتە سیستەمێك(٢) هەیە پێ‌ی ئەوترێ دەستەڵات‌گرتن بەسەر چەشنا کە ماوەی پانزە بیست ساڵێك ئەبێت لە برەو پەرەسەندنایەو زانیاری‌و ڕێبازی خۆی بۆ تۆمار کراوە هەندێکیان گشتین بۆ هەموو پیشەسازیەکان‌و هەندێکی دیکەیان پەیوەندیان هەیە بە هەر یەکێ لە پیشەسازیەکانەوەیە وە پیوارەیان (ستاندەر)(٣)یان بۆ دانراوە کە دانیان پێدانراوە لە زۆر شوێنا ئەم سیستەمەش بریتیە لە دانانی ڕێبازێك بۆ چاودێری کردنی کەرەستە جیاوازەکان بۆ قۆناغەکانی دروستکردنی بەرهەم بە تایبەتی ئەو جیاوازیانەی کار ئەکەنە سەر چاك‌و خراپی.ڕادەو چەشنی بەرهەم لێرەدا مەبەست بە درشتی لەم خاڵانەیە :

١ ـ کەرەستە خاوەکانە .

٢ ـ ڕادەی تواناو چاپوکی ئیشکەرەکانە .

٣ ـ بوونی ئامێری گونجاوە بۆ دروستکردنی بەرهەمەکە بە پێ‌ی ئەو مەرجە دیارکراوانەیی بۆی تۆمارکراوە هەروەها بۆ ئەوەی بە ئەنجامی ئەوە بتوانن زوو بە زووی دیاری ئەم بەرهەم‌و پارچە بەرهەمانە بکەن کە چەشنیان جیاوازە لەگەڵ ڕادەیی ویستراوو جیا بکرێنەوە لەوانەیی دی .

بۆ دامەزراندنی ئەم سیستەمە چوار پلەی گشتی هەن ..

١ ـ دانانی پێوارەکان‌و ڕادەی چەشنی ویستراو بۆ بەرهەمەکە .

٢ ـ چاودێری کردن‌و پشکنینی کەرەستە خاوەکان .

٣ ـ لێ‌وردبوونەوەیی پلەکانی دروستکردن .

٤ ـ لە کۆڵخۆکردنەوەیەکی بە کەڵکی کەرەستەو بەشە نەویستراوەکان ...

یەکەم ـ دانانی چەشنی ویستراو :

لەوانەیە ئەم کارە (نەخشەکێشی)(٤) یان کیماویەك بیکات یان کریارەکە خۆی مەرجی بۆ دابنێت یان بۆ ئەو شێوە بەرهەمە (ستاندەردێکی)(٣) واتە پیوانەیەکی جیهانی هەبێت یان یاسایەك دەرچووبێت لە بارەیی مەرج‌و پێوارەکانیەوە وە بێ‌گومان هەموو ئەمانە پەیوەندیان هەیە بە چۆنیەتی بەرهەمەکەوە کە چییەو بۆچی بەکاردێت‌و بە چەندەو بۆ وێنە گەر بەراووردی دروستکردنی قولاپێکی هەڵواسینی دیمەنێکی دیوار بکەین لەگەڵ (رینگ و پیستن)ی ئۆتۆمۆبیلیکا ئەبینین گەر زۆر ووردتر بین لە پێویستی لە دروستکردنی قولاپەکەدا ئەوا زۆر ئەکەوێت لەسەر کارگەو نرخی کرینی یەجگار زۆر بەرز ئەبێتەوەو جگە لەوەیی کە بۆ ئەو بەکارهێنانە هیچ پێویستیەك نی‌یە بەو شێوە ووردەکاریە بە پێچەوانەیی (رینگ‌و پیستن) کە ئەبێت زۆر بە ڕێك‌و پێکی‌و پێوارەدراو دروست بکرێن .

دووهەم ـ کەرەستە خاوەکان :

هەرچەندە کارگەیەك یان کۆمپانیایەك بە تواناو و چالاك‌بن ئەگەر ئەو کەرەستانەی ئەبن بە بەشێ لەبەرهەمەکەدا بە پێ‌ی پێوارەکانیان نەبن ئەو کاتە بەرهەمەکە دەرناچێت وەکو ویستراوەو زیانێکی گەورەش بەکارگەکە ئەکەوێت لەبەر ئەوەیە کە پێویستە مەرجەکانی هەریەکێ لەو کەرەستانە ڕوون کرێتەوەو بە بەردەوامی بپشکنرێن تا بزانرێت ئەگونجێن لە بارەیی ڕەنگ‌و ڕادەیی چاك‌و قایم‌و قورسایی‌و پاکی‌و ... هتد) بە پێ‌ی ئەو مەرجانەیی بۆیان دانراوە وە بێ‌گومان ئەمە بابەتێکە کە چەندەها کتێبی لەسەر نووسراوە کە چۆن زۆر جار فرۆشیاری کەرەسەو کریاری ڕێك ئەکەون لەسەر چاودێری کردنێکی دوولایەنی لە کاتی ئامادەکردن‌و بارکردنیانا یان چۆن هەندێ فروشیاری دیکە بە بەڵێنە وە کەرەسەکانیان ئەفرۆشت وە چۆن چاودێری کردنی ئەم کارە بە گیورەیی شێوەو سەرچاوەو نرخیان ئەگۆرێت یان چۆن زۆر کەرەت ئامێری میکانیکی یان ئەلیکترونی بەکار ئەهێنرین بۆ دلنیایی کردنی مەرج‌و پێوارەکانیان مەبەستیش لەم کەین‌و بەینە هەر ئەوەیە کە پێویستە لەسەرشانی دەستەی بەڕێوەبەران کە ئەوە مسۆگەر بکەن ئەو کەرەسانەی ئەچنە هەر بەش‌و هەنگاوێکی بەرهەمەکەوە ڕادەیەکیان هەبێت بگونجێ لەگەڵ ئەو چەشن‌و ڕادەو مەرج‌و پێوارانەدا بۆیان تۆمارکراوە .

سێهەم ـ تێ‌ڕوانینی پلەکانی دروستکردن :

لێ‌ووردبوونەوەیی پلەکانی دروستکردن ئەمە مەرجێکی تەواوکەری بەشی دووهەمە تەنانەت بۆ جێ‌بەجێ‌کردنی بەشێ دووهەم پێویستە لە هەموو کارگەیەکا ڕێبازێك دانرابێت بۆ ئەم مەبەستە بە پێ‌ی گەورەو بچووکی بەرهەمەکەو هەنگاوەکانی‌و نرخیانوو ووردە کاری ناوەندیان لەبەرئەوە لەوانەیە کرابێت بە شێ لە ئیش‌وکاری هەموو یەکێ لە ئیش‌کەرەکان وە زۆر جار ئەمە ئەبێتە هاندانوو پەرەسەندنی شانازی لە ئیشا بە تایبەتی ئەگەر پلەکانی دروستکردن یەك لە دوای یەك‌بن ئەوا هەر ئیشکەرەی بەرهەمی ئیشکەرەکەیی پێش خۆی ئەپشکنێ‌و لێ‌ی ووردئەبێتەوە یان لەوانەیە ئەو کارە بخرێتە سەرشانی یەکێ لە بەڕێوەبەرانی تەکنیکی کارگەکە یان چەند کەسێکی تری بۆ دابنرێت کە ئامادەکراو مەشق بێ‌کراونو کورسی‌و زانستی تایبەتیان دراونەتێ لە بارەی ئەو پێوارانەیی ئەبێت بۆی بگەڕێن لە هەریەکێ لە کەرەسەو پلەکانی دروستکردنی بەرهەمەکەدا .

ئەوەی شایانی باسە ئەوەیە کەلە دروستکردنی هیچ بەرهەمێکا نەئەلوێت‌و نەپێویستیش ئەکات هەموو دانەیەك لە هەریەکی لە پلەکانی دروستکردن چاودێری بکرێت هەر لەبەر ئەوەشە دەستی یارمەتی ڕاکێشراوە بۆ زانستی (ستاتیستیکس)(٥) و نموونە وەرئەگیرێ بۆ دیاری‌کردنی بەرهەمی هەڵە تیاکراو و تۆمار ئەکرێن لە شێوەی ریزە ژمارەو چەماوەدا و بەراوورد ئەکرێن لەگەڵ پلەکانی دیکەدا و هینی کاتی دیکەو کارگەی دیکەی وەکو ئەو کارگەیە .

بڕوانە ل ١٠

Institut Kurde de Paris

شانوگەریا (یاری) کارەك مەزنە

سگڤان عبدالحکیم

ڕیبەریا بزاڤێن ڤێرگەهـا لدهۆکێ شانوگەریا یـاری پێش کێشکر لهۆلا بزاڤێـن ڤێرگەها ژ ڕۆژا ٢٤-٢-٩٨٦ وبۆ دەمێ هەفتیەکێ .

یاری وەك کارەك هونەری بزاڤەك بەرئەفتی‌یە هێژا ئەم دلخوشبین چنکو ئەز بخـو مامە حێبەتی دەمێ ئەڤ شانۆگەریە من دیتی لـرۆژا ٢٧-٢-١٩٨٦ .

ئەڤ شانوئەریە ژ ڤێسینا (البوصری عبدالله) وبەرهەڤکرنا رفعت رجب جمال و دەرهینانا ئازاد عبدالله صادق

هەفرکیا خوینخوارا دگەل میرێت زۆردار لنیرانێ ... برس و هەژاری و سێدار لێ دمشەنە دزی و ستەم کاری دناڤدا خویاو ئاشـکرایە زمانەك پاقژو هزرەك رەسەن دڤێ شانۆگەریێدا دەستـ ستویێ ئێك دوەرینن .... دەنگ بلند دبیت و خۆ دئەتە قیژی دناڤچافێت دوژمنـێ خوونمێژ هەتا شیان بسەر دئەقیت وجارەکادی یـاری دوبارە دبیت هەر ئەو رژێمە لێ نە ئەو رەنگە .. هۆسـا پێلێت دراما گەرمدبیت هەتا دگەهیتە کوپیتکێ و ئـەو کۆجك و تەلار ئاسینن مرۆڤ سـەردکەڤیت چنکی مرۆڤ مەسترو بهێزترە ژ هەمـی تەنگاڤی و زوردارو دزیکەرا.

دابێنە روناهیێ براستی رەنگێت روناهی جوان بکار دهات دگەل سەلیقا موسیقێ و ئەڤە تێکەهشتنا دەرهینەری دیـار دکەت و دیکورەك باشبو لدویف کریارێـت چیرۆکێ لێ کورتی و کێماتی دجلکادا هەبـوو دەرهێنەری دشیا چێتر لێ بکەت .. پیرۆزە ... ودەست خۆشی. سلاڤ بۆ هەمی پشـکدارا نمازە ئـەو شـاگردێت خاندنگەهانە .. و خێر ئەو ژنا کورد لدهوکێ بعەبایـێ خۆڤە وبجلکێت کوردیڤـە قەستا شانۆیێ بکەت و ئـەڤ ئاسۆیەك گەشە ژبو پاشەڕۆژەکا روناهی بۆ ڤی باژێرێ تێهنێ شانۆیێ ..

پیرۆزە .. و ئەم دسەربلندین و سلاڤ بۆ هەمـی کارەکەرو رێڤەبەرێت ڤـی کارێ مەزن ..

جێ ناوی کەسی جوداو لکاو لە زمانی کوردیدا

کەسی یەکەمی تاك‌و کۆ   من   ئێمە
کەسی دووەمی تاك‌و کۆ   تۆ   ئێوە
کەسی سێیەمی تاك‌و کۆ   ئەو   ئەوان

جێ‌ناوی کەسی جودا لەنێو رستـەدا ئەرکی جیا جیا دەبینێت :

١ ـ لە ئەرکی رێزمـانی بکەری ڕووداودا جێ‌ناوی کەسـی جودا لـە ڕووی کەس‌و ژمارەوە لەگەڵ کاری بەشی گوزارەدا ڕێك‌دەکەوێت :

تۆ بچۆ پارەکە بێنەوە .
من هەرگیز ماسی وام نەخواردووە .
ئێمە کوردین .

لەم ئەرکەی باسکراودا جێ‌ناوی کەسی جـودا بۆی هەیە لە ڕستەکەدا بەکارنەیەت ، وەك :

خالۆ خەڵکی کام دێی ؟
چی ئەڵێن ببین بە دۆستی یەك‌و هـەرگیز جیا نەبینەوە ؟

بەکارهێنانی جێ‌ناوی کەسی جودا لەم بارانەی خوارەوەدا زۆر پێویستە :

أ ـ بۆ ڕوون‌کردنەوەی دوو بیـری لێکەوە نێزیك ، (بە تایبەتی لە باری لە یەك چوونی کەسی دووەم‌و سێ‌یەمی کۆ لە دارشتنی کاتی ئێستەدا) :

ئەوان ئێستە ئەڕۆن .
لەگەڵ (کەی ئەڕۆن) دا بەراوردی بکە .

ب ـ بۆ جیاکردنەوەی کەسی ، بەواتا بکەری ڕووداوەکە (لەکاتی قسـەی دەربڕاودا) :

من ئەزانم .

پ ـ لە ڕستەی ناتەواودا :

نەمن بەبێ تۆ ، نە تۆ بەبێ من .

ت ـ لە بەرامبەری کردندا :

ئەوان دەوڵەمەندو من هەژار بووم

ج ـ لە بەراوردکردندا :

بەراستی من لـە تۆ دڵ‌گرانترم .

چ ـ لە لێکدانی‌دا لەگـەڵ ئامرازی لـکاودا (ـ یش) :

منیش پێم‌ووت .

ح ـ لە لێکدانی‌دا لەگەڵ جێ‌ناوی خۆیی :

من خۆم لەگەڵتا دێم .

٢ ـ لە ئەرکی بکەری ڕووداودا لە دارشتنی لۆگیکی‌دا :

من سەرم یێشێ (بروانە لاپەرە ١١٢) .

٣ ـ لە ئەرکی بەرکاری ڕاسـتەوخۆدا (بەدەگمەن) :

با بێن ، ئەو وەختە یان ئـەوان من ئـەکوژن یان من ئەوان ئەکوژم .
حەسەن بەگ منی نارد بۆسەر عەشیرەت .

٤ ـ لە ئەرکی بەرکاری تیان (ناراستەوخۆ)دا (بە گشتی ئەو بەرکارە تیانەی بەیارمەتی ئامرازی پێوەندیوە دارێژراوە) :

خۆت بەخۆت نەبی ، کێ بە تۆ ئەبێ .
ڕۆیشتنم بۆ شار لەسەر ئێوە وەستاوە .

٥ ـ لە ئەرکی دیارخەری (پاشـەوە) [مەبەستی لەو دیارخەرەیە ، کـە دوای نـاوی دیارخراو هاتووەو بەهۆی ئامرازی خسـتنە سەرەوە ووشەیەکی لێکدراوی دیـارخەریان پێك‌هێناوە ـ وەرگێر] لەم ئەرکەو لە ئەرکی بەرکاری ڕاستەوخۆدا جێ‌ناوی کەسی جودا بۆ جیاکردنەوەی بەشەکانی ڕستە بەکاردێت ، (ئەم جۆرە دارشـتنە لەژێر کاریگەری کورت کردنەوەی قسـەدا دەبێت ، بۆیە بەو شێوەیە دادەڕێژرێت) :

باوکی من هاتووە ، نەك هی تۆ .

لەم ڕستەیەی سـەرەوەدا ئەرکی جێ‌ناوی کەسی جوداو ئەرکی بەرکاری (ڕاستەوخۆو تیان) بە زۆری دەگونجێت جێ‌ناوی کەسی لکاو بێت نەك جـودا .

وەرگێرانی : د. کوردستان موکریانی

نووسینی : د. زەری یوسـوپۆڤا

لە لێکدانی جێ‌ناوی کەسـی جودا لەگەڵ جێ‌ناوی (هی) ، زنجیـرەیـەك جێ‌ناوی خۆیی پێك‌دێت ، وەك :

هی من ، هی تـۆ ....

ـ جێ‌ناوی لکاو ـ

جێ‌ناوی لکاو ، جێ‌ناوی لکاوی کەسی دەگرێتە خۆی ، هەروا جێ‌ناوی نەلکاوی) ێ)ش .

ـ جێ‌ناوی کەسی لکاو(١) ـ

	تـاك	کۆ
کەسی یەکەم	بزرۆکەو م (م)	مان
کەسی دووەم	بزرۆکەو ت (ت)	تان
کەسی سێ‌یەم	(ی)بزوێن‌و (ی)نیمچە بزوێن	یان

لەگەڵ ئـەو لێکۆڵینەوانەی ، کـە دەربارەی جێ‌ناوی لکاوی کەسی کراون لە ڕووی تایبەتێتیان لە دیالێکتی کرمانجی خوارووداً ، تاکە سـەرنجێك تێبینی دەکرێت ، ئەویش نەبوونی لێکۆڵینەوەیەکی سەربەخۆیە سەبارەت بە ئەرکی لە ڕستەدا .

ئەم جێ‌ناوە بە زۆرترین بەشەکانی ئاخاوتن‌دا دەلکێت (ناو ، جێ‌ناو ، کـار ، ئاوەلکار) هـەروا بەئامرازو پاشپەندی . لە ڕستەدا دەوری بەرکارو نیهاد دەگێرێت هەروا ئەرکی جێ‌ناوی هەیی‌و دۆخی تیانی جێ‌ناوی کەس جوداش دەبینێت .

جێ‌ناوی لکاو دەلکێت :

أ ـ بەو ناوەی ، کە پاشـگری پێوە دەلکێت (بێجگە لە نیشانە) هەروا لە دۆخی خستنە سەردا جێ‌ناوی لکاو بە دیارخەرەوە دەنووسێت :

کوڕم وا نی‌یە .
برایە خۆشەویستەکەمان .
پایزی ژینەکەت .

ب ـ بە کاری تێپەر لە کاتی ڕابردوودا :

دایکم ڕووی گرتمە نـاو هـەردوو لەپی‌و پێی ووتم .

جێ‌ناوی لکاو لە دەوری بکەری ڕاستەوخۆدا بە کۆتایی کاری تێپەری کاتی ئێسـتەو داهاتوودا دەلکێت :

کەس نایان‌کرێت .
هەڵیان ئەگرێ‌و ئەیان‌باتەوە کونەکەی .

لەم بارەی لەمەوبەر باسکراودا جێ‌ناوی لکاوی کەسی سێ‌یەمی تاك هاوبەشی وەیـا واتـای کوش دەبەخشێت :

چەند دانەیەك پێسـتە ڕێویم پێ بوو ئەمبرد بۆ سابلاخ بیفرۆشم .

ئەم بارانە لەو کاتانەش‌دا ڕوو دەدات ، کـە سێ‌یەمی تاك تێکەڵ بە جێ‌ناوی نیشانە دەبێت :

هەمووی چارەکە دیناریکە .

جێ‌ناوی لکاو لـە دەوری بکەری تیـان (ناراستەو خۆ) دا بە ئەمانەی خوارەوە دەلکێت :

أ ـ بە کاری تێپەری کاتی ئێستەو داهاتوو :

ئەگەر بووت بمدەوە .

ب ـ بە بەرکاری ڕاستەوخۆدا :

کتێبەکەم بدەرێ .

جێ‌ناوی لکاو ، کە لەگەڵ بەرکاری تیـان‌دا دەبێت بەهۆی ئامرازی پێوەندیوە شـوێنی بـەم جۆرەی خوارەوە دەبێت :

أ ـ بە ئامرازی پێوەندیدە دەلکێت :

چەند بۆت گریـام .

ب ـ بە بەرکاری ڕاستەوخۆوە دەنووسـێت لەو بارەی ، کە ئامرازی پێوەندی دەکـەوێتە دوای بەرکارەوە :

بروانە ل ١١

لە بارەی قات وقری خوێنەرو نووسەرەوە

عادل گەرمیانی

جار نا جارێ لە نێـو ڕۆشنبیراندا و لەکاتی هەندێ لە گفت‌و گۆکانیاندا پرسیـارێك سەر هەڵدەدات دەربـارەی هەبوونی قات‌و قـری خوێنەر وەیا نووسەر . ئەم پرسیارە کە خـۆی دەچەسپێنێ بە سەر گفـت‌و گۆکانیاندا لە ڕاستیدا و لـە زۆر کاتدا دەبێتە هـۆی دروست بوونی دوو بەرەکی‌یەك لە نێو ئەو ڕۆشنبیرانەدا

لایەکیان خوێنەر تاوانبار دەکات لەبەر گوێ نەدانی بـە گرنگی خوێندنەوە لە ژیانیدا کە دەبێتە هۆی دوور بوونـی لە زانیاریەکانی دوو تـوێی کتێبەکانی سـەر تاقـی کتێبخانەکان . ئەو کتێبانـە کە ماوەی چەند سـاڵێکە ژمارەیان بەرەو پەرەسەندن دەڕوات . بەرەیەکی تری ئەو ڕۆشنبیرانە بەرگری لـە خوێنەواران دەکەن‌و تاوانەکە بەرەو ڕووی نووسـەران ئاراسـتە دەکەن لە بارەی بەردەوام نە بوونیان لە سەر نووسین وەیا کەمی ژمارەیان لە چاو ڕیزەی ڕۆشـنبیران لە نێو کۆمەڵدا .

ئەوەی گومانی تێدا نی‌یە .خوێنەواری کوردی جاران هەسـتی بە کەمی ژمارەی کتێبی بەر دەستی دەکرد . ئەوەش دەگەڕایەوە بۆ کەمی نووسەرانی ئەو سەردەمە . بەڵام ئێستا بارەکە گۆڕاوەو بە پێی ئەو یاسایە لـە فەرمان دەدات قسـەی ڕاست هەر دەبێ بکرێ ، دەبینیـن ماوەی چەند ساڵێکە ئاستی چاپەمەنی کوردی بـەرەو بەرزی دەڕوات‌و تەنها (١٣٨) کتێب لە سـاڵی «١٩٨٤»دا چاپ کراوە . هەروەها ئەگەر بە دوای پیشـاندنی ژمارە بگەڕێن بۆ بەڵگە ئەوە (٣٨٥) کتێب کـە قەوارەی لاپەرەکانیان «٥.٥٧٨» لاپەرەیە لە ماوەی چوار ساڵدا (١٩٨١ـ١٩٨٤) لە چاپ دراوە(*) . ئەمانە هەمووی جگە لـەو کتێبانەی ڕووناکی چـاپ کردنیان بە خۆیانەوە نەدیوە، ئەو کتێبانە کە ڕەگەزەکانـی هەردوو جۆری ڕۆشنبیری «ئەدەبی‌و زانستی» گرتەوە بۆیە خوێنەواری ئەم سەردەمە ناتوانێ نووسـەرانی کورد تاوانبار بکات ، بەڵکو خوێنەواری کورد خۆی زیاتر بەر پرسیارە بەرامبـەر هەبوونی قات‌و قری خوێنەواران لە نێو کۆمەڵدا .بەڵام ئەگەر هات‌و ئێمە لە ڕوانگەی مەوزوعیەوە بڕوانینە هەردوو لایان (خوێنەرو نووسەر) دەتوانین هەندێ هـۆ دەستنیشان بکەین کە کاری کردوەتە سەر هەردووکیان‌و لە دوایدا بوونەتە هـۆی مانەوەی زۆربەی کتێبی سەر تاقی کتێبخانەکان بە بـێ خوێندنەوە .

لەوانەیە گرانی نرخـی زۆربەی کتێبەکان‌و نـە گونجانی ناوەڕۆکیان لەگـەڵ هەڵچوونی دەروونـی‌و لێکدانەوەی ئەقڵی خوێنەرو هەروەها ئاڵۆزی بارودۆخـی خوێنەر ...هتد . ئەمانـە هەمووی بوونەتە هۆی گوێ نەدانی خوێنەر بـە خوێندنەوەی جۆرەکانی زانیاری بۆ ڕۆشنبیر کردنی خۆی .بەڵام لەوانەیە نووسـەریش گرانی نرخی کتێبەکەی بە دەستـی خۆی نەبێ بە هۆی گرانیی چاپەمەنی لە چاپخانەکان لەم ماوەیەداو هەروەها دەست درێژ نەکردنی دەستی یارمەتیدان بە شێوەیەکی بەردەوام لەلایەن زۆربەی دەزگـا ڕۆشنبیری‌یەکانەوە لە کاتـی چاپ کردنی کتێبی نووسەرەکان‌و چەند هۆیەکی تـر . هەرچۆنێك بێت ، دەبـێ مرۆڤی ڕۆشنبیر دەسـت هەڵنەگرێ لە بەرز کردنـی ئاستی ڕۆشنبیری‌یەتی خۆی .چ بە شێوەی کڕینی کتێب بێت‌و چ بە شێوەی خوێندنەوەی ئەو کتێبانە لە نـاو ژووری خوێندنەوەی کتێبخانە گشتی‌یەکان . چونکـە پێویسـتە مەودای زانیاری مرۆڤی ڕۆشـنبیر فراوان بکرێ بۆ دوا نەکەوتنی لـە بەشداری کردن لە ڕەوڕەوەی پێشـکەوتنی کۆمەڵەکەمان ، لە بەر ئەوەی ڕۆشنبیران لە تاخمە پێشڕەوەکانی نێـو کۆمەڵ دەژمێرێن لە کاتـی پێشخستنی کۆمەڵەکەمان .

ـ تـەواو

تێبینی :

* بۆ نووسینی ئەم ژمارانە سوودم وەرگرتووە لـە وتارەکەی مامۆسـتا «مصطفی نەریمان» کە لە ڕۆژنامەی (عیراق) بڵاوکراوەتـەوە لـە ڕۆژی ١٠-٤-١٩٨٥ .

کارمامزی نێودەشتایی شارەزوور

شیعری ● هوشیار بەرزنجی ●

چەندەها ساڵ !! ..
زمـان لاڵ بم ..
شیعر کاڵ بم ..
کـە کامیرای دیدەکانم ..
وێنەی ، زەردەخەت .. ئەگرێ ،
هێندە ، شیرینی لـە دلما ..
یەکەم وشـەی سەر زمانم
ناوی تۆیـە کاتێ بڕژێ ، ..
دەنکە مرواری ناوی .. تـۆ ..
ئەکەم .. بە ئیلهامی شیعرم
تاکو ، شیرین .. بن .. وەك ، ناوت
گەش‌و .. ناسك .. بن
وەك چاوت ..
پەپولـە .. بـن .. بیدەم .. بـە تـۆ
لە باتی گوڵ ..
بیاندەی .. لـە قـژی درێـژی ..
زەردی خاوت ، ..
هۆ .. ئاسکەکەی ..
نێو بیابانی خەباڵی من ..
خاکی دڵت داگیر کردم ..
هەموو .. قووژبن‌و پەنایـە ..
لـە نـاو دڵ‌و چاوەکانما
تەنها وێنەی .. خۆتی تیایە ..
لە ناو گوێما .. تەنها دەنگێ زرنگەی دێ ..
دەنگی تۆیـە
لەگەڵ خوێنما .. تێکەڵ بووە
بە دەمارەکانی گیانما .. دێت‌و دەچێ ،..
کارمامزی ..
دەشتی بەرینی شارەزوور ! ..
هەری هۆگری
خاکی پیرۆزی شاعیران ..
هەر لەو شوێنە پیرۆزەدا
حەزرەتی [نالی] عاشقی
چاوەکانی حەبیبە بوو
[وەلی] بۆ .. شـەم
دێوانـە بوو
[مەولەوی] زمانی شیعری .. پڕژا
[گۆران] لەوێ .. یەکەم شیعری
بۆ سروشتی .. دڵ ڕفێنی .. هەوارەکەت
تك .. تك .. ڕژا ، ..
خۆ ، [بێ‌کەس] و [علی باپیر]
[صالح هەژار] و [تاهیر جاف]
[خوشکە(١) بابان] ، [ئەحمەد مختار]
[حلمی] و [ناطق]
[شارەزووری(٢)] یان هەزاران

بروانە ل ١١

چیرۆك

بەیانی جەژنە بەڵام

عوسمان خواکەرەم : زرنگ

«ئاسۆوهیوا»دوو منداڵی جوانی پێنج ساڵانەن، (گەشـە)ش کچێکی جوانکیلەی چاوشـینی چوار ساڵانەیە .

ئاسۆ :ـ بەیانی چەژنە ، تۆ باوکت دێت بۆ لات ؟ ئەوە وێنەی کێ دەکەیت ؟!

هیوا :ـ وێنەی باوکم دەکەم بە سـواری قەمەرە «سۆمەرە»کەیەوە لەگەڵ دایکما بەیانی دێن بۆ لام !.. بە باوکم دەڵێم تۆو گەشەش سوار بکات. (خۆزگە بە ڕاستی بەیانی باوکم‌و دایکم بێن بۆ لام.. جە ژنی ڕابورد دوو مامۆستا ژیان هەر وتی : (تۆزیکی

کە باوکت‌و دایکت دێن بۆ لات .» ئەوەندە چاوڕوانم کردن ، تا لای‌ئێوارە خەوم لێ‌کەوت ، کەچی مامۆستا ژیان وتی هاتن بۆ لات بەڵام دڵیان نەهات لە خـەو هەڵم‌بسـێنن وتبوویان جەژنێکی کە دێن بۆ لام .... ئۆف .. خۆزگا هەڵیان بساندمایە ، بەخوا ئـەم جەژنە هەر ناخەوم .. دەترسم بێن‌و هەڵم نەسێنن بەخوا بە بێ ئەوان چەژن ناکەم .)

ئاسۆ :ـ ئاقل بلێ قەمەردی «سۆپەر»!.... باشە سۆپەرەکەی باوکت ڕەنگی چۆنە ؟!.

ـ ڕەنگەکەی ؟ ڕەنگەکەی .. حەی‌و ادەزانێت نازانم .. ڕەنگی هێنە .. ڕەنگی سوورە .

ـ ڕەنگی سوور جوانە .. ئەها ئەو ڕۆژەش مامۆستا (ڕوناك) چەێکی گوڵانەی سـووری بـۆ هێناین .

«بەخوا ئەگەر بەیانی باوکم‌و دایکم بێن بۆ لام، ئەجمە باوەشیان تێر ماچیان دەکەم .. ئـای بەڵام دەترسم نەیەن .»

گەشە :ـ هیوا ، ئەوە بۆ فرمێسك لـە چاوتایە ؟!.. باوکت لێی داویت .. ئاسۆ ، ئەی تۆ دایك‌و باوکت دێن بۆ لات ؟.

هیوا : (خۆزگا باوکم لێشمی بدایە بەڵام هەر بهاتایە بۆ لام .)ـ کوا ؟

ها : من ناگریم ، بەخوا بەیانی باوکیشـم‌و دایکیشم دێن بۆ لام ..بیت .. پەنجا ماچم دەکەن .

ئاسۆ :ـ من ؟. دایك‌و باوکم ؟.. ئـائـا دێن بۆ لام .(ـهیوا وتی باوکی قەمەرەی سۆپەری هەیە ، با منیش بڵێم باوکم .. ژاودستە بڵێم چی هەیە ؟.. ئا «بەلەمی» هەیە . حەز لە ماسی دەکەم!) باوکم [illegible] بەلەمی ئەوەندە گەورەو جوانی هەیە ، لەگەڵ دایکمدا بەبە لەمەکەیان دێن بۆ لام !. ماسییەکی گەورەگەورەشم بۆ دێنن .. بەشی ئێوەشی لێ دەدەم .

هیوا : ئێ کوا ؟ لێرە ئاو نی‌یە .

ـئاخر لەو ئاوە زۆرە ، لەو دووری دوورە بەلەمەکەیان دەوەستێنن .

بروانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

سالح ئەمین

شاعیری نەناسراوی کورد

● فیصل امین عثمان ●

ئەم کوردستانەی ئێمە بە درێژایی مێژووی خۆی بە گەرمیانو کوێستانیەوە ، بە شارانو دێهاتیەوە ، بە چیاو دەشتەکانیەوە ، هەمیشە لە شاعیرو بیرمەند نەبڕاوە ، دیمەنە جوانو قەشەنگەکانی ، چیا بەرزەکان ، سروشتە دڵرفێنەکان ، دەشتە پانو بەرینەکان ، زستانی بەفراوی ، ئاسمانی بێگەرد ، بەهاری شین ، گوڵو گوڵزار ، مەلو بولبول ، مێخەکو نێرگز ، نەورۆزو خاك ، ئەم پەلکە زێڕینە ڕەنگاو ڕەنگو ئاڵو واڵایە ، هەستی مرۆڤی بزواندووەو دڵی شەیدا کردووەو مێشکی خولیای جوانی کردووەو بۆتە لێزمەی بارانو بە خوڕەم بە زاریدا وەك هەڵبەستێکی ڕازاوە باریوە ، میللەتی کورد هەر لە زووەوە ، ئاشنایی لەگەڵ ئەدەب پەیدا کردووە ، هۆنراوەیش بەشێك بووە لە ژیانیو خۆی لە هەموو هەڵسوکەوتێکدا نواندووە . لە خۆشەویستیو دلداری ، لە درەووشەن کردن ، لە شاییو خەمو شین ، لە ناو دیوەخانو تەکیەو مزگەوت ، لە ناو دەوارو چیغو کەپردا ، بە کۆچەری بێ ، یا نیشتەجێ ، هەمیشە کونو قوژبنەکانی مزگەوتەکان هێلانەی سادەی شاعیران بوون ، کەواتە شیعرو میللەتی کورد هاوتای یەك بوونەو هاوڕێو یەك ڕێ بوون ، بەڵگەش بۆ ئەم مەبەستە ، ئەو هەموو گەنجینەیە لە فۆلکلۆرو بەیتو حەیرانو مەقامو قسەی نەستەقو پەندو مەتەڵ .. هتد کە پشتاو پشت بۆمان ماونەتەوەو ڕوو لە هەر سووچێکی کوردستان ئەکەی خەرمانی فۆلکلۆر کەڵەك بۆتەوەو دەماو دەم ئەیگێڕنەوە بێ ئەوەی خاوەنەکانی دیار بن . خاوەنی ڕاستەقینەیشیان هەر میللەتە کە خۆیەتی . جا خوێندەواری هەبووبێت یا باڵی تاریکی نەخوێندەواری خۆی کێشابێتە سەر نیشتمان ...

لە ناوچەی سەنگاوی سەر بە قەزای چەمچەماڵیش ، لە دێی هەشەزینی ، لە بنەماڵەیەکی جوتیار ، هەمیشە خەریکی جووتو درەوو شەنو خەرمان ، مەرەزەو جۆگا هەڵگرتن ، بەرامبەر بەو چیا ڕەنگینانە ، سەگرمەو ئاج داغو دەربەند باسەرە ، لەسەر ئاوە شینو بەفرەکەی باسەرە (ڕۆخانە) ، بە شوانیو گاوانی ، لە ناو ئەو مێرگو لەوەڕانەدا ، لەگەڵ ئاژەڵی سادەو ساکارو بێدەنگو هێمن ، لە ناو دیوەخانو مزگەوتو تەکیەی سێخان ، لە خزمەت ئایین پەروەران ، ئەم (سالح ئەمین خواکەرەم) ە لە ساڵی ١٩٤٣ بۆ یەکەم جار چاوی هەڵهێناوە ، بە نەخوێندەواری سەرنجی داوەتە ئەو هەموو دیمەنو نیگارەی دەوروپشتی خۆی . نیشتمان پەروەری ، دەردە دێرینەکانی کۆمەڵ ، هەڵەو پەڵەی ئەمو ئەو ، هەڵسوکەوتی ناو دێ ، ئەم هەموو تاقیکردنەوەیە ناو دێ ، ئەم هەموو تاقیکردنەوەیە هەستی (سالح)ی ئەهەژاند ، هەر لە تافی لاوییەوە ، هەڵبەستی ئەهۆنیەوە ، بەڵام لەبەر نەخوێندەوارییەکەی هۆنراوەکانی هەر وەکو هەناسەیەکی تاساو بە بادا ئەچوو ، بەڵام ئەمە ڕێی لێ نەگرتو کۆڵی پێ نەدا ، بەڵکو بەردەوام بوو و زۆر بە پەرۆشەوە خۆی گەیاندە باوەشی مەڵبەندی نەهێشتنی نەخوێندەواری کە لە گوندا دەرگای کرایەوە ، هەر چەند سوودێکی زۆری لێ وەرنەگرتو نەگەیشتە پلەیەك پێی بووترێت لە نەخوێندەواری ڕزگار بوو و لە ژێر تیشکی ڕۆشنایی خوێندندا بحەسێتەوە ، بەڵام ئەو قۆناغانەی کە پێیان تێپەڕی ، دەستێکی باڵایان هەبوو لە فێربوونی پیتەکان بتوانێ پیت بلکێنێ بە یەکێکی دیکە تا ووشەیەك پێکبهێنێ هەر چەند لە ڕووی ڕێزمانو ڕێی نووسینەوە ناتەواو بێ ، بەڵام ئەتوانرێ بخرێتە ناو قاڵبی نووسینەوە ، بۆیە لەو ماوەیەی کە من لەوێ (لە دێی هەشەزینی) مامۆستا بووم ، زۆر هانم ئەداو هەر چ بەرهەمو دەست نووسێکی هەبوو بۆ چەند جارێك بۆم ڕێك خستو دووبارەو سێبارە ئەسنوسینەوە ، شیعرەکانیشی بە شێوەیەکی گشتی تا ئێستا بەم شێوانە خۆیان ئەنوێنن : کۆمەڵایەتی ، هەجو ، نیشتمان پەروەری ...

ئەمەش بەشێکە لەو هەڵبەستانەی (سالح ئەمین خواکەرەم) شاعیری نەناسراوی کورد کە دانیشتووی دێی (هەشەزینی)یەو بە بێ شیکردنەوەو هەڵسەنگاندن پێشکەش بە خوێنەری کوردی ئەکەمو هیوادارم لە دەرفەتێکدا بۆم بلوێت سەرتاپای هۆنراوەکانی هەموو پێکەوە بخەمە ژێر دەستتان .

١

● چینی نامەردان ●

چینی نامەردان هەر وا بێ بارن
لە نامەردیدا ڕەفیقی مارن
چینی نامەردان بێ نەجابەتن
لە چیاتی چاکە ئەتکەنە کەتن
چینی نامەردان قەراریان نییە
لەگەڵ ڕاستیدا قسەیان نییە
چینی نامەردان چونکم ناڕاستن
ئەگەر هەق بڵێی هەڵت ئەواستن
پیاوی نارەسەن ئەوە کارێتی
بۆ شەڕو دەعوا زوڵمو زۆرێتی
پیاوی نارەسەن قەراری نییە
قەرار هی پیاوە هیچ شکی نییە
من لەسەر قەرار هەقم ها لای تۆ
ئەینا ناتناسم چیم داوە لە تۆ
هەچ پیاوێ قەرار نەباتە سەر تۆ
دینی زەعیفە ئەبێ ڕەنجەڕۆ
پیاوی نارەسەن چاکەی لەگەڵ کەی
مەعلوم چاکەکەت بە بادا ئەدەی
هەزار ڕەحمەت بێ لە شێخی سەعدی
ئەو فەرموویەتی نارەسەن نەبی
ئینجا تکایە تازە قەراران
قەرار مەشکێنن مەبن بە ماران

* * *

٢

● نارەزایی لە خزمی بێ وەفا ●

با تۆزێ بیشۆم خزمی هیچو پووچ
غەریب پەرستن فیز زلن بەرز لووت
خزمی هیچو پووچ چونکە بێ بارە
لە کۆمەڵی خۆی دایم بێزارە
خزمی هیچو پووچ چونکە نەزانە
هەتا بیدوێنی باری گرانە
خزمی هیچو پووچ ئەگەر تەمێ کەی
وەها ئەزانێ جوێنی پێ ئەدەی
خزمی هیچو پووچ تەمێ ناگرێ
وەك بەراز ئاوس دایم لا ئەگرێ
کەسێ بۆ کەس خۆی دلسۆزی نەبێ
ئەبێ غەیرە پیاو چۆن بڕوای پێ بێ
کەسی غەیر پەرست ناوی مەنێ دۆست
چونکە دوژمنە ناو خۆی ناوە دۆست

* * *

٣

● شەوێ لە شەوان ●

شەوێ لە شەوان نوستم لەسەر جێ
خەبەرێکی خۆش درا لەسەر گوێ
فەرمووی (السلام) بەندەی زەعیف کار
ئەمڕۆ کۆتایی سەفەرتە بۆ شار
ووتم وە (علیك) فریشتەی نامدار
منیش حازرم بۆ سەفەر ژێر غار
بە زمانی شیرین زوو هاتە گفتار
ڕۆحت ئەکێشم ئەتخەمە ناو غار
زانیم عیزرائیل بە یەقینی پاك
ڕۆحم ئەسێنێو ئەکەومە ژێر خاك
ئیشارەتمدا بۆ قەومی پاکم
دامە ئەمانەت وەتەنو خاکم
پاڵەوان مێژووی میللەتی کوردم
ببەخشم خوێنم ئەو کاتە مەردم
وەتەن چاوەڕوان هەوڵو هۆیەتی
دوژمن لە تاوتان ڕەنجەڕۆیەتی
هەزار ماشەڵا هەزار ئافەرین
لەو پاڵەوانەی ڕابەرە بۆ ژین
ئێمە ساحێبی ئێوەی بەڕێز بێن
هەق دێنینە دەست بۆ خۆمان دەژین

* * *

٤

● بۆ لاوانی کوردستانی ئێران ●

لاوان دەخیلە لاوان دەخیلە
لاوان تێبگەن وڵاتمان دیلە
سڵاو بۆ دیاری لاوانی شیرین
بۆ تێکۆشانیان بۆ مەلحەم برین
ئومێدەواری لاوانی جوانم
ڕزگاری بکەن جێی قەدیمانم
لاوان بە خاکی قەبری قەدیمان
بە عەسری چاوی خوشکی شەهیدان
ئەگەر بژاری خاکەکەت نەکەی
مەعلوومە سەری خۆشت دەرناکەی
لاوان تۆ ئەسڵی وەتەن پەرستی
لە هاتو هووتی دوژمن ناترسی
لاوان بە چاوی خۆشەویستانت
بە نووکی قەڵەم بە باسکی شانت
ئەبێ هەوڵ بدەی تۆ بۆ ژیانت
بەڵکو ڕزگار بێ وەتەنی جوانت
لاوان پزیشکان قەراریان داوە
لە خزمەت وەتەن نەچنە دواوە
ئەو دەردەی کەوا بۆ کورد دوژمن بوو
زوو لە مێژەوە هەر نەخوێندن بوو
دەسا بخوێنە زوو پێش بکەوە
تۆڵەی دواکەوتن زوو بسێنەوە
ڕزگارمان نابێ ئەگەر نەزان بین
ئێمەی دلسۆزان ئەبێ پێشڕەو بین
دەسا تێکۆشن بە چەکو قەڵەم
تاکو سەربەرزبین ئێمە هەموو دەم

* * *

٥

● بانگی لاوانی کوردستان ئێران دەکات ●

بریسکەی خۆری کەلی بەیانیان
وەکو مرواری ئەدا لە کێوان
کێوان بانگ ئەکەن لاوانی کوردان
هەموو ڕابەرن بۆ خزمەت نیشتمان
بینە قوڵابی چاوی دوژمنان
تۆڵەی بسێنن خوێنی شەهیدان
لە یادم ناچێ تا ئاخر زەمان
کردەوەی دوژمن نامەردی نەزان
بوونە سەبەبی قەتلی نەوجوانان
ڕەحمەت لە گۆڕی هەموو شەهیدان
لە دلسۆزانی کێوی کوردستان
کە بوونە مەشخەڵ بوونە پێشڕەوان
بۆیە ئەڵێم نەمردوون ماون
لە گوللەی دوژمن خۆیان ئەساون
بۆیە دایکیان شیری پێ داون
بۆ باوەش نیشتمان خۆیان بهاون

* * *

٦

● تۆڵەی شەهیدانی مهاباد ●

چادری دوژمن لە خاك بچەقێ
ڕوحم بۆ چییە بۆ زوو دەرنەچێ
کە من دلسۆزو دەسو دڵ پاکم
قۆچی قوربانی وەتەنو خاکم
ئامانە دایە دەخیلە دادێ
مەدە لە ڕووی خۆت خوێنی لێ دەردێ
خاکێ بە خوێنی من ڕەنگین نەبێ
لە دەستی دوژمن چۆن ڕزگار ئەبێ
سوێند بێ بە جوانیی چاوی هەتیوان
بە قرچەی جەرگی دایکی شەهیدان
دوژمن ئەهێنێ زەرەر بە تیخم
مێژوو ئەینووسێ بۆ ڕووی تاریخم
سوێندبێ بە گوڵی گەنمی ناو گردان
بە لوولەی برنەو لاوی کوردستان
دوژمن ئەکەینە تۆپی منداڵان
نابێ بمێنێ لە ڕووی نیشتمان

* * *

٧

● زوڵم و زۆرداری ●

قەینا با زوڵم پەخش بێتەوە
دووکەڵی ئاگر بەرز بێتەوە
مەنجەڵ کوڵ بداو جا بڕژێتەوە
عاقیبەت ئاگر ئەکوژێتەوە
ئەوسا کەبیانو ئەکزێتەوە
زاڵم چی بۆ خۆی ئەپارێتەوە
تف لە خۆی ئەکاو ئەگەڕێتەوە
بە هەزار شایەت ناشۆرێتەوە

شیعرێکی بڵاونەکراوەی مەلا قادری بیارەیی

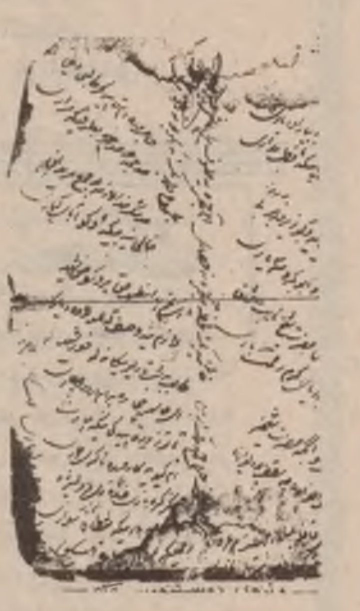

● جمال محمد محمد امین ●

مامۆستا مەلا عەبدولقادری بیارە کە بە [مەلا قادری مودەڕڕیسی بیارە] بەناوبانگە ، لە بواری خوێندنو زانیاریە ئایینیەکاندا دەستێکی باڵای بووەو (عەللامەی) سەردەمی خۆی بووە ، سەدان خوێندەوار لەبەر دەستیا پێگەیشتوون ، ئیجازەی بە دەیان مەلای داوە . شارەزایی ئەم زاتەو پلەو پایەی ئەوەندە بەرز بووە کە پیری تەریقەتی ئەو سەردەمە ، شێخ عومەری بیارە [ضیاء الدین](١) ناردوویەتی بە شوێنیا کردوویەتی بە مودەڕڕیسی خانەقای بیارەی شەریف .

مامۆستا مەلا عەبدوول کەریمی مودەڕڕیس لە بارەیەوە ئەڵێت : (کوڕی شێخ عەبدوڕەحمانی کانی کەوەیی بازیانیە ئەچێتەوە سەر مەلا مرادی بازیان کە لە نەوەی مەلا ئەبووبەکری موصەننیفی چۆڕیو لە ساداتی پیر خدرییە ، لە دەوروبەری ١٢٨٥ھ لە کانیکەوەی بازیان هاتووەتە دنیاوە ، ئیجازەی مەلایەتی لای مەلا ئەحمەدی نۆتشەیی وەرئەگرێ ، پاشان بووە بە مەلای دێی (کوچك چەرموو) لە نزیك سنەوە لای ئەمینولسادات ، پاشان چووەتە بیارەو بە دەرس پێوتنی فەقێیانەوە خەریك بووە) . دیسانەوە ئەڵێت :

(لە سەردەمی مەلا قادردا بیارە مەڵبەندێکی گەورەی خوێندن بووە لە کوردستانا ، لە هەموو لایەکەوە فەقێ ڕوویان تێکردووەو زۆر جار فەقێی (مونتەهی) هاتوون لەوێ ئیجازەیان وەرگرتووە ، پاشان مامۆستای مودەڕیس ناوی بیست مەلای نووسیوەتەوە کە ئیجازەیان لەسەر دەستی مامۆستا عەبدولقادرا وەرگرتووە)(٢) .

تا ئێرە ئەوە ڕوونو ئاشکرایە کە ئەم زاتە بەرزە زیاتر بە مەسەلەی زانستو خوێندنو ئاینەوە خەریك بووە ، سەدان پرسیارو گیروگرفتی ئایینیو شەرعی چارەسەر کردووە ، ئەوەی باوە ئەوەیە کە زۆر کەم خۆی لە شیعر وتنو داوە ، ڕەنگە ئەگەر ئارەزوو و مەیلیشی بەلای شیعرا بووبێت هەر بە یادی سۆزی عەشقی بوزرگەوارانو خانەدانانی ڕابەرانی تەریقەتی نەقشبەندییەوە بووە ، بە تایبەتی شێخ عومەری بیارەو شێخ بەهائوددینو نەجموددین ، تەنانەت لە پاڵ (تەدریسو پەیوەندی ڕۆحیو تەسەووفدا) بەم خانەدانەوە ، شێخ عومەر کچێکی خۆی لێ مارە ئەکات کە دوو کوڕو کچێکی لێ ی بووە کە یەکێکیان مەلا حەسەنی قازییە کە نازناوی (شاهۆ)یە شاعیرێکی باش بووەو دیوانی چاپکراوی هەیە .

لەم ماوەیەدا لە کاتێکدا خەریکی ساغکردنەوەی (دیوانی ویصالی) بووم ، لە دوو توێی دەستنووسێکدا ، پارچە شیعرێکی مامۆستام بەرچاو کەوت کە باسی بیارەو قوطبی مەداری ئەو کاتە ئەکات ، شایەنی باسە کە مامۆستا ئەم شیعرەی لەسەر (کێشو سەروا)ی شیعرە ناودارەکەی شێخ ڕەزای تاڵەبانی داناوە کە لە باسو ستایشی حاجی کاك ئەحمەدی شێخدا دایناوە کە ئەڵێت :

مەربووطە حەیاتم بە سولەیمانیو خاکی
خۆزگەم بە سەگی قاپیەکەی ئەحمەدی کاکی

مامۆستا مەلا عەبدولقادری بیارەیش لە باسی بوزرگەواری بیارەی شەریف شێخ عومەری بیارەدا ئەڵێت :

مەربووطە حەیاتم بە بیاراوو دیاری
خۆزگە بە سەگی قاپیەکەی قوطبی مەداری
ئەم کاولە دنیایە دەکو زێرو زەبەر بێ
پاش ئەحمەدی موختارو ئەبووبەکرو سێ یاری
فارووقی زەمان ، حەزرەتی شێخ ، نائیبی عوثمان
واصیل بوو بە دەریایی کەرەمی ڕەحمەتی باری(٣)
ئەم حوجرە کە جێ خوابگەهی حەزرەتی شێخە
یەکسەر هەموو ئەنوارە چ سەقفی چ دیواری(٤)
ئەی قافلە سالاری طەریقەت مەهی عیرفان
تو مەرقەدی گەیلانیو پیرانی بوخاری
هەر دەم بە طەوافی حەرەم جەمعی مەلەك دێن
خاڵی نییە یەك لەحظە نە حوجرەی نە حەصاری(٥)
ئەم حوجرەیە طەوفول حەجەرە ، ئەشرەفە بۆیە
مەجموعی مەلایك کە هەموو بوونە زەواری(٦)
حاجی وەرە ئەم قاپیە گەر طالیبی دینی
صەد حەججە، دووصەد عەمرە ، بە طوفێکە مەزاری
صەد شوکری خودا لازمە بۆ جەمعی مریدان
خاڵی نییە جێگەی وەکو ئابایی کیباری(٧)
ئەی نەجمی هودا، مەظهەری حەق، هەروەکو خورشید
لازم نییە وەصفت لە هەموو لاوە دیاری
طالیب بە شەبی تاریو بێگانە لە خورشید
ئەی حاسیدی بێچارە بە ئەم دەردە دووچاری(٨)
تا تۆزی دەری قاپیەکەی نەیکەیە چاوت
ئەم کێویە ، کاری حەسەدە ، ناگرێ چاری
مونکیر کەمرە ، باری حەسەدە ، ڕێ قوڕو لێژە
بێ صاحێبە ، بێ ڕێگەیە ، شەیطانە سواری(٩)
ڕەحمێ کە بە (قادرە) بێ چارەیی مسکین
مەهجوورە لە دلدارییو دوورە لە دیاری

* * *

١ - شێخ عومەری بیارە : ئەم زاتە کوڕی شێخ عوثمانی تەوێڵەیەو برای شێخ موحەممەد بەهائوددینە ، لە شەوی (دوو شەممەی ٢٦ جمادی الاولی ١٢٥٥دا لە دێی بیارە لە دایك بووە ، لە شەوی دوو شەممەی ٢٢ی شەوالی ١٣١٨دا کۆچی دوایی کردووەو لە ژوورێکا نزیك خانەقاوە لە بیارە بە خاك سپێرداوە ، ئەم زاتە خزمەتێکی زۆری موسڵمانانو خەڵکی کوردستان کردووە ، لە جیهانی ئیرشادو ڕێ نموودیو تەسەووفدا ، قوطبی زەمانی خۆی بووە ، خزمەتێکی زۆری فەقێو خوێندەوارانیشی کردووەو بە گیانو ماڵ

بڕوانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

هونەرمەند ئاری

گـەشە ژ هـونەری

مـوسیقا کـوردی

فهمی بالایی

چاوان دائیین روژێ بشکوژێن گولا ماچی دکەن بایێ سپێدا بشکوژا رادکەتە دیلانێو خودهەژینن وەسان تلێن ڤی هونەرمەندی ژی ئاوازێن موسیقا کوردی ماچی دکەتو ئاوازەکێ نفستیو بـەرزە وادکەتە سەماو گوڤەندا هونەری ئەڤ هونەرمەندە مینا هونەرمەندەکێ جیهانی خو ل مەیدانا هونەریو موسیقێ دهەلاڤێژیتو هەڤرکیا موسـیقا جیهانی دکەت لەوما ئاوازێن کوردی هەردەم چەکێ مەیدانا ڤی هونەرمەندی‌نە بزاڤو هەستو شیانا ڤـی هونەرمەندی دڤی ژیێ بچویکدا مینا مێرخاسـەکی خو ل مەیدانا ڤەدهەژینیتو مینا پەهلەوانەکێ چەلو چیانەو رێڤنکێ قوناغەکا دوبرو هیڤیا پاشەروژەکـا گەشو روهنە .

مەیدانا هونەری بو ج کەسا بەرنەدایەو هەردەم ئاوازێ کوردی ڤەژەن دکەتو دکەڤیتە سەماو دیلانا گوڤەندا هونەری کوردی لەوما هیڤیێت خو کرینـە ئارمانجێت ژینە کا گەشو بـەرەڤ بلندیو گەش بونێ دچیت .

هوسان هونەرمەندێمە دەمێ دگەهیتە سـەر دەبێ شانوێ دبیتە جهێ دەستڤوتانو تلیلـیو گازیێن جەماوەری لەوما مەدڤێت بەرپەرێن روژنامەو گوفارێن کوردیژی ئاوازێن ڤی هونەرمەندی ماچی بکەنو بنیاسن و ببنە پەرپەرەك گەش ژ دیووکـا هونەرێ کوردی . ئەڤجار پێتر داڤی هونەرمەندی بنیاسین هوینو دگەل هومەرمەندی . . .

پ : خو بدە نیاسین ؟

ب : ناڤێ‌من ئاری‌یە لـسالا ١٩٦٧ل دهوکێ ئەزێ ژدایك بویم خاندنا سـەرەتایی لخاندنگەها «خەبات» و بەهدینان ، ل دهوکێ من پابلویماهی ئینایو خاندنا ناڤنجی ل «مەمێ ئالان» هەر ل دهوکێ منا بدویماهی ئینای .

پ : ج تشتا کار کرە سەر تەو ج ئەگەرا تو پالدای بو موسیقێ ؟

ب : برا سـتی دەمێ مروڤی گول ئاوازێن کوردێین فلکلوری دبیت مروڤ دکەڤیتە سـەمایێ ئەڤجار لەوما منژی دڤیا پێتر ڤی ئاوازی بدەینە نیاسین من دەست ب موسیقێ کر .

پ : دەست پێ کرنا تەیا موسـیقێ لکیرێ بووچ تەلێ ددا ؟ .

ب : دگەل تیپا زاروکا ل بزاڤێت خاندنگەها لدهوکێ ژلایێ ماموستا «ولید»ی ڤە ئەز فێربوم لڤی دەمی من «ئوکوردیون» لێ ددا .

پ : بوچی تە ئوکوردیون هێلاو تە (ئورغون) لێـدا ؟

ب : براستی ژبەر خوشیا دەنگێ ئورغونـی وئەز پێتر دشیام زال لسەر لەوما من ئوکوردیون هێلاو من دەست ب «ئورغونێ کر» .

پ : ل سالا چەندێ تو چویە د تیپا دهوکێ داو لوی دەمی تە تیپا دهوکێ چاوا ددیت ؟

ب : لسالا ١٩٧٩ ئەزێ چویمە دتیپا دهوکێدا دگەل دامەزراندنا تیپێ براستی بنکەهێ دانانا ڤـێ تیپێ ژلایێ سەیدایێ هێژا «دلشادی» ڤە بنکەهەکێ پیروزو موکوم بو دیسان جهێ شانازیو سـەر بلندیێو دەمێ بوجارا ئێکێ ل ڤیستەڤالا هونەری ل «مثنی» پلا ئێکێ ڤێ تیپێ وەرگرتی سەرانسەری عیراقێو تلێن دلشادی بوینە بلبلو کەمانو جەماوەر بوینە گولو دگەل ئاواز ـدخاندن.

پ : تو چاوا سـترانبێژێ کوردی‌یێ کەڤن دبینیو یێ نوی ؟

ب : براستی سترانبێژێ کوردی یێ کەڤـن کارەکێ گرنگ یێ کریە سەر هەمی موسیقا کوردی نەخاسـمە دەنگێ سترانبێژێ کورد محمد عارفێ جزیریو حسن جزیریو . . . گەلەکێت دی موسیقەکا بەهێزو لێکدانەکا موکوما تێدا وبمن وەرە سترانبێژـێن نوی ژی وەکی خودی ژی رازێی «ایاز زاخویی»و عبدالله زێرینیو شاکر عقراویو تحسین طـەی هێژەکا هونەریێ ددەنگێ واندا .

پ : تو کیشك موسیقارێ کوردی دبینـی لپلە کا بلند ؟

ب : براستی ئەز دشێم بێژم دلشاد سـەر کێشێ کاروانێ موسیقا کوردی‌یەو مێرخاسێ ڤـێ مەیدانێ‌یە دیسان هێژا «انور قەرەداغی» جهەکـێ پیروزێ هەی دگەل موسیقا کوردی .

پ : ج بزاڤ تەمەنە وتە کرینە ژلایـێ موسیقێ‌ڤە ؟

ب : براستی ل سالا ـ١٩٧٩ـ١٩٨٠ بوجارا ئێکێ ئەز هاتمە هەلبژارتن ژلایێ عیراقێڤە بـو ئاهەنگەکا موسیقێ ل سـەر (نیشتیمانێن عەرەبی) ئەز ئێکەمین دەرچوم دیسان دوو ئاواز ژ بو تەلەفزیونا «تەئمیم» من پێت تومار کرین . ئاوازەك ژسترانێن سترانبێژێ نەمر «ئەیاز زاخۆیی» یێت تومار کرین .

من ئاوازەك یێ دانای بوجارائێکێ بو سترانبێژێ هێژا عبدالله زێرینی بناڤێ «کراسـێ من» پەیڤێت سەیدا «زیرەك»ینە دیسان بەشداریا کری دگشت بزاڤێن تیپا دهوکێدا .

پ : لدویما هیێ تە دڤێتج بێژی موسیقارێ کوردو دپاشەروژیدا ج خزمەت بکەی بو ملەتێ خوە؟

ب : براستی من دڤێت بێژمە موسیقارێ کورد پێتر خوزمەمەت بدەتو دابشێن ئەم هەمـی پێکڤە کاروانێ هونەرێ کوردی بگەهینینە هونەرێ جیهانیو بشێین خزمەتەکا هونەری بـو ملەتێ خوە بکەینو سوپاسێین من بو هەرکەسـە کێ گوه لموسـیقا کوردی بگریتو حەز ژێ بکەت .

لێ‌من دڤێت ئەز بێژم هەمی لایەنێن میریو هەمی لایەنێن حەز ژ پێش ئێخستنا هونەری بکەن کـر چاوان من دڤیا ئەز ل «پەیمانگەها هونەرێت جوان» بەشێ موسیقێ بخوینم لێ‌من گەلەك خو زەحمەت داو بزاڤ کر ل میسلێو بەغداو سلێمانێ لێ جهێ داخێ بو ئەز نەوەر گرتم وئەز نزانم ئەگەر ژێ چی‌یە جهێ داخێیە کو نوکە ئەز ل رێزا ئێکێ ل ئامادەیا پیشەـ سازی لدهوکێ دخوینم .

هیڤی دارم پێتر هاری کاری بهێنە کرن ژهەمی لا یا ڤە بو ڤپێش ئێخستنا هونەری هیڤیا من ئەوە ج دەنگێت هونەری نزم وبەرزە نەبن ئێدی سوپاس .

فلیمۆلۆجیا

پولفزیون :

بریتیە لە بنینی چەند وێنەیەك لـە یەك کات شاشەی سێ بەش ئەیهێنێتە کایەوە لە لایەن ئەبیل جانس‌وە لە ساڵی ١٩٢٧ لە نلی بە ناوبانگی نابلیون داهێنرا .

بریتیە لە سێ وێنەکەلە سـێ ئامێری پیشاـ ندانەوە ئەکەوێتە سەر سێ شاشەی بە یەکەوە نوساو لە یەك کات‌دا هەموی ئەبێتە یەك وێنەی پانورامی ئەگەر بە یەکسانی سێ وێنەی هەمە چەشن بـێ کەرودا وێك دەرئەبرێ یان وێنەی ڕوداوی سەرەکی کە لە ناوەڕاست ئەبێ وەلە هەردو وێنەمان بـۆ ڕون ئەبێتەوە ئەبێتە تەواوکەری ئەم ڕوداوە .

ڤیتارای :

جۆرێکە لە پیشاندانی سینەمای لەسەر شاشەی پان پشت بە فلیمی ئاوێتە ئەبەسـتێ یانزە ئامێری پیشاندانی بۆ بەکار نـەهێنرێت لەبەر ئەوەی ئاوێتە پانتاییەکی ناوخۆیی گومبەتی وەرئەگرێ ئەم جۆرە لە ساڵی ١٩٣٩ لە بازاری جیهانی نیویورك هاتـە کایەوە .

ڤکتوگراف

ئەو فلیمە یەکە کە هەر لایەکەوە لە دەجینی حەساس بێك هاتوە بۆ بنینی تایبەتی بۆ چاوی چەپو بنینی تایبەتی بۆ چاوی ڕاست یەك لە دوایەکی بـە بێ هیچ تیکەڵ بونێك واتە دو وێنە لەسەر یـەك فلیمی ڕوندا «شفاف» پیشان ئەدرێو پێویستە بینەر چاوێلکەی بنینیو تێگەیشتنی تایبەتی لە چاو بێ بە یەك ئامێری پیشاندان پیشان ئەدرێ بەڵام ئـەم قۆناغە تا وەکو ئێستا لە تاقی‌کردنەوەیە لەسـەر فیلمو پێش نەکەوتوە لەبەر بە کارهێنانی بازرگانیەوە بە یەك لە کردارەکانی تایبەتی بنینی ستدیو دائەنرێ.

میکرەمیتەر

کە و ئامێرەیە کە بۆپێوانی وردو گۆشـەی بچوك بەکاردێت .

ڤتیافۆن

ئەو ئامێرەیە کە دەنگی بۆ فلیمی بێ دەنگ دانا بە تۆ مارکردنی دەنگی ئەکتەرەکان لەسەر قەوانێکی مۆم لەگەڵ ئامێری پیشاندان ئەسورێتەوە بە جۆرێکی میکانیکی بۆ ئەوەی دەنگو وێنە لە یەك کات پـێ کومپانیای وارنر ئەم تاقی‌کردنەوەی پیشـان دا لە یەکەم فلیمی دەنگ‌دار گۆرانی‌بێژی جار آلجولسونی تیا دەرچو لە شەشی تشرینی ١٩٢٧ .

متیشل

ئامێری وێنەگرتنی ئەمەریکیە کامیرا بە یارمەتی ئامێری «بلاندهاول» دروسـت‌کرا لە نێوان ساڵانی ١٩١٥ـ١٩٣٥ بەکار هێنرا ئەو جۆرە کامیرایە چەند جۆرە جوڵانەوەیەکی پچراو بـە شـێوەیەکی وورد تۆمار ئەکات سەرەڕای گرانی نرخی لـە سـاڵی ١٩٣٥ لە هەمور جهان بڵاو بوەوە .

تەکنیرامی

جورێکە لە ئامادەکردنی فلیم بۆشاشەی پان، کۆمپانیای تەکنیکلر وای هێناو فلیمی ٣٥ ملیمی تیا بەکار هێنا بۆ ئەوەی وێنە پانتایی تەواو بگرێتەوەو جۆری وێنە گرتنیشی وەك فستافزیون ئەبێ فیلم بە شێوەیەکی شاقولێ تیا ئەجولێتەوە بەمە سافەی ٨ کون لە لای هەر چوار چێوەیەکدا ، لە هەمـان کاتدا ئاوێنەی کامیرا ئەتوانی وێنە تەسك بکاتەوە یان پانتری کاتەوە لە باری سروشتی خۆی .

تەکنیسکوپ

بە یەکەم هەنگاوو هەوڵدانی بەکارهێنانی فلیم لەسەر شاشەی پان دائەنرێ لە ساڵی ١٩٦٣ کەوتە ناو پیشەسازی سینەماوە .

ڤتیاگراف

کۆمپانیایەکی بەرهەمی ئەمریکیە جون ستیوارت بلاکتونو ئەلبرت سمیثو پوپ روك .

دایان مەزراند لە ساڵێ ١٨٩٨وە بلاکتون بەـ رهەمی تایبەتی لە فلمـی ئەمریکایی بڵاو کردەوە ، دیوەنی زۆر گەورەی تیابابەکار ئەهێناو لاسایی ئیتا لیەکانی ئەکردەوە بە ناو بانگترین فیلمی وە ١٩١٢ «چەند پەردەیەك لە ژیانی ڕاستی» کە هەوڵدانـی ریاندمی تیا بەکار هێنا .

زویتروب

چەشنێکە لە یاری چاوو لە سەرەتای سەدەی نۆزدەهەمدا بڵاو بوەوەو ڕێگایەکی دامەزرانـدنو داهێنانی سینەما لە حەندرڤتیك پێك هاتوە کە چەند کونێکی تێدایە بە دوری وەك یەك بە شێوەیەکی بازـ نەیی ئەجولێتەوە شەرێتی وێنە لەسەر بۆ ریـەك دانراوە قۆناغی جوڵانەوەمان بۆ ئەنوێنێ بە شێوەیەك وێنەی جوڵاوەمان بۆ پیشان بدا کاتی جوڵانەوەی بۆریو گۆڕینی کونەکان بەرامبەر وینە هەست بەوە بکرێ کە وێنە ئەجولیتەوە .

ئافرەتو خێزان

بامنداڵەکەت یاری بکات

دەروونناسـان دەڵێن : «یاری پێویسـتە بۆ منداڵ هەر وەکو هەناسەدان بـۆ مانەوەی ژیان .». کەچـی «ژان ژاك ڕۆسـۆ» دەڵێ : «پێویستە دەرفەت بدەینـە منداڵ بۆ یاری‌کردنو خۆشی چەژتن لێی تاکو ئارەزووەـ کانی بە یاری سەرفراز تێـر بکاتەوەو هێزەکانی گەشـە بکەنو خۆشی لە سەربەستی ـی بچێژێ ، نەك بەنـدو

تەمەنی‌بەوە زۆر پێویستە ، هەر وەکو (ژان ژاك ڕۆسۆ) وەتەنی : «چۆن منداڵ بووبێ ئا ئەوهاش پیاو دەبێت .». چونکە منداڵ بە هـۆی یاری مەشق بە ئەندامەکانی دەکات و شارەزایی جموجۆڵی جیا جیای وەدەسـت دەکەوێتو بزووتنەوەکانی ڕێك دەخاتو ماسوولکەکانی پتەو دەکاتو گورجو گۆڵو چالاكو شادمان دەبێتو دەتوانێ بەرهەڵستی

کۆتەی چوار دیوارو هەوای ناساز بێت ، پێویسـتە بیبەینە ناو باخچەکانو بـە ئارەزووی خۆی بگـەڕێو بسووڕێ .»

یاری پەروەردەی لەشـی منداڵ دەکات ، کە ئەویشـ هەر لە ساڵی یەکەمـی

ناخۆشی بکات .

یاری پەروەردەی هۆشـی منداڵ دەکات ، بە گرتنو تام ـکردنو بۆن‌کردنو بیستنی دەنگی شت منداڵ فێـری جیاوازی نێوان ساردو گەرم ،شلو ڕەق ، نەرمو زبـر ، سووكو گران دەبێتەوەو لـە لاێیکی تریشەوە هەستەکانی ڕادەهێنێ . هەروەها یاری بۆ دەربڕین مەیدانەو بـۆ ئەندێشەی شـانۆیەو بۆ تاقی‌کردنەوەکانی ئەز موونگەو بـە هۆی یاری شارەزای دەوروبەری دەبێتو ژیانداری وەدەست دەکەوێتو بەهرەو نایابی بە دیار دەخاتو لـە دانانی پیلان بۆ گشت چالاکی ـیەکانیدا زیرەکی دەنوێنێت

کە منداڵ یاری بە شتان دەکات لە هەمان کاتیشـدا ناویان لێ دەنێتو دەستکەـ وتی زمانیشی زیاد دەبێتەوەو گرێی زمانی دەکرێتـەوە ، چونکە بە ڕەوانی لەگەڵ لەـ یستۆکەکانی دەدوێ ، کەچی لە لای خەڵك شەرم دەکات .

یاری پەروەردەی دەروونی منداڵ دەکات ، چونکە لـە یاری کردندا تێکدانو پێکهاتن و وزاڵبوونو سـەرکەوتنو پشکینو پشت بە خۆبەستن هەیە ، هەر بۆیە کە هەستەـ کانی دەردەبڕێو گـرێی دەروونی شیتەڵ دەکـات هێمنو خامۆش دەبێتەوە .

یاری پەروەردەی ڕەوشتی منداڵ دەکات ، چونکە بـە یاری کردن ڕادێت لەسـەر ڕژێمو کوێرایەڵیو هاوکاریو متمانە بە خۆکردنو یارمەتدان ،دەروونناسـان دەڵێن : «شێوازی منداڵ لە یاریـدا ڕاسترین دەربڕینە بـۆ

بڕوانە ل ١١

یعقوب القصاب
هەولێر قوتابخانەی کەڕان

چۆن بۆ منداڵ بنووسین

■ ئەوزاد عەلی ■ زانکۆی سەلاحەدین

منداڵ مرۆڤی پاشەڕۆژە ، بۆیە پێویسـتە گرنگی بە پەروەردەکردنی بدرێت . پێشـکەوتنی میللەت بە ڕادەی ڕۆشنبیریو پەروەردەیی منـداڵ دەخرێتە تای تەرازوو .

جیهانی ئەدەبی منـداڵان زۆر فراوانو واڵایـە زۆر هەن بە ساکاری بۆ مەسەلەکە دەچنو دەڵێن : جیهانێکی سووكو ئاسانەو هیچ کۆسـپێکی لـە ڕێگادا نیە ، بە بیروڕای من ئەوانەی ئەم قسـەیـە دەکەن لە ڕوانگەیەکی ڕەمەکیانە بیردەکەنەوەو بەبێ ئەوەی لە ئەلف ـ بای ئەدەبی منـــداڵان بکەن ، مامۆستای نەمر عبدالواحد نوری دەربارەی ئەدەبی منداڵان ووتویەتی : چۆن سنعەتی تازە ، زراعـەتی ئەمرۆ ، فەلسەفەو شیعری ئەم عەسرە ، هەر یەکە بۆ خۆی ئەدەبیاتو ، شـێوەیەکی جوانی هەیە ، منالیش بۆ خۆی خاوەنی ئەدەبیاتێکی جوانکیلەیە .

نەبوونی گۆڤارێکی تایبەت بە ئەدەبی منداڵانی کورد ، تەگەرەیەکی گەورەیە لەسـەر ڕێگای پێشکەوتنی ئەدەبی منداڵان ڕۆژنامەی (هاوکاری) ڕۆڵێکی چاکی گێراوەو هەندێك بۆ شـایی پڕ کردۆتەوە ، مەبەسـتی ئێمە لێرە ئەوەیە روونی کەینەوە چۆن بۆ منالڵ بنووسین ؟؟ بە بیروڕای من پێویستە نووسەر فەرهەنگی منداڵ بزانێت واتـە زمانی منداڵو چۆنیەتی مامەڵەکردن لـەگـەڵیـا ، (فیرنەرلندەمان) کە نووسەرێکی منداڵانە لـە ئەڵمانیا دەربارەی زمـان دەڵێت : (زەحمەترین شت لە نووسین بۆ منداڵان ئەوەیە دەسـتنیشان کردنی زمانەکەیەتی ـ واتە زمـانی منداڵ ـ » . هەروەها دەوروبەریش هۆیەکی گرنکە لەسەرکەوتنی بەرهەمدا ، چونکە پێویستە نووسـەر شتەکانی دەوروبەر بە منداڵ بناسێنێت لادان لە دەوروبەر لادانە لە واقیع ، لادانیشە لە سەرکەوتنی بەرهەم ، خاڵێکی تریش هەیە ، ئەویش پێویستە نووسـەر پێش بڵاوکردنەوەی بـۆ منالانی بخوێنێتەوە ، تـا خۆیان سەرپشك بن لە هەڵسەنگاندنی بەرهەمەکە .

(خەڵاتی پلەی سەرکەوتن) شیعرێکی کـاك (محســن ئاوارە)یە لە هاوکاریی ژمارە ٧٤٨دا بڵاوکراوەتەوە . ئەم پارچە شیعرەم کرد بە نموونەو ژێر تیشکی روون‌کردنەوەی ســەرەوەم لێی کۆڵیمەوە یەکەم توێژینەوەیەکی مەیدانیم لەسـەر

بڕوانە ل ١١

مێژووی ئافرەتی کوردو چەند سەرنجێك

پاکیزە محمد انور

کاتژمێری سـێی پاشـی نیوەڕۆ ڕۆژی ١١ـ٣ـ١٩٨٦ لە هۆڵی نەقابەی کرێکارانی سلێمانی خوشکە شەفیقە کە نازناوی (لەیلان)ە کۆڕێکی لـە بابەت «مێژووی ئافرەتی کورد»وە پێش‌کەش کرد :

ئەوەی شایەنی باسە خوشکی ناوبراو ، دوای پێش‌کەش کردنی بابەتەکەی کـە خۆماندوکردنو هەولدانی پێوە بەدی ئەکرا . . . بە چاکم زانی چەند سەرنجێك بخەمە ڕوو بۆ ڕوون کردنەوەی چەنـد لایەنێك لەو بابەتە . لە سەرەتای باسەکەیدا لیستەـ یەك ناوی ئافرەتی کوردی خوێندەوە کە بەم شێوەی خوارەوە دابەشی کردبوون :ـ

أ ـ ئافرەتی کوردپێش ئیسلام .
ب ـ ئافرەتی کوردی موسڵمان .
ح ـ ئافرەتی کوردی هاوچەرخ .

خۆشکی بەڕێز لەو سـێ قۆناغەدا کۆمەڵێك ناو ونەسەبی ڕیزکردبوو کە لە سەرەتادا خوێندیەوە.

بەڵام وەك باسێکی مێژووی ئەبووایە باسـی ڕۆڵی مێژووی هەر یەکێك لەو ئافرەتانەی بکردایە کە پەیوەندی هەبووایە بـە گۆڕانکاریە ئابووریو کۆمەڵایتیەکانو ئەو بارو دۆخو شوێنەوارەی تێدا ژیاون .

بەڵام لەیلان لە باسـەکەی‌دا ئەڵێ «کورد لە کاتێك دا لە دێی چەرمۆ ژیاوە خوایەکیان هەبووە لە شێوەی ئافرەتی سكپڕو ئافرەتیان لا بەڕێـز بووە» بەڵام ئەوەی لە یاد چووە کە لەو کاتەدا ئافرەت تەنها لای کورد بەڕێز نەبووە بەڵکو لە سەرانسەری کۆمەڵگای مرۆڤی ئەو سەردەمەدا ئافرەت هەر بەڕێز بووە لە یونان خواکانی گریکی کۆن هەموو لـە شێوەی ئافرەت‌دا بوون هەروەها لای میسریە کۆنەـ کان ئافرەت بە چاوی ڕێزو هێمای خێرو بەخشندە سـەیر کراوە هەر کاتێـك خەرمانیان هەڵبگرتایە ئافرەتێکیان سەرئەبڕی بۆ ئەوەی پیـتو بەرەکەتی خەرمانەکەیان زیادی بکردایە . هەروەها لـــە سەردەمێکی کۆنی مێژوودا تەنانەت ئافرەت خاوەنی نەسەبو نیشان بووە بەتایبەت لە خێزانـــی فرەمێردیدا .

خوشکی ناوبراو تەنها ناوی کۆمەڵێك ئافرەت ئەبات کە هەموویان نوێنەری حینی باڵای ئەو سەر ـدەمە بوون کە هەلو مەرجی تایبەتی یارمەتـی داونو دەرفەتی بۆ ڕەخساندونو بـۆ پارێزگاری کردن لە بەرژەوەندی خۆیانو خێزانەکانیان تـاکو

بڕوانە ل ١١

Institut kurde de Paris

■ زنجیرەی ڕێنووس ■ ٧

لە پێناوی ڕێنووسێکی یەکگرتوودا

● نوری عەلی ئەمین ●

یەکەم - گیروگرفتی نووسینی وشەی داڕژاو :

لە زنجیرەی پێشوودا لە پێکهاتنی وشەی داڕژاو دواین و گوتمان ئەم وشەیە لەتەك هەندێ پێشکردا بێ گیروگرفتە لە ڕووی ڕێنووسەوە ، بەڵام لەتەك هەندێکی تریاندا هەندێ گیروگرفتی ڕێنووسی دەبینرێ ، چونکە ئەم جۆرەیان دوو شێوەی نووسین هەڵدەگرێ ، واتە پێشکری (هەڵ) لەتەك ئەو چاوگە ، یان فرمانە ، یان ڕەگی فرمانەی کە لە پاشیەوە دێن ، دوو شێوە نووسین هەڵدەگرن :

— **شێوەی لکاو ، وەك :**

هەلوشین	(هەل - لوشین)
هەلفری	(هەل - فری)
هەلویست	(هەل - ویست)

— **شێوەی نەلکاو ، وەك :**

هەڵلوشین	(هەڵ - لوشین)
هەڵفری	(هەڵ - فری)
هەڵویست	(هەڵ - ویست)

ئەنجا بۆ چارەسەری نووسینی ئەم جۆرە پێشکرانە لەتەك چاوگ و فرمان و ڕەگی فرمان و ناودا . کۆڕی زانیاری بۆ یەکخستنی ڕێنووسی کوردی و ڕزگارکردنی لە پاشاگەردانی بڕیاریدا پێشکرو ئەو وشەیەی بەدوایدا دێت پێکەوە نەلکێنرێن لە وشەی داڕژاودا بۆ ئەوەی هەموویان لەسەر یەك شێوە بنووسرێن ، وەك :

هەڵگرتن	(هەڵ ....)
وێکچوون	(وێك ....)
تێکدان	(تێك ....)
لێخورین	(لێ ....)
بێگەرد	(بێ ....)

لە زنجیرەی پێشوودا لەو پێشکرانە دواین ، کە لە نووسیندا هیچ گیروگرفتێ ناخەنەڕێمان و وتمان ئەمانەن (دەر ، بەر ، وەر ، ڕا ، دا ، ڕۆ ....) . ئەوا لەم زنجیرەیەشەوە لەوانە دەدوێین کە لە نوسیندا ، دوو شێوە ، یان پتر هەڵدەگرن ، وەك :

١ - پێشگری (بێ) :

ئەم پێشکرە بۆ نەفیەو لەتەك (ناو ، ئاوەڵناو ، ڕاناو ، قەدی فرمان ، ڕەگی فرمان ... هتد) دێت و وشەی داڕژاو سازدەدات ، بەپێی ڕاسپێردەکانی کۆڕ دەبێت لە نووسیندا نەلکێنرێن بەیەکەوە بەڵام لە تەنیشت یەکەوە بنووسرێن ، وەك :

بنووسەو	مەنووسە
بێئازار	بێئازار
بێبار	بێبار
بێپەروا	بێپەروا
بێوەی	بێوەی
بێکێشە	بێکیشە
بێبڕشت	بێبڕشت
بێشەرم	بێشەرم
بێگومان	بێگومان
بێگەرد	بێگەرد
بێفەڕ	بێفەڕ

■ **تێبینی :**

لە هەندێ وشەی داڕژاودا پێشکری (بێ)و وشەکەی دوای چوونەتە شێوەی وشەیێکی داڕژاوی تێکەلەوە ، یان وەك دیارناوێ (عەلەم) ، یان زاراوەیێك بەکاردەهێنرێن لەم بارانەدا دەشێت بەیەکەوە بلکێنرێن ، وەك :

بێجگە	(بێ - جگە)
بێکار	(بێ - کار)
بێداد	(بێ - داد)
بێگانە	(بێ - گانە)
بێکەس	(بێ - کەس)
بێگاری	(بێ - گاری)

بۆ ئەوەی زیاتر لێتانی ڕوون بکەمەوە :

— ئەگەر گوتم :

بێکەس هەستیارێکی کوردە .

لەم ڕستەیەدا وشەی (بێکەس)مان وەك ناوێکی عەلەم بەکارهێنا ، لەبەر ئەوە لە نووسیندا بە سەریەکەمانەوە نووسی ، واتە پێشکری (بێ)و وشەی (کەس)مان دایە دەم یەکتر .

— ئەگەر گوتم :

پیاوی بێ کەس داماوە .

لەم ڕستەیەدا وشەی (بێ کەس)مان وەك ئاوەڵناوێ بۆ وەسفی (پیاو) بەکارهێنا ، لەبەر ئەوە پێشکری (بێ)و وشەی (کەس)مان پێکەوە نەلکان ..

٢ - پێشگری (پێ - پێك) :

پێشکری (پێ) شێوەی سادەیەو پێشکری (پێك) شێوەی ناسادەی (پێ)یە . ئەم پێشکرە بە شێوەی سادەو ناسادەیەوە ، نابێت بلکێنرێت بەو وشەیەوە کە بە دوایدا دێت ، بەڵام دەبێت لە نزیکیەوە بنووسرێت ، وشەکە چاوگ بێت ، یان فرمان یان قەدی فرمان ، یان ڕەگی فرمان لە وشەی داڕژاودا ، بۆ وێنە لەمەولا :

بنووسەو	مەنووسە
پێ کەنین - پێ کەنێ	پێکەنین - پێکەنی
پێ سڕین - پێ سڕی	پێسڕین - پێسڕی
پێ وێران - پێی وێرا	پێوێران - پێوێرا
پێ سپاردن - پێی سپارد	پێسپاردن - پێیسپارد
پێ چوون - پێ چوو	پێچوون - پێچوو
پێ سەلماندن - پێ سەلماند	پێسەلماندن - پێسەلماند
پێ گەیشتن - پێ گەیشت	پێگەیشتن - پێگەیشت
پێ زانین - پێی زانی	پێزانین - پێیزانی
پێ نواندن - پێی نواند	پێنواندن - پێینواند
پێك هاتن - پێك هات	پێکهاتن - پێکهات
پێك کەوتن - پێك کەوت	پێککەوتن - پێککەوت

پێشگری (پێ) :

أ - ئەگەر بە تەنیا لەگەڵ (ڕەگی فرمان)دا هات ، دیسا بەپێی ڕاسپێردەکانی کۆڕ دەبێت لەتەك ڕەگە فرمانەکاندا نەلکێنرێن بەیەکەوەو وەها بنووسرێن :

پێ خەف	(پێ - خەف)
پێ ویست	(پێ - ویست)
پێ نووس	(پێ - نووس)
پێ خۆر	(پێ - خۆر)
پێ ناس	(پێ - ناس)

بەڵام بە بیروڕای من پێشکری (پێ) هەروەها پێشگرەکانی دیش ، ئەگەر بە تەنیا لەتەك (ڕەگی فرمان)دا پێکەوە هاتن و لە قالبێکی داڕژاودا بوون و یان وەك زاراوەیێك بەکارهێنران پێکەوە نەلکێنرێن ، لەبەر ئەوە باشتر وایە :

بنووسرێتو	نەنووسرێت
پێویست	پێ ویست
پێنووس	پێ نووس
پێخۆر	پێ خۆر
پێخەف	پێ خەف
پێناس	پێ ناس

■ **تێبینی :**

دەبێت ئاگاداری پێشکری (پێ)و ناوی (پێ) بین و تێکەڵ بە یەکتریان نەکەین ، ئەگەر (پێ) ناو بوو ، دەشێت بە وشەکەی دوای خۆیەوە نەلکێنرێت ، بەڵام لە تەنیشتیەوە بنووسرێت ، وەك وشەی (پێ) لەم نموونانەی خوارەوەدا چونکە (ناو)ن ، نایانلکێنین بە یەکەوە ، بۆیە لەمەولا :

دەنووسینو	نانووسین
پێ لەقە	پێلەقە
پێ ڕەوکە	پێڕەوکە
پێ خاوس	پێخاوس
پێ کوڕە	پێکوڕە
پێ کۆڵ	پێکۆڵ

ب - پێشکری (پێ) ئەگەر لەگەڵ پێشکرێکی دی ، یان پتر هات لە وشەیێکی داڕژاودا نابێت پێکیانەوە بلکێنین ، بەڵکو دەبێت پێشکرەکان یەکەیەکە بە جیا بنووسرێن لەتەك وشەکەی دوایاندا ، بەڵام لە نزیك یەکەوە بنووسرێن ، لەبەر ئەوە لەمەولا :

دەنووسینو	نانووسین
پێ ڕاهاتن	پێڕاهاتن
پێ هەڵچوون	پێ هەلچوون
....	پێهەڵچوون
....	پێهەلچوون
پێ ڕۆکردن	پێڕۆکردن
پێ داکردن	پێداکردن

ج - پاشبەندی (دا ، ڕا ، وە) بەدوای پێشکری (پێك)و (پێ)دا دێن ، ئەمانیش دوو شێوە نووسین هەڵدەگرن ، وەك :

شێوەی یەکەم	شێوەی دووەم
پێ داچوونەوە	پێداچوونەوە
پێ ڕاگەیشتن	پێڕاگەیشتن
پێ وەبوون	پێوەبوون
پێك داهاتن	پێکداهاتن

هاتنی ئەم پاشبەندانە لەتەك هەموو پێشکرەکاندا لەجێی خۆیدا بە دووروودرێژی لێی دەدوێین .

■ ماویەتی ■

چەند سەرنجێك لە كەشكۆڵی كەلەپووری ئەدەبی كوردی..

● ئومێد کاکە ڕەش ●

پاش خوێندنەوەی کەشکۆڵی کەلەپووری ئەدەبی کوردی بەرگی دووەم کە لە نووسین و ئامادەکردنی مامۆستا (محەمەد عەلی قەرەداغی)یە ، بینیم ناوی چەند شاعیرێکی هێناوە ، تەنها شیعرێکی یان چەند پارچە شیعرێکی بڵاوکردونەتەوە بێ ئەوەی باسی ژیان و بەسەرهاتیان بکات ... دیارە مامۆستا قەرەداغی ئەو زانیاریانەی چنگ نەکەوتووە ئەگینا فەرامۆشی نەدەگرتن ، بەڵگەی ئەمەش ئەو خۆ ماندووکردن و شەونخونی و چەرمەسەریەیەکە مامۆستا چەشتوویەتی بۆ هێنانە دی ی پرۆژەکەی کە خۆی لە پێشەکی هەردوو بەرگەکەدا باسی لێوە کردوون .

ئەوەی وای لە من کرد ئەم باسە بخەمە بەردەست تکایەکەی مامۆستا بوو کە دەڵێت : « هەر کەس هەرچی پێ دەکرێ یارمەتیم بدات بۆ ئەوەی بتوانین بە هێزو توانای هەموومان شتێکی باش پێشکەشی ئەدەبی کوردی بکەین و بەشێك لەو سامانە بە نرخەی ئەدەبی کوردی لە چنگی لە ناوچوون دەربێنین »(١) .

منیش لێرەدا بە دەرفەتی دەزانم ئەو زانیاریانەی کە لە لای خۆم تۆمارم کردون لە بابەت ئەو شاعیرانەوە کە مامۆستا قەرەداغی لە سەریانی نوسیوە بیان خەمە بەرچاو بە مەبەستی ئەوەی کەڵکیان لێ وەربگیرێت و ڕۆشنایەك بخاتە سەر بەرهەمەکە .

لە لاپەڕە (٨٠) ناوی شێخ یوسف هاتووەو پارچە شیعرێکی بلاوکردۆتەوەو لە پەراوێزدا نوسیویەتی (شێخ یوسف فرمابند) لەوە هیچی لە سەر نیەو منیش هیچی لێ نازانم و نازانم ئەم « یوسف ناوە کێیە » وە لە لاپەڕە (١٥٦)دا دووبارە ناوی شاعیرێکی دی بە « یوسف » هاتووەو پارچە شیعرێکی ئەمیش بلاوکردۆتەوەو لە پەراوێزدا دەڵێت : « بە گوێرەی پارچە شیعری دوایی دەبێ شیعری (یوسف) ناوێك بێت ، لەوەندە بەولاوە هیچی دەربارە نازانم »(٢) .

من لە کاتی خۆیدا سەرگوزشتەیێکی کورت و پارچە شیعرێکی شاعیرێکم تۆمار کردووە بە نێوی « یوسف »و بەم جۆرەیە یوسف بەگی ئیمامی لە تیرەی ئیمامیە کە یەکێکە لە ئێلی جاف لە دەوری محەمەد پاشای کوڕی کەنجەسرەو بەگدا ژیاوە ، (محەمەد پاشا لە ساڵی ١٢٩٩ کۆچیدا کوژراوە) ، یوسف پیاوێکی بە جەرگ بووە ، جارێك برایەکی لە چیا دەبێ پڵنگ دەیکوژێ ، بۆ ڕۆژی دوایی یوسف بەگ ئەچێتە هەمان شوێن و لەوێ پڵنگەکە دەکوژی و بە بۆنەیەوە شیعرێك دەڵێن ... شاعیر شیعری زۆرەو ئەمەش وێنەیەکە لە شیعرەکانی(٣) :

کەوتە ئارایش . . . . .
ئازداری جافان کەوتە ئارایش
لە پاش ئارایش هەتا فەرمایش
تاکیت بەندانە بۆ لای (دزیایش)
شەوەو سرکەیی کێشا بە دەورا
ڕۆژ شیرین تر بوو لە هالەی هەورا
خۆی خستە بەرگی سەفەریەوە
بە لارو لەنجەی دولبەریەوە
دەسماڵی کەتان عەنکەبوتی ڕەنگ
دەسکردی خاسەی کارخانەی فەرەنگ
بە ئاڵو واڵای شۆخی شیرین تەرز
دڵی شێر دڵی ئەهێنایە لەرز
ئاسکی شیروانە چاو بەنیگاوە
گاه گاه لە ڕووی ناز ئاوڕی ئەداوە
قەدو قامەتی بو بە قەد قامەت
کە هەستا هەستا شۆری قیامەت

* * *

(٥) پێنج پارچە شیعری « میرزا شەفیع)ی بڵاوکردۆتەوەو باسی ژیان و بەسەرهاتی نەکردووە کە لە ڕاستیدا ئەوەندەی لێ نازانرێن و باس و سەرگوزشتەی وونە ئەوەندە هەیە ئەم شاعیرە لە ساڵی ١٧٨٥ کۆچی لە ناوچەی ئێلاخ هاتۆتە دنیاوەو بوێژێکی بەناوبانگی هەورامانە ، خاوەنی زانست و ئەدەبێکی بەرز بووە شیعری بە کوردی و هەیە ، برای ئەڵماس خانی شاعیرە ، لە ساڵی ١٨٣٥ کۆچیدا کۆچی دوایی کردووە .

(٥٠) پەنجا ساڵ ژیاوە . جگە لەو شیعرانەی مامۆستا عەلی قەرەداغی ئەم شیعرەشی لای من هەیە ..

سپای غەم هجوم ئاوەردەن ئیمشەو
ئەساسی شادیم گرد بەردە ئیمشەو
تاڵ بیەن یەکان ئەوقاتم ئیمشەو
سەبرم سۆچنان گشت دەهەم ئیمشەو
تاکەی قامەتم خەم دەردی غەم بۆ
تاکەی دەرونم وەغەم ماتەم بۆ
سەڵتەی سپای غەم تاکەی ئەمۆشی کەم
هەڵقەی نیشی غەم تاکەی نەگوشی کەم
تاکەی بوازون ئاوات ئەو عەدەم
تاکەی میسبی غەم بکێشو ئەچەم
تاکەی ڕوخسارم چەنی داخ و دەرد
بکیلو وەرەنگ زەعفەرانی زەرد
وەی کزی دەرون هوون و هانام بۆ
هانای دەردی سەخت کەس ئەزنام بۆ
فەلەك دەردی دڵ جەفای غەم تاکەی
پای شکستەو لەنگ ڕای ستەم تاکەی
بەرقی تیغ جەوری ڕۆژگار تاکەی
وارای سەیل هوون هەوری تاو تاکەی

* * *

لە لاپەڕە (١٧٧)دا (٥) پارچە شیعری فەوزی - شێخ عومەری بیارەی - تۆمار کردوەو ئاماژەی ژمارە (٥٨) گۆڤاری بەیانی کردوە کە ژیان و بەسەرهات و چوار پارچە شیعری شاعیری بڵاوکردۆتەوە ، خۆزگە مامۆستا قەرەداغی لە کەشکۆلەکەدا ئەوانەی فەرامۆش نەکردایە(٤) . جگە لە شێخ عومەر کە نازناوی (فەوزی)یە شاعیرێکی دیکەمان هەیە ئەویش بە هەمان نازناو (فەوزی) شیعری بلاوکردۆتەوە لە سەر شێوەی سلێمانی ئەویش « سەعید فەوزی»یە کوڕی وەستا قادری ئاغای قاسم لە بنەماڵەی ئاغا طەی دەرگەزینەو لە کۆتای هەموو شیعرێکدا نازناوی خۆی هێناوە ئەمەش نموونەی شیعریتی(٥) ..

تەشریفی نەوبەهارە ، دنیا کە لالەزارە
پڕ نەخش و پڕ نیگارە فەسلی ڕاوو شکارە
ڕۆژێکە ڕۆژی شادی جەژن و گەردن ئازادی
(یحیی الارض)ە مبادی صەبا حەیات نیسارە
پشتی شکا سوپای (هەی) شایی بەهارە سادەی
بیکەین بە بەزمەکەی کەی دەمی بوس و کەنارە
سەحرا قەدیفە پۆشە بولبول بە شۆڕو جۆشە
عاشق دڵ بە پەرۆشە ، شەیداو و بێ قەرارە
ڕەنگینە تاڵ و ئەیوان ، شیرینە شاخ و کیوان
سەر سەوزە سەروی بوستان وەنەوشە شەرمەزارە
بولبول بە نەغمە مەستە ، غونچە هەوا پەرستە
لالە قەدەح بەدەستە ، نێرگس چاو بە خومارە
(فوزی) ئەماوە چارە ، بگرە مەیی دوبارە
دڵ تاقە یەك هەزارە ، دلبەر سەدای هوزارە

* * *

بەم جۆرەش باسی (حەسەن کەنۆش)م نوسیوە : ناوی حەسەنە لە بنەماڵەی جافە ، شاعیرێکی نەخوێندەوار بووە خاوەنی چەندەها شیعرەو کچەکەشی شاعیر بووەو هەر ئەو شیعرەم نوسیوە کە مامۆستا قەرەداغی نوسیویەتی ، ئەمە بۆ هەندێ سەرنجم هیوادارم کەڵکی خۆی بەخشێت .

● **پەراوێز :**

١ - بروانە لاپەڕە (٤) کەشکۆلی کەلەپووری ئەدەبی کوردی - بەرگی یەکەم - .

٢ - بروانە کەشکۆلی کەلەپووری کوردی - بەرگی دووەم - .

٣ - ڕۆژنامەی ژین : بەداخەوە ژمارەو ساڵەکەیم نەنوسیوە .

٤ - گۆڤاری بەیان ژمارە (٥٨) کانونی یەکەم ١٩٧٩ لاپەڕە ٧٨ و ٧٩ .

٥ - مامۆستا عەلی کەمال باپیر لە باس ئەم شاعیرەدا دەڵێت هێشتا لە ژیاندا ماوە (بروانە شاعیرە ناو وون بوەکان کورد کە لە ساڵی ١٩٧٣ چاپکراوە .

Institut Kurde de Paris

لەکۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد «لقی هەولێر» :

بەرنامەی ساڵی ١٩٨٦

بەرنامەیەکی هونەری هەمە چەشنەیە

★ ئەمساڵ کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد لقی هەولێر «١٤» ساڵ بەسەر دامەزراندنیدا تێدەپەرێ ، ئەم کۆمەڵە بە پێی توانا بەشداری کاروانی هونەری کوردی کردووە .. هەموو ساڵێك بەرهەمی شانۆیی‌و مۆسیقاو تەشکیلی هەتا کۆڕی هونەری‌و رۆشنبیریشی پێشکەش کردووە .. لەم چەند مانگەی رابردوو هەڵبژاردن لە کۆمەڵە دەستی

پێکردو لە ئەنجامدا کۆمەڵێك گەنج بوونە ئەندام‌و بەرنامەی کارکردنیان دانا بۆ ساڵی (١٩٨٦) ئێمە بە پێویستمان زانی خوێندەوارانی لەم بەرنامەیە ئاگادار بکەینەوە ..

– لە پێشدا هونەرمەند (رسمی جلال) سەرەکی کۆمەڵە باسی چۆنیەتی هەڵبژاردن‌و دابەش کردنی ئیش‌و کارەکانی کۆمەڵەی بۆ کردین‌و گوتی :–

لە مانگی نیسانی ئەمساڵ بە شێوەیەکی زۆر دیموکراتیانە لە بارەگای کۆمەڵ دەست کرا بە خۆ هەڵبژاردن لە ئەنجامی دەنگدان ئەو برادەرانە بوونە ئەندامی دەستە کارگێڕو ئیحتیات .

١ – رسمی جتل	سەرەکی کۆمەڵە
٢ – فارس سعدی	سکرتیر
٣ – ئازاد مولود	بەرێوەبەری هونەری
٤ – بکر معروف	ژمێریار
٥ – عبداللە پشدەری	ئەندام
٦ – طلعت سامان	ئەندام
٧ – نامق علی	ئەندام
٨ – کمال سعدی	ئیحتیات
٩ – کریم بایز	ئیحتیات

کۆمەڵ لە کۆبوونەوەی دووەمی خۆیدا بڕیاری لەسەر ئەم لیژنانەدا ..

١ – لیژنەی شانۆ کە بریتی‌یە لەم بەرێزانە :

هونەرمەند طلعت سامان سەرۆك
هونەرمەند خلیل یابە ئەندام
کاك عبداللە احمد ئەندام

٢ – لیژنەی هونەری تەشکیلی کە بریتی‌یە لەم هونەرمەندانە .

١ – کمال سعدی	سەرۆك
٢ – نامق علی	ئەندام
٣ – جوهر محمد	ئەندام

٣ – لیژنەی مۆسیقاو گۆرانی ئەم برادەرانە بەرێوەی دەبەن .

١ – کریم بایز	سەرۆك
٢ – صابر صابر صالح	ئەندام
٣ – عبداللە فتاح	ئەندام

٤ – لیژنەی تۆماری دەنگ‌و فۆتۆگراف بریتی لەم بەرێزانە .

١ – فارس سعدی	سەرۆك
٢ – جوهر محمد	ئەندام
٣ – نوزاد رمضان	ئەندام

٥ – لیژنەی راگەیاندن‌و پرۆپاگەندە بریتی‌یە لەم بەرێزانە .

١ – رسمی جلال	سەرۆك
٢ – عبداللە پشدەری	ئەندام
٣ – محسن محمد	ئەندام

هەڵبەت هەر یەك لەم لیژنانە بە کاروباری خۆی هەڵدەستێ لە پێناوی بەرەو پێش‌بردنی ئیش‌و کارەکانی کۆمەڵ .. زۆر بە ئاواتی ئەوەین کە بتوانین تەجاوزی هەموو کۆسپ‌و تەگەرەیەك بکەین‌و کۆمەڵ بە کۆمەڵی هونەرمەندانی کورد بمێنێتەوە ..

– بۆ ئەوەی هەواڵی ئەو بەرنامە فراوانە بزانین کە کۆمەڵ دایناوە بۆ ساڵی ١٩٨٦ کە تا ئێستاکە هەندێکی لێ جێبەجێ کراوەو هەندێکی تری ماوە چاومان بە هونەرمەند «ئازاد مولود» بەرێوەبەری هونەری کەوت تاکو بە تەواوی باسی بەرنامەکمان بۆ بکات هەر بە نیازی خستنە رووی چالاکی‌یەکانی کۆمەڵ .. لە وەڵامدا وتی :–

کە دەمانەوێ باسی چالاکی‌یە هونەری‌یەکانی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد لقی هەولێر بکەین ، دەبێ دەست‌نیشانی هەر(٥) بەشەکەی بکەین .. سەبارەت بەجموجۆڵی نواندن کۆمەڵەکەمان پلانێکی فراوانی داناوە بۆ ساڵی ١٩٨٦ کە لەپێشەوەیان تۆمارکردنی دوو زنجیرەو تەمسیلی‌یەك بۆ تەلەفزیونی تەئمیم لەگەڵ چەند چیرۆکێکی تەمسیلی بۆ ئیزگەی کوردی بەغدا ، هەروەها نیازی پێش‌کەش‌کردنی شانۆگەری‌یەکی مندالان‌و شانۆگەری‌یەکی ترمان‌هەیە لەسەر شانۆکانی هەولێر .. ئەگەر دەستیش‌بڕوا نیازمان وایە یەکێك لەم شانۆگەری‌یانە بگوازینەوەشاری دهۆك .

بەڵام بەگوێرەی تەشکیلی‌یەوە نیازمان وایە پێشانگایەکی

تایبەتی بۆ هونەرمەندێك‌ودوو پێشانگای گشتی بۆ هونەرمەندانی هەولێر ...یەکەمیان بابەتی گشتی‌و دووەمیان تایبەت بە هونەری«پورترێت» یاخود دیمەنی سروشت بکەینەوە ، لەگەڵ‌سازدانی کۆڕێك بۆ هونەری تەشکیلی .. سەبارەت بەمۆسیقاش ئەوەی شایانی باسە خەریکی رێکخستنی‌تیپێکی مۆسیقای ئەوتۆین کە بتوانێ کۆمەڵێك گۆرانی‌ومۆسیقای کوردی لەسەر شێوازێکی سەرکەوتوانەتۆمار بکات بۆ ئیزگەو تەلەفزیون .. بۆ ئەمەش دابین‌کردنی ئالەتی مۆسیقاو رێکخستنی تۆمارگەیەکی‌تۆمارکردن‌و هاوکاری‌کردن لەگەڵ مامۆستایەکی پسپۆڕبۆ ئەم مەبەستە بەپێویست دەزانین .. لەبواری راگەیان‌نیشەوە لیژنەی تایبەت پەیوەندی بەرۆژنامەنوسەکان‌و نوێنەری ئیزگەو تەلەفزیون‌و بەرنامە هونەری‌یەکات‌دەکات بۆ کەیاندنی چالاکی‌یەکانی کۆمەڵ بە خەڵك ..لیژنەی تۆمارکردن‌و دەنگ‌و وێنەشمان هەیە کە سەرپەرشتی رێکخستنی ئەرشیفی کۆمەڵ‌و هەڵگرتنی چالاکی‌یەکانی گرتۆتە ئەستۆی خۆی.

لە(١٤)ی تەموزی ئەمساڵیش‌یادی «١٤» ساڵەی دامەزراندنی کۆمەڵەکەمان دەکەینەوەبەم بۆنەیەوە بەرنامەیەکی تایبەتیمان رێکخستووە کەهەموو بەشەکانی کۆمەڵ تیایدا بەشدار دەبن .. ئەوەی‌کە زیاتر ئەمساڵ بایەخمان پێ‌دا شانۆی مندالان پێشانگای هونەری تەشکیلی مندالان بوو ..

هەروەها بەشی کۆمەڵمان‌لە رەواندوز ئێستاکە خەریکی تۆمارکردنی دووسروودی نیشتمانی‌و یانزە گۆرانی تازەن بۆ تەلەفزیونی‌تەئمیم‌و پیش‌کەش کردنی شانۆگەری‌یەك لەقەزای‌صدیق‌و رێکخستنی پێشانگایەکی پۆستەروپێشانگایەکی رەسم ..

ناظم دلبەند

شوفێرەکی چەلەك

هەردەم پێدڤیە تشتێ نوی دەبنین بەر چاڤێت خوێندەوارێ هێژا پێدڤیە کاری چەلەنگیی ببینن نەکو بەس دچەبەرێت شەریدە وەك کارێ رۆژی کارکەر کاری دکت‌و مەزن دبێژن کار کەرێ خوبە خۆشتڤیێ خەلکێ بە.. ئەز دترومبێلەکێ دا بۆم من درۆڤەك «شعار»دیت ب شوشا سێنگێ ترومبێلێ‌ڤە ل سەر نڤێسیبو چەلەنگ ترین شوفێر «السائق المثالی» من ناڤ و نیشانێت شوفیری وەرگرتن .. ئەز چۆمە رێڤەبەریا (مرورا) دهوکێ من‌و بەرێ خۆکرە دەفتەرا نافێت شوفێرا ومن دیت کودەفتەر دبێژت چاکترین شوفێر ل بارێزگەها دهوك عمر حاجی نعمت ژمارا «اجازا» (٣٥) دوو ئانڤەرین یێت وەرگرتین ژ رێڤەبەریا «مرورا» دهوك‌و درۆڤ (شعار) یاب سنگێ ترومبێلێ ڤە ئەوی یاش رێڤەبەریا «مرورا» بەغدا یاوەرگرتی .؟

پاشی ل شوفێری زڤریمە ڤە و من لێ پرسی تو چەند سالا شوفێری گۆت ئەز «٣٠» سالا شوفێری ئو هەتا نهو من چۆ کارێت چەفت نە کرنە .؟ نە لێکدانو .نە وەرگواندن ئو من چۆچکەك نە گوشتیەو سوپاس بو خودایێ مەزن ..؟

پ برایێ عمر ئەم گەلەك جارا دبینی ئان دبهیسن ترومبیلد ل وێراهە یاوەرگەرای ئان یا لێکدای ئەو ژ چیە ..؟

ب :– براستی ئەو ژ لێ خورینا زێدیە ئەگەر هەر شوفێرەك ل سەرخۆ بجت ئەز قەت باوەرناکم ئەو بکەڤن ئاستەنگیا ..!

پ :– تە چەند رەنگێت تورومبێلا ئاشوتنە ..

ب :– هەمی رەنگێت تورومبیللا من یێت ئاژوتین هەر ژ یێت مەزن و یێت بچیك ...

پ :– تو دێ چی بێژیە برایێت خو شوفێر ...!!

ب :– ئەز دبێژم ئەڤێت ل سەر رێیێت ژ دەرڤەی باژێرا کار دکن بلا ل سەر خوبن چنکو ئەو مرۆڤێت لەگەل وی سوار ل سەر بەختێ وانن جارەکدی دبێژم بۆ بابێت شوفێرێت زاروك وەکو تورومبێلا بۆ کورێت خو دکرن زاروکێت وا وەك بریسیا ل چالدا دچن ئەکو ئەوا دل ب درائاڤە نینە ئان کورێت خو . خەلکێ دل بێڤە هەبە کورێت خەلکێ نەفرۆتینە .. ئو هەر شوفێرەك ل سەرخو بجت‌و ئاگەهداربت نە مەندەهوشبت چۆچا کارێت خراب نائێنە دریا وی‌دە ..!!

ئەم سوپاسیا تە دکین بوڤان شیرەتێت جوان بۆ شوفێرا هڤی دارم هەمی شوفێر وەك تەبن ..!!

محمد نوسمانا
تایێ دهوك

خولی – پاشماوە

دابەشی سەر سێ لایەن دەکرێ کەبریتی‌یە لەمانە :–

١ – جوولانەوەیەکی گشتی لەناوچەکەدا .

٢ – گرنگترین بابەت کە ئەنجومەن گفتوگۆی لەسەر کرد .

٣ – چی بەدەست هێنا لە پسپۆڕایەتی خۆی کە یاساگەری‌یە .

کە هەریەك لەمانەش دەوری خۆی بینیووە چ لەرووی رێکخستنی لیژنەی هەمەجۆر لە ئەندامانی ئەنجومەن‌و سەردانی‌یان بۆ ناوچەکانی کوردستان‌و بەیەك گەیشتنیان لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵك بەنیازی تێگەیشتن لە ئەحوال‌و چۆنیەتی ژیانی‌یان ، ئەمە سەرەرای سەردانی دایەرەو دەزگاکانی سەر بە ئۆتۆنۆمی لە ناوچەکەدا بۆ چارەسەرکردنی گیروگرفت‌و تەنگ‌و چەڵمەیان .

هەروەها ئەنجومەن گفتوگۆی لەسەر گەلێك پێشنیارو راکردووە کە ئەندامانی ئەنجومەن بەرزیان کردۆتەوە بۆ ئەنجومەن بەنیازی پێش‌کەش‌کردنی خزمەتگوزاری زیاتر بۆ هاووڵاتیان لەناوچەکەدا ، لەم گیروگرفتانەی کە خرانە روو و پێشنیاری تیا پێش‌کەش کرا بەنیازی چارەسەرکردنی لەمانە :–

أ – «مەسەلەی کشتوکاڵ» ئەوە بوو ئەنجومەن کەوتە گفتوگۆ لەگەڵ ئەمینداریێتی کشتوکاڵ‌و چارەسەرکردنی کشتوکاڵ بەنیازی دانانی پلانێکی گونجاو بۆ چارەسەرکردنی ئەو گیروگرفتانەی کە دێتە سەر رێگای مەسەلەی کشتوکاڵ .

ب – گفتوگۆکردن دەربارەی کاروباری پەروەردەیی‌و رۆشنبیری‌و ئەوقاف‌و پێویستیەکانی قوتابخانەکان‌و چارەسەرکردنی .. هەروەها سەردانی زۆر بۆ قوتابخانە دوورەکان ... ئینجا بایەخ دان بەزمانی کوردی‌و پەیرەوکردنی لە قوتابخانەکاندا .. ئەمە سەرەڕای بایەخ‌دان بە زمانانی بێگانە ئەوەبوو بەشی زمانی ئینگلیزی لە کولێجی ئادابی زانکۆی صلاح‌الدین کرایەوە ، هەروەها بەشی زمانی عەرەبی لەکۆلێجی پەروەردەو کولێجی یاساو سیاسەت‌و کردنەوەی بەشی دیراساتی باڵا بۆ زمانی کوردی لەکولێجی ئاداب . .

هەر لە کاروانی خولی چوارەمی ئەنجومەن بایەخ بەچاودێری بازرگانی دار ، ئەوە بوو لەپارێزگاکانی (هەولێرو سلێمانی‌و دهۆك) بەرێوەبەرایەتی‌یەك کرایەوە بەناوی «بەرێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی» بۆ مەسەلەی زیادی نرخ لەسەر کەل‌و پەل‌و خواردنی رۆژانە .

● بۆ یەکەم جار بڕیار ●

بەرێز احمد عبدالقادر النقشبندی سەرەکی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان باسی ئەو بڕیارانەی کرد کە یەکەمین جارە ئەنجومەن‌دەیداو وتی:

ئەنجومەنی یاسادانان بۆ یەکەمین جار بڕیاری پلانی ئەنجومەنی راپەراندنی‌دا لەسەر کاروباری ئابووری‌و کۆمەڵایەتی‌و کاروباری پەروەردەو فێرکردن‌و کارو تەندروستی‌و پلانی ئەمینداریێتی‌یە گشتی‌یەکان بۆ ساڵی ١٩٨٥–١٩٨٦ دوای تێ‌هەڵکێش‌کردنی گەلێك راو پێشنیار کە لە لایەن لیژنە پسپۆڕەکانەوە خرابوونە روو .

● بەرەو هەڵبژاردن ●

بەرێز سەرەکی ئەنجومەن لە دوا جاردا ئاواتی سەرکەوتنی بۆ هەموو لایەك خواست‌و وتی : –

ئێمە ئەوەی لە توانامانا بوو بەویژدانەوە پێشکەشی جەماوەرمان کرد .. ئەمرۆش کە کۆتایی بەم دەورەیە دەهێنین جوانترین سلاوی شانازی‌و ئازایەتی ئاراستەی سەرەکی بەرێز هەڤاڵ صدام حسین (خوابیپارێزێ) دەکەین کە گەورەترین پشتە بۆ پێش خستنی دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی .... هەروەها پیرۆزبایی‌یەکی بێبڕانەوە بۆ سەربازە دلێرەکانمان بۆ ئەو سەرکەوتنە مەزنانەی کە هێناویانەتە کایەوە لەبەرەکانی جەنگدا دژی رژێمی ئێرانی خوێن رێز ...

هەر لەم روانگەیەوە ئەوەشتان پێ‌دەڵێین کە لەم زوانە دەست دەکرێت بە هەڵبژاردنی دەستەیەکی نوێ بۆ ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان ئاواتە خوازین کە ئەوانیش درێغی لە خزمەت کردنی ئەم وڵاتە نەکەن . ئیتر خۆشیتان ..

دەستەڵات – پاشماوە

چوارهەم :

لە کۆڵ خۆکردنەوەی بەشە نەویستراوەکان لە دروستکردنی زۆر بەرهەموو پیشەسازیا دان بەوە دانراوە کە رێژەیەك لە کەرەسەکان هەوا ئەبیات یان ئەشکێ‌و وورد ئەبێت یان ئەسووتێ (هتد) ئەنجا بە ئەنجامی ئەووچاودێری کردن‌و بەراوردکردنی ژمارەو چەماوانە بۆیان دەرئەکەوێت لەچ کەرەسەو پلەیەکا خەساربوون زۆرترو بەرزترە وە چیە هۆکانیان ئایا پەیوەندیان بەناوو کارگەکەیی خۆیانەوە هەیە واتە (کەمتەرخەمی ئیشکەرەکانی کۆن‌بوونی ئامێرەکان هتد) یان کەرەسەکان تەواونین هەندێ کەرەت بە پیاچوونە وەیەکی دیکە ئەبێتە هۆی ئامادەکردنی پارچە لابراوەکان بە بەرهەمێکی بەکەڵە بۆ فرۆشتن یان فرۆشتنیان بەو شێوەیە وەیان دوورخستنە وەیان بە پێی هۆی ئەو هەڵانە وە ئەو ریك کەوتنەیی هەیە لەگەڵ فرۆشیاریەکانیایا .

دامەزراندنی سیستەمێکی دەستەڵات گرتن بەسەر چەشنا بە سوودە بۆ پلانکردنی دوارۆژ وکڕینی کەرەسەی کەو مەشق پێ‌کردنی ئیشکەرانو لە نرخ دانانی بۆ بەرهەمەکە ، ئەوەش شایانی باسە ئەمەیە کە سیستەمێکی رێك‌وپێك هەموان دڵنیا ئەکات کە بەرهەمەکە بە پێی پیوارەو مەرجەکانی دروستکراوە وەبگرە ئەنجامی زۆر بەکەڵك تر ئەبێت گەر هەموو ئیشکەران باوەریان پێی بێتو پشتگیری بکەن‌و ئەمەش بەوە دەهێنرێتە دی دەستەی بەرێوەبردن لە هەموانی کە باشی‌و سەرکەوتنی کارگەکە بۆ هەمویانەوە بەشداریەکە لەپێش‌خستنی ئابووری وڵاتەکەدا ...

ئەوەی جێگای بەختیاریە ئەوەیە کە ئێستا لە زۆربەی کارگەو شوێنە پیشەسازیەکانی خۆشمان سیستەم‌و کۆمەڵی مەشق پێ‌کراوو بەتوانا هەن بۆ دەستەڵات گرتن بەسەر چەشنی بەرهەمەکانمان وە بە شێوەیەکی بەردەوامی کۆرس‌و سیمیناریان بۆ ئەکرێتەوە لەلایەن کۆمەڵێ ئەندازیاران‌و دانشگاکانا بۆ باشترکردن‌و بەرزبوونەوەی رادەو زانینیان لەم بارەوە ...

● پەراوێزەکان :

١ – مەبەست لەم باسە (السیطرە النوعیە)یە واتە Quality Control

٢ – سوود لەم کتێبانە وەرگیراوە :

(a) Quality Control for the manager - The Commonwealth and International Library of Science, Technology, Engineering & Liberal Studies, Second Edition, Pergman Press, Headington Hall, Oxford.

(b) Quality Control - Better ways, British Productivity Council, Virtry House, Queen Street Place, London EC4.

٢ – سیستەم – نظام ، رژێم ، کۆمەڵە ، ریکخراو SYSTEM

٣ – ستاندەرد ، پێوانە ، پیوارە وەکو B.S.I. and B.T.U.

٤ – دیزینەر ، نەخشەکیش ، مصمم Designer

٥ – ستاتیستیکس ، احصاء Statistics

٦ – رێژە – لێرەدا مەبەست لە رادەی ئەو کەمکردنەوەو خەساربوونەیە کە تۆمارکراووو دان پیانراون لە هەر پیشەسازیەکا واتە (Tolerance)

٧ – مەبەست لە ئیشکەران هەموانە واتە (العاملین) .

Institut Kurde de Paris

دەرچوونی – پاشماوە

سلێمانی	٣	بەڕێز مصطفی صالح قازیی دادگای ئیداری لە سلێمانی .	بەڕێز علی عزیز عباس الخالدی قایمقامی قەزای رانیە .	بەڕێز جمال وحید	بەڕێز عبدالعزیز حسن‌عرب خۆشناو
سلێمانی	٤	بەڕێز فەرەیدون عبد الله اسعد ئەندامی دادگای جناياتی سلێمانی	بەڕێز عبدالله محمد شریف بەڕێوەبەری ناحیەی خورماڵ .	بەڕێز طالب محمد سلیمان	بەڕێز احمد محمد عنایت
سلێمانی	٥	بەڕێز ابراهیم علی‌الشیخ قازیی دادگای کاروباری شەخسی لە سلێمانی .	بەڕێز رشید مصطفی کاکە عبدالکریم قایمقامی قەزای دەربەندیخان .	بەڕێز باقر علی حسین	بەڕێز ئجیل ابوخریمە سلیمان
دهۆك	١	بەڕێز وریا علی یوسف سەرۆکی دادگای جنایاتی دهۆك .	بەڕێز شفیق احمد محمد صادق قایمقامی قەزای دهۆك .	بەڕێز عبدالجلیل یاسر جارالله	بەڕێز داود قادر عید
دهۆك	٢	بەڕێز فاضل حسین قادر قازیی دادگای بیدائەی دهۆك .	بەڕێز صافی عبد اللطیف خلف .	بەڕێز احمد مدلول احمد	بەڕێز گۆرگیس یوسف گۆرگیس

جێناوی – پاشماوە

ئەمەوێ کۆشکێکم بۆ دروست بکا .

بۆ گێرانی دەوری بکەردا ، جێناوی لکاو دکەوێتە پێش وەیا پاش بارکەرەکە :

کە جێناوی لکاو دەکەوێتە کۆتایی‌یەوە باری (کەس) بکەر روون دەکاتەوە ، وەك :

سەرم ئێشێ .

بەڵێ دوو شاهێدم هەیە .

لە کاتی لکانی جێناوی لکاودا بە پێشی کارەوە باری ناکراو پێکدەهێنێت لەگەڵ کاری هەمە ، هەتەو دەبێتە نیمە ، نیتە .

جێناوی لکاو لەگەڵ کاری لێکدراوی کاری ـ ناویدا دەکەوێتە نێوان هەردوویانەوە :

برسیمە .

برسیتە .

ئەم دوو کارە سادانەی پێشوو لەگەڵ ئەم دوو کارە لێکدراوانەی داهاتوو بەراوردبکە :

برسیم نی‌یە

برسیت نی‌یە (بروانە لاپەرە ١١٢)

جێناوی لکاوی لەگەڵ کاری رابردووی تێپەردا کەس‌و ژمارە دەستنیشان دەکات لەم بارەدا جێناوی لکاو لەنێو رستەدا چەند جۆرە ئەرکی رێزمانی دەگیرێت . (بروانە لاپەرە ١١٠ – ١١١)

جێناوی لکاوی کەسی سێ‌یەمی تاك دەوری پێوەندی دەگیرێت :

ماڵەکەیان پڕیتی لە میوانان .

جێناوی لکاو لە سینتاکس‌دا دەوری بەشەکانی ناسەرەکی وەك بەرکاری راستەو خۆو تیان‌و دیارخەر لە رستەدا دەگیرێت (بروانە بەشی سینتاکس) .

● **پەراوێز :**

١ – ئەو شێوانەی لەنێو کەوانەکان‌دا داندراون ئەو جێناوە لکاوانەن ، کە بەو وشانەوە دەلکێن کۆتای‌یان بەپیتی بزوێن هاتووە . (نووسەر) .

کارامزی – پاشماوە

شاعیری .. پیر .. و .. لاوی .. جوان
لەو مەڵبەندە .. لەو هەوارە ..
هەر .. کارمامزی .. ئەو دەشتە
بوو بە .. بەهرەی شیعری ئەوان
لە مرواری .. عەشقی پیرۆز
هۆنراوەیان .. هۆنی‌یەوە ..
کردیانە ملی ئەو شارە ، ..
کە .. هەواری .. [تۆ]ی
ئیلهامی .. شیعرەکانمی ، ..
کارمامزە .. چاو گەشەکەم ..
سرك مەبەو
لێم سڵ مەکە .. جێم مەهێڵە ..
من ڕاوچی نیم .. ڕاوت کەم‌و
بت برژێنم ..
من .. عاشقی تۆی ناسکم
لە ناو دڵما
ئەت خەوێنم ..
لەم باوەشەم ..
کە بۆتە کورەی پڕ سکڵ ..
سڵێ .. مەکە ..
لە ئاگری ئەوینەکەم
ڕامە چەنەو
تەریك مەبە ..
ئاگر .. منی‌یەبت سوتێنێ
بازووی ماندوی عاشقێکە .. لە ئامێزیا
سەرت ئەنێ بە دڵیەوەو
ڕات ئەژەنێ ..
« ★ کە دەنگت دێ
ئەڵێ [گیانە] »
ناوم وا .. شیرین دەدەبڕێ
نەك خۆم ..
دڵیشم لێ ئەکرێ ..
هێندە شیرینە .. بەو لێوە
ناوەکەشمی .. ئەخۆم..... پێوە ..

● **تێبینی و پەراوێزەکان :**

١ – مەبەست شاعیر [خورشیدە بابان]ە .

٢ – مەبەست شاعیر [سالح شارەزووری]ە .

★ کۆپلەیە شیعری کاك فریدون عبدول بەرزنجی ئەوەندە ناسك‌و جوان بوو لە لام منیش ئەم چەند دێڕەی ناوکە وانەکەم لەسەر وت .

مێژووی – پاشماوە

بە چەند کارێك هەستن پێی ناودار بین .

کە باسی ئافرەتی هاوچەرخ ئەکات ناوی کۆمەڵێك لەو ئافرەتانە ئەبات کە خاوەنی بەڵگەنامەی زانستین وەیان قوتابین‌و لە یەك دوو کاری هونەری‌دا هاوبەشیان کردوە کە ئەمانە ناتوانرێ بکرێنە نموونەو گشت ئافرەتی ئەمڕۆ .

ئەی باسی ئەو ئافرەتانە چیان لێ هات کە شەو ورۆژ ئەخەنە سەر یەك‌و بەرداشی زەمان ئەبان ـ هاڕێ لە پێناوی سەربەرزی خۆیان‌و خاوخێزانیان‌دا.

وەك پێویست بۆ بابەتی مێژووی ئەبوایە شەفیقە خان ئاوڕی لە بابەتە مێژوویەکان بدایتەوە تاکو لەسەر بنچینەیەکی زانستی ڕووداوە مێژوو ـ یەکانی یەکالا بکردایتەوە کە پەیوەندیان هەیە لەگەڵ گیروگرفتی کۆن‌و نوێ‌دا تاکو ڕۆڵی ئافرەتی کوردی لە هەموو بوارەکانی ژیان‌دا ڕوون بکردایتەوە .

لەبەر ئەوەی کە مێژوو بریتی نی‌یە لە ڕیزکردنی ناو وەیان باس‌کردنی ژیان‌و نەسەبی چەند کەسێك، وەك ئاشکرایە ڕووداوە مێژوویەکان لەسەر ویست‌و ئارەزووی چەند کەسێك یان سەرکردەیەك ڕوو نادەن بەڵکو بۆ هەموو ڕووداوێك هەل‌و مەرجی تایبەتی هەیە .

دەستبردن بۆ مەسەلەی ئافرەت لە ڕۆژی ئەمڕۆدا وا پێویست ئەکات هۆی گیروگرفتەکانی دەستنیشان بکرێت‌و بنچینەی چارەسەرکردنی بۆ دابمەزرێنرێ ، کە ئەڵێم چارەسەرکردن مەبەستم (اصلاح)نیە بەڵکو چارەسەرکردنێکی زانستی‌و موزوعیانەیە .

پێویستە هەوڵ بدرێ ئاستی تێگەیشتنی ئافرەت بەرز بکرێتەوە بۆ ڕادەیەك کە بتوانێ چارەسەری سەربەستی‌و مەسئولیەتی خۆی دیاری بکات ، بە مەرجێ بگونجێ لەگەڵ تێڕوانینی کۆمەڵدا .

هەوڵدان بۆ سەلماندنی خودی خۆی ، چونکە باس‌کردن لە ئافرەتی ئەمڕۆ بۆ داهاتوو ئەبێ بە ئاهانەتێکی مێژووی بۆ نەوەی دوا ڕۆژ .

وەئەبوایە شەفیقە خان بە پێی قۆناخەکانی گەشەکردنی کۆمەڵ دۆڵی ئافرەتی کوردی دابەش بکردایە لە کۆمەڵگای سەرەتای‌وە تاکو بەرۆژگاری ئەمڕۆ ئەگات .

وەناونیشانی کۆڕەکەی (ئافرەتە ناودارەکانی کورد بووایە لە مێژوودا) نەك «مێژووی ئافرەتی کورد» چونکە ئەوانەی ئەو ناوی بردون نموونە هەموو ئافرەتی کورد نین بەشکو توێژێکی لەو توێژانەی کە هەل‌و مەرجی کۆمەڵایەتی ئەو سەردەمەیارمەتی داون .

بەڕێوەبەرایەتی – پاشماوە

● **یانەی سینەما** ●

لە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر یانەی سینەما دەبینرێ حەزمان کرد شتێکی دەربارە بزانین بۆیە لەم بارەیەوە بەڕێز بەڕێوەبەر پێی وتین :ـ

وەك لایەنێکی زیندوو و بڕیار لە سەر دراو ـیانەی سینەماـ لە بەڕێوەبەرایەتی‌یەکەمان دامەزرا و لیژنەیەکی تایبەتیمان بۆ دانا کە بریتی‌یە لەوانەی کە زەوقی سینەمایان هەیە و لێی دەزانن .. بۆ ئەم مەبەستە هەموو هەفتەیەك فلیمێك پشان دەدەین و دوای تەواو بوونی فلمەکە لەلایەن دانیشتوانەوە گفتوگۆی لە سەر دەکرێ .. هەڵبەت ئەمە ڕۆشنبیر ـی‌یەکی بەهێزمان پێدەبەخشێ .. هەر چەند ئێستاکە بە هۆی ـتەلەفزیون و ڤیدیوـوە فلیمەکان پیشان دەدەین ، بەڵام ئومێدەوارین کە لە داهاتوودا بتوانین بە هۆی شاشە و ئالەتی سینەمای (٣٦)ملم فلیمەکان پیشان بدەین ..

● **شتە گشتی‌یەکان** ●

بەڕێز «شامل مردان» بەڕێوەبەری ڕۆشنبیری جەماوەر دەربارەی هەیکەلی فەرمانگەکە بێجگە لەو شتانەی کە باسمان لێوە کرد وتی :ـ

هەڵبەت بەڕێوەبەرایەتی‌یەکەمان چەند ئەرکێکی تری لە سەر شانە بێجگە لەو شتانەی کە باسمان لێوە کرد ، لەمانە ئیجازە پێدانی هەموو خاوەن پەرتووکخانە و تۆمارگە و وێنەگرەکان .. سەرەڕای سەرپەرشتی کردنی ئەو فلیمانەی کە لە سینەماکان پیشان دەدرێ ...

لە دوا جار بەڕێز بەڕێوەبەری ڕۆشنبیری جەماوەر وتی :ـ

با هەموو لایەك هەوڵ بدەین هونەر و ئەدەبی کوردی پێش بخەین بە تایبەت لە میانەی ئەم دەزگا ڕۆشنبیری‌یانەی کە ئەمڕۆ هەن لە کوردستاندا

چۆن – پاشماوە

کرد . چەند منداڵێکم خوێندەوە . لە ئەنجاما ئەم تێبینیانەی خوارەوەم لە لا گەڵاڵە بوو :

شیعرەکە هەناسەی درێژی لە منداڵ دەوێت ، ئێمەش هەموومان ئەو شتەی بۆ منداڵ دەنووسرێت چەندی کورت بێت هەر کەمە بۆ نموونە لە دێڕی یەکەم دەڵێت :

ئەمساڵیش لە قوتابخانەدا نەبەزیم
باوکم پایسکلێکی بچکۆلەی بۆ کریم

شاعیر لە بەکارهێنانی قافیەشدا سەرنەکەوتووە ، لە چەند دێڕێکدا زیاد کراوی بە قافیە داناوە ، وەکو ووشانە (نەبەزیم ، کریم ـ دەخوڕم ، بکرم) ، ئەم خاڵەش لەگەڵ بیری منداڵ ناگونجێت چونکە ئیقاعێکی هاوسەنگ بە شیعرەکە نادات لەم دێڕەدا (نەکەی ، کەی) بە قافیە دادەنێت :

پێم ئەڵێ .. بووکە شووشەکەت لە بیرنەکەی
پەلی بگرەو لە پشت خۆتەوە سواری کەی

(نەکەی ، کەی) چاوگەکەیان (کردن)ە هەمان ووشە لە دوو نیوە دێڕدا ناشێ بکرێ بە قافیە .

بەکارهێنان‌و ناوبردنی ئاژەڵ لە شیعردا شتێکەو نکوولی لێ ناکرێ چونکە دەورو بەرمان پڕیەتی لە ئاژەڵی جۆراو جۆر لەم دێڕەدا دەڵێت :

دەمو لمۆزی وەکو سەرە بەرازە
هیچ ناوەستێ لەم نشێو لەو هەورازە

پێش ئەوەی ئەم لایەنەش جێبهێڵم دەمەوێت بڵێم : ئایا پێویستە چ جۆرە ئاژەڵێك بە منداڵ بناسێنین ؟ (بەراز) کە ئاژەڵێکە نەك بچووك بەڵکو گەورەش لێی دەترسێ ، کاکی شاعیریش هەڵدەستێ سەری پایسکلەکە بە (بەراز) دەچوێنێ .

لە دوا دێردا دەڵێت :

ئینجا بە خۆشی‌و ئاسوودەیی لێی دەخوڕم
هێندە نامێنێ لە ڕێگادا باڵ بگرم

؟؟ ئا ئەوەتە برای بەڕێز لە جیاتی منداڵ فێرە هێواش لێخوڕین کات ، وای تێ دەگەیێنێت باڵ بگرێت ، خۆزگە کاك محسین لە جیاتی پایسکل شتێکی بە سوودی بە منداڵان دەناساند ، لە کۆتاییدا هیوادارم کاك محسن لیمانی نەتۆرێ‌و جیهانی ڕەنگاو ڕەنگی منداڵانمان بەجێ نەهێڵێت‌و دووره پەرێز لە منداڵ نەوەستێت .

● **سوودم لەم سەرچاوانە بینیووە :**

١ – ڕۆژنامەی هاوکاری ، ژمارە (٧٤٨)ی ڕێکەوتی ١٩٨٤/٨/٢ .

٢ – ئەدەبی منالان‌و نموونەو لێکۆڵینەوە لە ئەدەبی منالانی کورد ، محمد ڕەشید فتاح ، چاپخانەی ڕاپەرین ، سلێمانی ، ١٩٧٤ .

٣ – گۆڤاری « الف باء » ، ژمارە ٥٣٤ ، سالی ١٩٧٨ .

شیعرێکی – پاشماوە

خزمەتی کردوون ، لە ئەدەبیات‌و وێژەش‌دا نازناوی (فەوزی) بۆ خۆی هەڵبژاردووە ، شیعری بەرزو واتاداری هەیە .

٢ – هەندێ لەو زانایانەی لای مەلا عەبدوولقادر ئیجازەیان وەرگرتووە وەك : مەلا قادری مۆمن ، مەلای عەبدوڕەحیمی چروستانەیی ، مەلا قادری صۆفی ، مەلا عەبدوللای عەبابەیلێ‌یی ، مەلا موحەممەدی جوانڕۆیی ، ئیسحاقی هەجیجی مەلا زەینەل عابدینی نۆتشەیی ، مەلا ڕەحیمی هەوشاری ، مەلا ناصیحی کەرکووکی ، مەلا عەبدوللا پەسوێ ، مەلا عومەری سەردەشتی ، مەلا فەتاحی خەتێ وە گەلێکی تر ..

[یادی مەردان ، بەرگی دووەم ، ل ٥٢٠] .

٣ – فارووقی زەمان : شێخ عومەری بیارە . نائیبی عوثمان : جێگری شێخی سیراجەددین .

٤ – خوابگەه : جێگەی خەو .

٥ – مەلەك : فریشتەکان .

٦ – زوار : ئەوانەی هاتوون بۆ زیارەت کردن .

٧ – ئابایی کیباری : مەبەست باپیرانیەتی ، باوك‌و باپیری .

٨ – شەبی تاریی‌بو : شەوی تاریك .

٩ – مونکیر : ئەو کەسەیە بڕوای بە تەریقەت‌و ئەولیاکان نی‌یە . واتە ئینکاری ئەکاو دژی‌یان ئەوەستێ .

با منداڵەکەت – پاشماوە

ئامانجەکانی دوا ڕۆژی ، بۆ نموونە «ناپلیون» هەر لە منداڵی‌یەوە خۆی دەکردە سەرکردەو منداڵەکانی تریش سەربازی دەبوون ، «ئەدیسۆن»یش هەر دەم یاری بە تێل‌و کەل‌و پەلی کانزایی دەکرد ، (ڕۆلان)یش شتی لە قوڕ دروست دەکرد .

یاری شێوازێکە لە شێوازەکانی چارەسازی دەروونی، «ڤرچینیام اکسلین» لە پەرتووکەکەی «اللعب کوسیله للعلاج» دەڵێ : «بە هۆی یاری منداڵ دەرفەتی دەبێت بۆ ئەوەی هەست‌و نەستی خۆی هەر وەکو گرژی‌و دڵەڕاوکێ‌و دژوەستان و نەسرەوتی‌و ترسی دەربڕێت .»

چەند ئاگاداری‌یەك دەربارەی یاری‌ی منداڵ :ـ

١ – منداڵ لە مانگانی یەکەمی تەمەنی‌یەوە دەیەوێ شت بە دەستی بگری‌و بیخاتە دەمی‌یەوەو شادمانیشە بە دەنگی شتەکە بۆیە دەبێ کەرەستەکانی یاری‌ی لەم قۆناغەدا ئەم مەرجەنەیان تێدا بێ .

أ – بۆیەکەیان نەچێتەوەو ماددەی قورقوشمیان تێدا نەبێت .

ب ـ ڕۆخەکانیان تیژ نەبن .

ح – مەترسی لە توێکڵیان نەکرێت هەر وەکو ئەوانەی کە لە ماددەی (سللوید) دروست کراون .

د – نەرم بن‌و خاوێن کردنیان ئاسان بێت .

٢ ـ کە منداڵ فێری گاگۆڵەو ڕۆیشتن بوو ئەوساکە لە جموجوڵدا ناکەوێ‌و سندوو ـق‌و چانتاو چەکمەچە دەکاتەو شتەکانیان بەتاڵ دەکاتەوەو هەر شتێکی کەوتە بەردەستی دەبیزوێنێ‌و دەبڕژێنێ‌و تام‌و بۆنی دەکات ، ئەوساکە پێویستە لەسەر دایك‌و باوك نەهێڵن لێیان دوور بکەوێتەوەو چاودێری بکەن‌و شتی ترسناکیشی لێ دوور بخەنەوە ، دەبێ کەرەستەکانی یاری‌ی بۆکرانەوەو پێوەدان‌و ڕاکێشان‌و پاڵدان بشێن .

٣ – منداڵ لە تەمەنی سێ ساڵی‌یەوە لەگەڵ منداڵانی تر یاری دەکات ، خاتوون «فریمان» دەڵێ «منداڵ پێویستی‌ی بە منداڵانی تر هەیە بۆ ئەوەی یاری‌یان لەگەڵ بکات». کەچی پزیشك «سپۆك» دەڵێ : «منداڵی دوو ساڵەت بەرەلای منداڵانی تر، با چاوەدێریان بکات‌و ڕابێت یاری‌یان لەگەڵ بکات . لەبەر ئەمە منداڵ لە نێوان «٣ـ٦» ساڵی‌یەوە زۆر چالاکە بۆیە پێویستە کەرەستەکانی یاری ـی بۆ کرانەوەو بەستن‌و بنیاتنان‌و تێکدان‌و هەڵوەشاندن بشێن ، هەر وەکو «واتسۆن» وەتەنی : (ئەم کەرستانە پێویستە بۆ منداڵ تاکو ئارەزووی تێر بکەن .). کەچی دکتۆر «عبدالعزیز القوصی» دەڵێ : «ئەگەر ئارەزووی منداڵ بۆ ئەم پرۆسیسانە تێر نەکرا دەکەوێتە وێزەی کەل‌و پەل‌و ناوماڵ‌و دەست بە تێکدان‌و شکاندنیان دەکات بۆیە «ایلین کلارك» دەڵێ : «ئارەزووی منداڵت بۆ تێکدان وهەڵوەشاندن تێریکە چونکە زۆر خۆشییان لێ دەچێژێت .»

٤ ـ با دەرفەت بدەینە منداڵ بۆ ئەوەی یاری بکات‌و نەترسێین لەوەی بکەوێ ، ئازار بکێشێ ، سەرمای ببێ، بۆ خۆی دەتوانێ بەرهەڵستی هەموو ئازارێك بکات بە مەرجێ ترس‌و نەسرەوتمان بۆی نەدرمێ .

بەیانی – پاشماوە

– ئێ باشە ، ئیتر بە پێ دێن ؟!..

– ئا.. نانا بە پێ دوورە ، ماندوو دەبن ...

بیرم کەوتەوە ، بە قەمەرە سۆپەرەکەی باوکی تۆ دێن .

– ئەها باوکم چەند باشە ! باوکیشت‌و دایکیشت لەگەڵ خۆی‌دا دێنێت .

– ئەها باوکی منیش چەند باشە ماسی گەورە لەگەڵ خوی‌دا دەهێنێت ، بەشی ئێوەش دەکات .

– خۆ مامۆستا ڕوناك فێری ژمارەی کردین ، بۆچی تۆ نەت وت باوکت سەد ماچت دەکات ؟، خۆ سەد زۆرترە لە پەنجا :ـ

– ڕاست دەکەیت سەد ماچم دەکات .

– باشە ڕەنگی بەلەمەکەی باوکت چۆنە ؟.

– ڕەنگی سوورە .

هیوا :ـ گەشە ئەوە بوو کە شووشەکەت هەر لە باوەشت دایە ؟.. تۆش دایکت‌و باوکت دێن بۆ لات بەیانی چەژن ؟.

گەشە :ـ ئاخر ئەوە دایکمە لە باوەشم‌دا !.. ئەها بەم شانەیە پرچە جوانەکانی‌دا دەهێنم :ـ

ـ کە رانی ، دایکت بوو کە شوو شەنی یە .

– ئێ ئێ دایکیشم‌و باوکیشم دێن .

ئاسۆ ، ئەها ئەو ڕۆژە «گەشە» لە خۆیەوە چووە باوەشی ژنێك‌و وتی : دایە گیان !.

گەشە :ـ ئەو شەوە دایکم ئەم بوو کە شووشەیەی بۆ هێنام .

هیوا :ـ دایکت جلی چۆنی لە بەر دایە ؟.

– جلی سوور .

گەشە :ـ من چوار دایك‌و چوار باوکم هەیە .. نا حەوتم هەیە .

ئاسۆ :ـ حەی حەی ، کەرانی هەر دایك‌و باوکێکت هەیە .

گەشە :ـ دەباشە دوو دایك‌و باوکم هەیە .. ئەی مامۆستا ژیان نەی وت : «ئادەم‌و حەوا»ش دایك‌و باوکمانی ؟. وەرن بایاری دایکێنەو باوکێنە بکەین .. من دایکم ؟یان باوکم ؟.

هیوا :ـ ئاقل تۆ دایکیت .. ئێمەش باوکین .

ئاسۆ :ـ دەباشەدەی بەیانی باوك‌و دایکیشمان نەیەن ، هەر ئێمە خۆمان دەبین بە باوك‌و دایك .

ئەو شەوەی کە بەیانی‌یەکەی چەژنە ، لە یەکێك لە هەتیوخانەکان‌دا مامۆستا «ژیان» وتی :

– مامۆستا (ڕوناك) بە یارمەتیت لەو لیستەیەدا ناوی ئەو منداڵ هەتیوانەم بۆ بخوێنەرەوە کە لەم چەژنەدا ناچارین لە هەتیوخانەکەدا بیان هێلینەوە ، چونکە نە باوکیان هەیەوە نە دایك بۆ چەژن بیان‌بەنەوە بۆلای خۆیان .

– ١ ئاسۆ . ٢ هیوا . ٣ گەشە ..

Institut kurde de Paris

به یەك گەیشتنی پێنوس وچەك

به بۆنەی جەژنی سەدو حەفدەمینی رۆژنامەنووسی عیراقەوە نیقابەی رۆژنامە- نووسان گەشتێکی بۆ کەرتی فەیلەقی دووەم رێکخست بۆ ئەوەی پیرۆزبایی سەرکەوتن پێشکەش بەو جەنگاوەرانە بکرێ کە لەسەرانسەری بەرەی ئەم فەیلەقە جوانترین نموونەی قارەمانیەتیان نواندووە سەلماندویانە کە بەراستی سەربازی دلێرو بەوەفای سەرکردەی دلسۆزیانن .

لە جەژنی رۆژنامەنووسی عیراق دا

له بارەگای سەرکردایەتی فەیلەقی دووەم پێشوازی وەفدی نیقابەکرا کە بریتی بوون لە نەقیبی رۆژنامە- نووسان و هەردوو جێگرەکەی و ئەمینداری نهێنـــــیو نهێنیو ئەندامانی نیقابەو نوێنەرانی رۆژنامەو گۆڤارە- کانی ناوخۆو ئاژانسی دەنگوباسی عیراق ، دوای پشوودانێکی کورت بەرێز نەقیبی رۆژنامەنووسان دیارییەکی رەمزی پێشکەش بە فەریقی روکن سەرکردەی فەیلەقی دووەمی پاڵەوان کرد و دیارییەکە عەقید ئەفسەری ئامۆژگاری سیاسی فەیلەقەکە وەری گرت .

بۆ وەفدەکە بەرنامەیەکی سەردان لە هێزەکانی پێشەوەی فەیلەقەکە ئامادە- کرابوو بۆ ئەوەی پیرۆزبایی پێشکەش بە هەموو ئەفسەرو جەنگاوەرانی فەیلەقە بکرێ ، لەسەر ئەم بنەرەتە وەفدەکە کرا بە سێ دەستەو خۆم و برادەرە وێنەگرەکەم بە سەر- دەستەی بەرێز نەقیبی رۆژنامەنووسان کەوتین و بەشیشمان لەسەردان سەر- دانی سەرکردایەتی هێزەکانی بەدری مەزن بوو .

عەمید روکن سەرکردەی هێزەکانی بەدری مەزن لە چاوپێکەوتنەکەدا پیرۆزبایی لە هەموو رۆژنامەنووسان کرد و ئەو رۆڵەی نرخاندن کە لە دەرخستنی سەرکەوتن و قارەمانێتی سوپای نەبەزمان دا دەینوێنن ..

لە پاشان‌دا بەرێز طە یاسین حسن نەقیبی رۆژنامە- نووسان قسەی کردو وتی، بوونی رۆژنامەنووسان لە جەنگی پیرۆزی قادسیەی صدام‌دا وەك پەیامنێری جەنگاوەر شەرەفمەندیەکی ترە بۆ نیقابەکەمان بۆ دەرخستنی وێنەی پرشنگداری عیراقی لە سایەی سەرکردەی خەباتگێر صدام حسین‌دا .

لە پاشان‌دا بەرێز سەرکردەی هێزەکانی بەدری مەزن سەبارەت بەو گیانە بەرزە بەمانایە دوا کە هێزە پاڵەوانەکانمان هەیانەو لە زیندەبەچاڵ‌کردنی دەستدرێژیی ئێران بۆ سەرخاکی عیراقی خۆشەویستمان دەینوێنن .

دوای ئەوە بەرێز سەرەکی وەفد دیارییەکی رەمزی پێشکەش بە سەرکردەی هێزەکانی بەدر کردو دوابە- دوای ئەمە بەرەو بەرەی پێشەوە ملی رێگامان گرتو توانیمان چاومان بەو جەنگا- وەرە ئازایانە بکەوێ کە وەك شوورەیەکی پۆلایین رووبەرو- وی دوژمن وەستاون و هەر بەسەیرکردنی روخساریان گورج دەتوانرێ سەرکەوتنیان بەدی بکرێ ..

دوای کۆتاییهاتنی گەشتەکەم هەر سێ دەستەکە لە شوێن و کاتی دیاریکراودا یەکیان گرتەوەو دوای پشوودانێکی کورت ماڵئاواییمان لە پاڵەوا- نانی فەیلەقەکە کردو بەڵێنمان دانێ کە تا سەرکەوتنی یەکجاری بەردە- وام سەریان لێبدەین .

نووسینی : غازی احمد
وێنەگرتنی : غازی طلوب

هەرجارەی نووسینێك ..

کە پێدەگەین ئەوسا تێدەگەین

● کەمال غەمبار ●

هەر یەك لە ئێمە لە ژیانیدا دەگاتە قۆناغی هەرزەکاریو سەردەمی لاوێتی ، ئەم قۆناغەش تا بڵێی گرنگو ناسکە ، خاسیەتی جموجوڵیو چالاکیو زیندوویی بەخۆیەوە دەگرێ ، ئادەمیزاد خوێن گەرمەو بزۆزە ، ساویلکەو سادەیە ، زۆرجار بێ بیرکردنەوە کارو رەفتاری ئەوتۆ دەکات کە دوورە لە بیرکردنەوەو لێکدانەوە . زوو هەڵدەچێو لە خۆبایی‌بوو گاڵتەی بە هەندێ کاری گرنگو پڕ مەترسیو بایەخدار دێ ، وەك لە بیرکردنەوەو کارو رەفتاری رەمەکیو تەنکاوە ، لە هەڵسەنگاندنی بەرهەمی هونەرکاریو رۆشنبیریو ئەدەبیشدا هەر بەم جۆرە سادەیە ، جاری وا هەیە بەکارێ سەرسام دەبێو بە لایەوە شتێکی پەسندو کارامەیە کە کارەکە شیاوی ئەو جۆرە روانینو هەڵسەنگاندنە نیە . لەبەر ئەوە رای سەیر سەیر دەردەبڕێ خۆ هەر چەندێ لەگەڵ بکەیت لە راکەو کارەکەی خۆی وازبێنیو قەناعەت بە واقیعو جەوهەری مەسەلەکە بێنێ ئەو بەهیچ کلۆج لەراکەی خۆی واز ناهێنی ، جاری وا هەیە کە بە هونەرمەندێ یا نووسەرێ سەرسامە ئەوەندە پێی لێ هەڵدەبڕێ تا رادەی زوێربوونو بکرە شەڕکردن ، ئێمە هەموومان بەتایبەتی ئەوانەی خەریکی نووسینن ، ئەو قۆناغەمان دیوە ، هەندێکمان لێی دەرباز‌بووینو هەندێکی ترمان هێشتا تیایا دەژین ، لەو ماوەیەدا تووشی هەڵەو زیاد رۆیشتن بووینو دەبین . بەڵام کە پێدەنێنە قۆناغی نەشو نوماکردنو پێگەیشتنو زەمینەیەکی تر بۆ خۆمان دەدۆزینەوە ، ئەوسا هەست دەکەین کە چەند بە هەڵەچووبووینو زۆر شتمان کردوە ، یاخود بڕیارمان لەسەر داوەو پەسندمان کردوە کە ئێستا پێیدا دەچینەوە ، دەبینین ئێمە ئەو حەلە بەپێی بیرکردنەوەو تێگەیشتنی ئەو کاتە نەشارەزاو کەم بینو سادەبووین، وەکە ئێستا رایەکی ترمان هەیەو بە جۆرێکی تر مەسەلەکە سەیر دەکەینو شی دەکەینەوە ، لەوانەیە هەندێ کەس بڵێین تۆ پێشتر راتوانەبوو ، تووشی راراییو شپرزەی فیکری بووی ، ئەگینا ئەمرۆ رایەکەی دوێنێت نەدەگۆڕیو هەر لەسەر رای کۆنت سەقامگیر دەبووی ، وا بزانم هیچ نەنگیو خەوش نیە کە بڵێی نەخێر کاکی برا من دوێنێ تێگەیشتنم نەبوو وەك ئێستا هەمە ، ئەوەندە بە ووردیو قووڵی بیرم نەدەکردەوە وەك ئێستا وام هیچ خەوشیش نیە کە ئەمرۆ هەمان بۆ چوونی دوێنێم نەبێ . بۆ نموونە جارێك لە برادەرێکی نووسەرو هاو تەمەنی خۆم پرسی ووتم دەزانی کە شیعرەکانی فلان شاعیر پێشتر باشترو رەسەن تر بوون ، ئەویش وەڵامێکی بەجێی دامەوەو گوتی بەخێر ئەو کاتەش شیعرەکانی وانەبوون کە ئێمە پێی سەرسام بووین بەڵام ئەو حەلە ئێمە لە شیعر نەدەگەیشتینو ئێستا گۆڕاوینو ئاسۆی تێگەیشتنمان فراوان تر بوەو لە شیعری رەسەن دەگەین .

ئیتر مرۆڤ وەك بە تەمەن دەگۆڕێو پەیتا پەیتا باری بۆچوونو تێگەیشتنو دەرك پێکردنیشی دەگۆڕێ . بۆیە دەبێ بڵێین کە پێدەگەین ئەوسا تێدەگەین .

لە چاپکراوەکانی

دەزگاکەمان

گۆڤاری بەیان

ژمارە ١١٩ی گۆڤاری بەیان کە لە دەزگاکەمانەوە دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردیەوە دەر- دەچێت لەم رۆژانەدا بە بەرگێکی رازاوە بە دیمەنی رەنگینی کوردستانەوە کەوتە بەردەست خوێنەران .

لەم ژمارەیەداو لەبەشی تۆماری جەنگ‌دا چەند بابەتێك بلاوکراوەتەوە لەوانە سەرکردەو خۆماڵی کردنی نەوت رفعت گلی ، ئەم ئێوارەیەش ـناظم دلبەند ، تەنکاڤیا ئێرانی ـ حمید علی ، دیاری لاوێکی ئێرانی ـ حمە سعید حمە کریم ، لەدایك‌بوونی تازە ـمەغدید سۆران .

لە بەشەکانی تری ئەم ژمارەیەدا «لێکۆڵینەوە چیرۆك ، شیعر ، کەلەپوور ، بەرهەمی لاوان‌دا چەند نووسەرو رەخنەگرو چیرۆکنووسو شاعیرێك بەشدارییان کردوە لەوانە د. ئەمین موتابچی ، مستەفا نەریمان ، عوسمان خۆشناو، محسن ئاوارە ، اسماعیل رەسوڵ ، جلیل کاکە وەیس ، کاکەی فەلاح ، د. نافع ئاکرەیی ، محەمەد بەدری، ئازاد عبدالواحد ، غفور میرزا کریم .

هەروەها راپۆرتی رۆشنبیری هەولێرو سلێمانیو دهۆكو بەغدا بلاوکراوەتەوە .

چاپکراوی نوێ

« بسمە »

لەم رۆژانەدا کۆمەڵە چیرۆکێکی هاوچەرخی چیرۆ ـکنووس عبدالله عزیز خالد کە مامۆستا حسن جاف کردوویەتی بە عەرەبی لەگەڵ چەند باسێك دەربارەی چیرۆکنووس لە قەوارەیەکی مام ناوەندی ١٤٤ لاپەرەیی‌دا کەوتە بەردەست خوێنەران.

جەژنی رۆژنامەنووسان

ئەم رۆژە بایەخێکی تایبەتی هەیە ، چونکە لەگەڵ سەرکەوتنەکانمانا شان بە شانی کە دژ بە دوژمنێکی داگیرکەری دەست درێژی کەرە دەیەوێت ژیانمان پێ بگەیەنێت ، ئەو سەرکەوتنا- نەی کەشان بەشانی هەموو رۆڵەکانی گەلی عیراقە رۆژنامە نووسەکانی عیراق بەشدار- یان کردوە بەوپەری ئازایەتیو پاڵەوانیتی‌یەوە لە جەنگاو باوەری خۆیان بەداهەرەوا کانی نەتەوەکەیان ئێستاو پاشە رۆژ خستەوتە روو .

وە بەم بۆنەوەیە جەژن دەگیرنو یادی یەکەمین رۆژنامە دەکەنەوە کە سەدو حەفدەمین ساڵ لەمەو بەر چاوی هەڵێهناوەو کەوتە خەبات کردن لە پێناوی وشەی رەسەن .

● یەکەم رۆژنامە لەعیراق دەرچوو لە ساڵی ١٨٦٩دا لە- لایەن «مدحت پاشا»وە بە ناوی ـالزوراءـ بووە . وە یەکەم نووسەری رۆژنامەکە «ئەحمەد ئەفندی» بووە کە نووسەرێکی تورکی بووە .

وە بە هەردوو زمان دەر چووە عەرەبیو تورکی . وەئەم رۆژنامەیە بە سترابوو بە زروفی سیاسی ئەوسادا هەروەها لە ساڵی ١٨٨٥ رۆژنامە «موصل» دەرچوو وە «نینوی» لە ساڵی ١٩٠٩ ... وە لە پاش شەری جیهانی یەکەمین‌دا زۆر رۆژنامەکانی عیراق لەچەقی رێگادا وە- ستان لەبەر زۆر زروفەوە .

هەروەها لەپاش ساڵانی ١٩٢٠ رۆژنامەی حکومەتی عیراق دەرچو وە. هەروەها رۆژنامەی ئافرەتان وەکو (لیلی)و «المراه الحدیثە» لە- ساڵی ١٩٣٦ لەلایەن «حمدیە الاعرجی» دەرچوو ..هتد .

● رۆژنامەکانمان لەسایەی شورشدا بە شێوەیەکی تایبەتی بایەخیان پێدراوە بۆپێش خستن ، وە ئەمرۆش رۆژنامە نووسەکانی عیراق دەورێکی کاریگەری خویان گیراوە لەپاراستنی دەستکە- وتەکانی گەلەکەمان لەهەول دان بۆ بتەوکردنی یەکیتی نیشتمانو لەهەول دان بۆ- خزمەتی ووشەی پیرۆز .

● رۆژنامە نووسی کورد بەر لەدوومانگ ئاهەنگی دەرچوونی یەکەم رۆژنامەی کوردی گێراو ئەمڕۆش بە- شداری ئاهەنگی دەرچوونی یەکەم رۆژنامەی گەلی عیراق بەکوردوبە عەرەبەوە بزوتنە- وەی رۆژنامە نووسەکان لەگەڵ بزوتنەوەی گەلدا لەپەرەسەندن دابووە .

●رۆژنامە نووسانی عیراق تەقللاو رەنجی‌دیارو نموونەی پێشکەش دەکەنو بەشداری دلسۆزانە دەکەن لەوچەنگە رموایەی گەلەکەمان ، وە- سەربازی بەوەفان .

هەر ووشەی پیرۆزو رۆژنامەنووس گەشدار تربێت .

سیروان خۆشناو-

مرۆڤێکی ئاسایی ـ لە هەولێر

لە نێوان ئەو چالاکییانەدا کە لەم ماوەیە لە شاری هەولێردا پێش‌کەش کراون ، تیپی لاوانی هەولێر لە نووسینی چیرۆك نووس رۆوف حسنو دەرهێنانی هونەرمەندی لاو سلێمان گە- ـلالی شانۆیی مرۆڤێکی ئاسایی ـ لەسەر هۆڵی بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەری هەولێر پێش‌کەش کرد کە ژمارەیەك لە هونەر- مەندە لاوەکان بەشداری نواندنی بوون .

ـ ش ـ

وێنەی قوتابیە سەرکەوتووەکان

داوا لەو قوتابیە سەرکە- وتووانە دەکەین کە بە پلەیەکی باش دەرچوون وێنەو پلەی دەرچوونو پۆلەکانیانمان بۆ بنێرن ئێمەش بەرێزەوە لە رۆژنامەکەماندا بۆیان بلاودە- ـکەینەوە .

* سەرمەد دلشاد ئەیوب .
ـ پۆلی سێهەم ـ بەغدا
ـ دەرچووی یەکەم

بۆ زاخاوی مێشك

ئاسۆیی :ـ

١ ـ نوسەرێکی گەورەی جیهانیە ، کار ـپـ .
٢ ـ لەدایك‌بوو ، بۆ ئاژەڵ ـپـ ، ئێـوارە (ووشەیەکی تێکلراوە) .
٣ ـ پێچەوانەی حەڵاڵ ، ژمارەیە ـپـ ، سێ‌بەشی‌وشەی ترێ ، خزمێکە .
٤ ـ چەق ، بەز ، دوگ ـپـ ، راست ـپـ ، نیوەی وشەی نەوت ، لەسنگدایە.
٥ ـ ببورە بەئنگلیزی ـپـ ، پێچەوانەی زاوا ، قەڵەو ، خڕیلە .
٦ ـ دەنگی رەشەبا ، سێ‌بەشی ووشەی سەر ـپـ ، ئەخورێتەوە .
٧ ـ دوبارەبوەکان ، خەفەت ، پێچەوانەی لێڵە .
٨ ـ وەك چرایە ، هار ، شەرانی ، خزمتم ـپـ .
٩ ـ ترێی تیایێ ئەگا ، سێ‌بەشی ووشەی راو ، لەگەڵ برنجدا ئەخورێ ، سێ‌بەشی وشەی میر .
١٠ـ بۆ راویش بەکاردێ ، ئاوایی ـپـ ، گەورەی ماڵە
١١ـ «تۆ»بە «ئنگلیزی» ، گەورە ، بۆتارێکی بەکاردێت.
١٢ـ بێ ئەو برسی ئەبین ، گەنج ، هەژاری ئەچەو- سانەوە .
١٣ـ نەتەوەیەکی گەورەی ئاسیا بوە ـپـ ، بۆبانگ کردن ، سێ‌بەشی وشەی ناکۆکی ـپـ .
١٤ـ شپرزە ، پەلە پەل کەر ـپـ ، شین (ووشە- یەکی تێکلراوە) .
١٥ـ رۆژێك پێش ئەمرۆ ـپـ ، پایتەختێکی ئەوروپیە

ستونی :ـ

١ ـ کەلە شاعیرێکی کوردە ، کاپتنی هەڵبژاردەی تۆپی‌پێی فەرەنسا .
٢ ـ فرمێسك رشتن ـپـ ، لەسەر حەوز بۆ جوانی دروست ئەکرێ .
٣ ـ یاری زانی جیهانی شەترەنجە ، نابێ .
٤ ـ تۆڵە ، هاوینە هەوارێکی کوردوستانی خۆمانە ، بۆ کەسێکی ئامادە ـنەبوو دەوترێ .
٥ ـ پێچەوانەی نێر ، کلپە ، بەشێکی لەشە ، بێ ئەو مرۆڤ ناژی ـپـ .
٦ ـ خۆم ، بێ‌ئیمانە ، منداڵی‌بوە ، بۆئاژەڵ .
٧ ـ گێژ ، شارێکی مێژوویی‌و دێرینی ووڵاتەکە- مانە .
٨ ـ پێچەوانەی راست ـپـ ، پایتەختی عیراقە .
٩ ـ پیایدا ئەڕۆین ، ئەنوسێن ، ژمارەیەکە .
١٠ـ ساوەری بێ ئەکوتین ،پێچەوانەی توند ، پێچەوانە ـی پیاو .
١١ـ خۆشەویست ، دۆست ، سەرو لەشس دەبەستێ بەیەکەوە ، درەخت ئەیکات .
١٢ـ لەگیرفانی زۆربەی جگەرەکێشا هەیە ، گوێ درێژ پ .
١٣ـ زیندەوەرێکی زیان بەخشە ـپـ ، نیوەی وشەی «رۆستەم» .
١٤ـ پچرا ـپـ ، تەواو بوو ، لەشماڵدا هەیە ـپـ .
١٥ـ ئەدیبو مێژوو- نوسێکی کوردە ، سێ‌بەشی ووشەی شیر ـپـ .

ئامادەکردنی
نەوزاد محمد شیردل

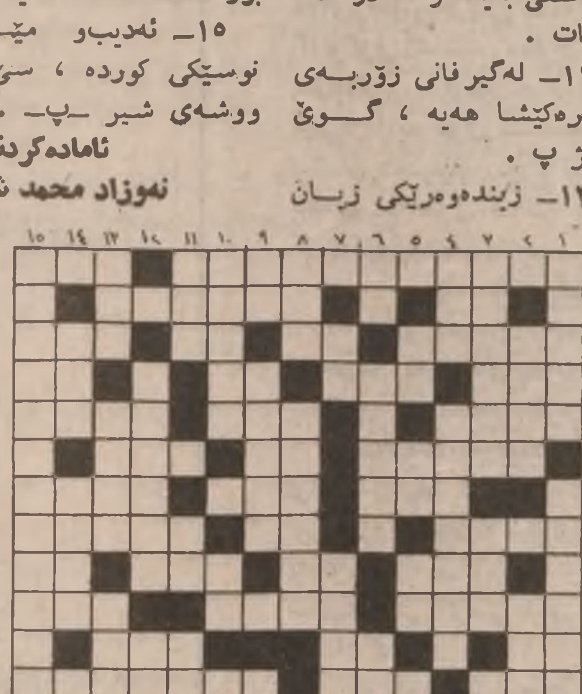

هاوکاری

دەزگای
رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی
کوردی

وەزیریە
تەنیشت
(المعهد القضائی)

تەلەفون
٤٢٥١٨٤٦
٥ خەمت

Institut Kurde de Paris